

Bibliotekarz

*Numer zawiera: artykuły i materiały
dot. jubileuszu 200-lecia
Polskich Bibliotek Wojskowych*

11-12

1967

**ROK XXXIV
WARSZAWA**

CZASOPISMO WYDAWANE PRZEZ STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH ORAZ BIBLIOTEKĘ PUBLICZNĄ M. ST. WARSZAWY

TREŚĆ — СОДЕРЖАНИЕ — CONTENTS

	Str.
Rozkaz Ministra Obrony Narodowej z okazji jubileuszu 200-lecia Polskich Bibliotek Wojskowych	321
Приказ Министра национальной обороны 200 лет польских воинских библиотек. The command by the Minister of the Public Defence on the occasion of the 200 years anniversary of the Polish Military Libraries	
K. Zieliński: Dwieście lat polskich bibliotek wojskowych	322
— 200 лет польских воинских библиотек — Two hundred years of the Polish Military Libraries	
J. Podgóreczny: Jubileuszowa Sesja Naukowa Polskich Bibliotek Wojskowych 1767—1967	326
— Юбилейная научная сессия польских воинских библиотек 1767—1967 — A Jubilee scientific of the Polish Military Libraries 1767—1967	
Dni Książki „Świat — Człowiek — Polityka” 20—30.XI.1967 r.	328
Дни книги „Мир — Человек — Политика” 20—30.XI.1967 г. The Book Days „The World — Man — Politics”	
C. Duninowa, I. Nagórska: Polskie informatory biblioteczne. Problematyka, stan obecny i perspektywy	329
— Польские библиотечные информаторы. Проблематика, злободневные положение, перспективы. — Polish Library guide-books. Problems, present state, prospects	
J. Gaczyński: Z problemów organizacji informacji rolniczej na Pomorzu Zachodnim	335
— Из организационных вопросов сельскохозяйственной информации на Поморье. — On the organization problems of agriculture information in Pomorze Zachodnie	
W. Pindłowa: Z doświadczeń szkolenia użytkowników informacji naukowej	339
— Из опыта учебы потребителей научной информации. — On the experiences of training of the users of scientific information	
M. Gutry: W trosce o poziom czytelnictwa dziecięcego w Zw. Radzieckim	341
— Забота о уровень детского чтения в Советском Союзе — The care for the reading level of children in USSR	
J. Wierzbicki: Biblioteka Publiczna w Worcester (Mass., USA)	344
— Массовая библиотека в Worcester (США) — The Public Library in Worcester (Mass., USA)	
I. Urbańczyk-Głowacka: Biblioteka Centralnego Ośrodka Doskonalenia Kadr Kierowniczych	349
— Библиотека Главного центра улучшения руководящих кадров. — The Library of the Main Centre for Perfectioning of the Managing Staff	
Centralne naukowo-metodyczne instytucje bibliotekoznawcze w NRD (oprac. Z. Fonferko)	353
Центральное научно-методичное учрежденное библиотековедение в ГДР Main scientific and methodical institutions of Library Science in G.D.R. (East Germany)	
J. Podgóreczny: Kilka przykładów upowszechniania wiedzy regionalnej (przez Bibliotekę Bydgoską)	355
— Несколько примеров распространения региональных знаний — Some examples of popularization of the regional science (by the Bydgoszcz Library)	

BIBLIOTEKARZ

CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA

Nr 11/12

WARSZAWA

ROK XXXIV

ROZKAZ MINISTRA OBRONY NARODOWEJ

Nr 37/MON z dnia 14 września 1967 r.

z okazji jubileuszu 200-lecia Polskich Bibliotek Wojskowych

Przed dwustu laty, w roku 1767 powstała w Szkole Rycerskiej w Warszawie pierwsza biblioteka wojskowa.

Materialna spuścizna po najstarszych polskich zbiorach wojskowych jest szczupła. Tylko pojedyncze egzemplarze przetrwały burzliwe lata powstań narodowych i licznych wojen oraz okupację hitlerowską, która doprowadziła do całkowitego niemal zniszczenia księgozbiorów.

W okresie 23 lat działalności w Polsce Ludowej zbiory bibliotek wojskowych powiększały się szybko, rosła też ich społeczna rola w procesie wychowania i wykształcenia żołnierzy, w rozwoju badań naukowych. Dziś wojsko nasze posiada szeroko rozbudowaną i dobrze zorganizowaną nowoczesną służbę biblioteczną, dającą swój poważny wkład w dzieło rozwijania nauki wojennej i upowszechniania polskiej myśli wojskowej, krzewienia idei socjalizmu i patriotyzmu, w dzieło wychowania żołnierzy — obrońców ludowej Ojczyzny.

Obchody rocznicy 200-lecia Polskich Bibliotek Wojskowych wskazały na rzetelny dorobek wojskowego bibliotekarstwa i ośrodków kulturalno-oświatowych w ogólnonarodowym froncie kulturalnym.

W jubileuszowym roku 200-lecia Polskich Bibliotek Wojskowych tym wszystkim dowódcom, pracownikom aparatu politycznego, bibliotekarzom wojskowym, wychowawcom oraz działaczom społecznym, którzy swoją codzienną, sumiennie wykonywaną pracą przyczyniają się do rozwoju bibliotekarstwa wojskowego, upowszechniania czytelnictwa oraz rozwoju pracy kulturalno-oświatowej wyrażam serdeczne podziękowanie. Życzę jednocześnie etatowym i społecznym pracownikom bibliotek, by kierowane przez nich placówki stały w pierwszym szeregu frontu ideologicznego, by służyły rozwojowi nauki, oświaty i kultury, a poprzez kształtowanie obywatelskiej świadomości we wszystkich środowiskach służyły sprawie budowy socjalizmu w naszym kraju i umacnianiu jego obronności.

Tu następuje 46 nazwisk osób odznaczonych Brązowym Medalem Za Zasługi dla Obronności Kraju oraz 81 nazwisk osób, które otrzymały nagrody pieniężne.

Podpisał:

MINISTER OBRONY NARODOWEJ
MARIAN SPYCHALSKI
MARSZAŁEK POLSKI

DWIEŚCIE LAT POLSKICH BIBLIOTEK WOJSKOWYCH

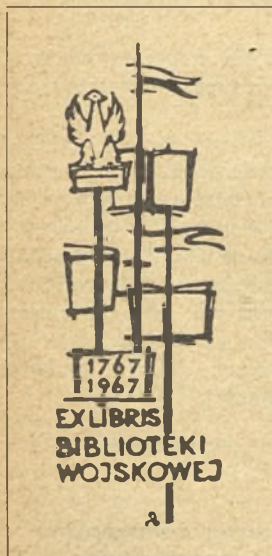
W 1967 roku polskie biblioteki wojskowe obchodzą 200 rocznicę istnienia. Ten istotny dla kultury naszego narodu i Wojska Polskiego Jubileusz określa szeroki zakres obchodów nadając im charakter ogólnokrajowy. Stwarza on równocześnie okazję do wzmożenia oddziaływania bibliotek na kształtowanie socjalistycznej świadomości i popularyzacji idei obronności w społeczeństwie.

Spośród wielu imprez i przedsięwzięć, jakie z tej okazji organizuje się na szczeblu centralnym i w terenie, na szczególną uwagę zasługuje Sesja naukowa, która odbyła się w dniach 9—10 października 1967 r. i poświęcona została historii bibliotekarstwa wojskowego oraz problemom bibliotekarstwa współczesnego. Z tej więc okazji warto choćby w ogólnym zarysie rzucić okiem na tradycje polskich bibliotek wojskowych*).

W Polsce już od XVI w. wybitni wodzowie i panujący gromadzili księgozbiory, uwzględniając w nich dzieła o treści wojennej. W znacznym stopniu zawierała je biblioteka króla Zygmunta Augusta. Większe zbiory militariów posiadał Stefan Batory. Również Władysław IV, najgruntowniej wykształcony pod względem wojskowym król, gromadził literaturę w tym zakresie. Duży i umiejętnie dobrany księgozbiór wojskowy posiadał Jan III Sobieski.

Książki o tematyce wojskowej nierzadko stanowiły duży trzon w księgozbiorach naszych hetmanów: Jana Tarnowskiego, Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego, Jana Zamoyskiego i generałów: Marcina Kątskiego, Jana Kampenhausena, Jana de Vitte, Franciszka Brühla, Tadeusza Kościuszki i innych. Jak widać, większość znakomitych wodzów polskich na przestrzeni XVI—XVIII wieku korzystała nie tylko z praktycznego doświadczenia na polu bitwy, ale i studiowała piśmiennictwo wojskowe.

Za pierwszą księżnicę wojskową uznajemy jednak Bibliotekę Szkoły Rycerskiej, założoną w 1767 r. w Warszawie. Miała ona bowiem charakter biblioteki — instytucji społecznej. Odtąd książka wojskowa staje się własnością publiczną. Biblioteka Szkoły Rycerskiej uchodziła za jedną z najlepszych tego typu księżnic w Europie. Jej znaczny, jak na owe czasy, księgozbiór rozrósł się do ok. 10 000 tomów i traktowany był jako pomoc naukowa, uwzględniająca zarówno potrzeby uczniów jak i profesorów. Obejmował kilkanaście dyscyplin naukowych z zakresu wojskowości i nauk ogólnych. Nad funkcjonowaniem Biblioteki czuwali kolejno bibliotekarze Filip Thevenot, por. Ludwik De la Lande, Jan Dubois, Jan Wulffers, Ka-

*) Obszerne sprawozdanie z przebiegu obrad Sesji zamieszczone jest na str. 326—327.

jetan Józef Skrzetuski i Piotr Wulffers. Nie małe zasługi w rozwoju Bibliotek położyli komendant Korpusu gen. Adam Czartoryski. W oparciu o zbiory Biblioteki Korpusu kształciło się wielu wybitnych Polaków, takich jak gen. Tadeusz Kościuszko, gen. Karol Kniaziewicz, gen. Jakub Jasiński, gen. Józef Sowiński, gen. Stanisław Fiszer, poeta Julian Niemcewicz i inni.

Od 1767 roku zaczynają się dzieje szeregu ksiąźnic wojskowych, których żywotność ściśle związana była ze zmiennymi losami naszego wojska. W okresie stanisławowskim istniały również biblioteki przy Korpusie Inżynierów Koronnych i przy Głównej Szkole Artylerii w Warszawie. Nawet po upadku państwa polskiego, już na obczyźnie, w legionach Dąbrowskiego, w których prowadzono szeroko zakrojoną pracę oświatowo-wychowawczą, powstawały pierwsze żołnierskie biblioteczki. Inicjatorami ich byli tacy legioniści, jak plk Cypran Godebski, gen. Franciszek Rymkiewicz, Józef Wybicki.

W okresie Księstwa Warszawskiego wraz z rozwijającymi się instytucjami i szkołami wojskowymi powstają także biblioteki. Posiadają je korpusy kadetów w Chełmnie i Kaliszu, Szkoła Aplikacyjna Artylerii i Inżynierii oraz Szkoła Chirurgiczno-Wojskowa w Warszawie. Troska o biblioteki wojskowe uwidoczniła się się też w oddziałach liniowych, głównie w pułkach jazdy. Szczególne zainteresowanie przejawiał tu ówczesny Generalny Inspektor Jazdy — gen. Aleksander Roźniecki. Biblioteczki żołnierskie istniały także w pułkach piechoty (np. 2 pułk Legionu I).

W Armii Królestwa Kongresowego, w której szeroko rozwijało się szkolnictwo wojskowe i powstawały stałe sztaby, istniało szereg wartościowych bibliotek, np.: Szkoły Aplikacyjnej (1820—31), Kwaternistrzowstwa Generalnego Wojska (1815—31), Szkoły Podchorążych Piechoty i Jazdy (1815—31) oraz Zimowej Szkoły Artylerii (1861—31). Książnice swoje posiadały także urzędy wojskowe (np.: Komisja Rządowa Wojny, Dyrekcja Artylerii, Główne Dyżurstwo Wojska, Sztab Korpusu Artylerii, Audytoriat, Dyrekcja Inżynierów Placu Warszawy) i jednostki liniowe (np.: Pułk Strzelców Konnych Gwardii, 1 i 4 kompania lekkiej artylerii). Krzewicielem bibliotek żołnierskich w pododdziałach artylerii był ówczesny dowódca korpusu artylerii i inżynierii, a następnie minister wojny gen. dyw. Maurycy Hauke.

Niezależnie od istniejących w XIX w. społecznych ksiąźnic, wielu wyższych wojskowych posiadało własne księgozbiory. Świadczą o tym nieliczne już dziś książki, rozproszone po różnych bibliotekach, antykwariatach, zbiorach prywatnych, na których widnieją ekslibrisy, pieczęcie, dedykacje lub napisy ich właścicieli. W ten sposób wiadomo, że piękne zbiory mieli generałowie: Jan Henryk Dąbrowski, Aleksander Roźniecki, Amilkar Kosiński, książę Józef Poniatowski, Wincenty Krasiński, Klemens Kołaczkowski, Ignacy Prądzyński, Jan Krukowiecki, Karol Sierakowski, Jan Weyssenhoff i wielu innych.

Po upadku powstania listopadowego wszystkie niemal biblioteki wojskowe rozwiązano, a ich zbiory włączono do bibliotek armii zaborczych i następnie wywieziono z kraju. Idea tworzenia nowych bibliotek została podjęta i wcielona w czyn na emigracji w latach 1831—1871. Powstawały one wszędzie tam, gdzie organizowano kursy i szkoły wojskowe. W Paryżu zakładają je: Stowarzyszenie

POLSKIE
BIBLIOTEKI
WOJSKOWE

1767 * 1967

Naukowej Pomocy (1834) i Towarzystwo Wojskowych Polskich (1863). Biblioteki wojskowe istniały również przy szkołach wojskowych w Paryżu (1847—1859), a także w Genui (1861) i Cuneo (1862) we Włoszech. O ich rozwój dbali tacy ludzie jak gen. Karol Kniaziewicz, gen. Wojciech Chrzanowski, gen. Ludwik Mierosławski i gen. Józef Wybicki.

W czasie I wojny światowej, kiedy w kraju i na obczyźnie zaczęły tworzyć się polskie formacje wojskowe, intensywnie rozwijano w nich ruch czytelniczy, a zatem i biblioteki żołnierskie. Powstawały one zarówno w legionach polskich, jak też w formacjach wschodnich na terenie Rosji, oraz zachodnich (oddziały gen. Hallera we Włoszech i Francji). W kraju obok bibliotek żołnierskich istniały też większe księgozbiory przy licznych organizacjach paramilitarnych i instytucjach wojskowych, z których na uwagę zasługuje Biblioteka Komisji Wojskowej Tymczasowej Rady Stanu.

Lepsze warunki do rozwoju bibliotek wojskowych zaistniały dopiero po odzyskaniu niepodległości i odrodzeniu państwowości polskiej w 1918 roku. Początki były dość skromne. Wiele księgozbiorów musiano tworzyć od podstaw. Nie było też wypracowanych wzorów i doświadczeń prawno-organizacyjnych dla bibliotek w skali ogólnej. Brak było wreszcie centralnego ośrodka dyspozycyjnego, który podjąłby odpowiednie kroki w kierunku integracji bibliotek wojskowych. Takim ośrodkiem, o charakterze centralistycznym, stała się od października 1918 roku Centralna Biblioteka Wojskowa.

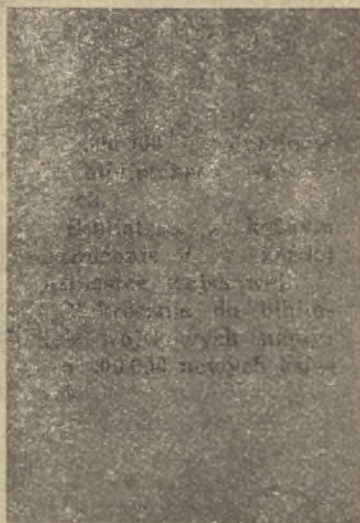
W latach 1919—1939 w polskich siłach zbrojnych zorganizowano własną sieć bibliotek wojskowych. Istniały one we wszystkich instytucjach, okręgach, korpuscach, garnizonach, szkołach i jednostkach wojskowych. Na czoło wysuwa się tu Cen-

tralna Biblioteka Wojskowa, której księgozbiór łącznie z depozytami i bibliotekami podręcznymi wynosił w 1938 roku ponad 350 000 tomów. Gromadziła ona literaturę wojskową, polską i zagraniczną, dawną i bieżącą. Atrakcyjność jej zbiorów powiększały depozyty: Polskiego Archiwum Wojennego oraz zbiory Biblioteki Rapperswilskiej i Batignolskiej.

Wszystkie te biblioteki i bezcennej wartości zbiory, w wyniku II wojny światowej, uległy niemal całkowitemu zniszczeniu. Już we wrześniu 1944 roku Naczelne Dowództwo WP powzięło decyzję o restytucji Centralnej Biblioteki Wojskowej i bibliotekarstwa wojskowego. Początki w zniszczonym przez okupanta kraju, były trudne. Brak było odpowiednich funduszy, pomieszczeń, książek, sprzętu i kwalifikowanych pracowników. Stopniowo jednak, dzięki pełnemu poświęceniu oddanych sprawie ludzi, oraz stałej opiece i pomocy kierownictwa MON, trudności te usuwano.

W wyniku intensywnej pracy, w niedługim czasie odbudowano sieć biblioteczną w Ludowym Wojsku Polskim. Składają się na nią biblioteki naukowe, fachowe i oświatowe. Dziś nasze wojsko dysponuje dużą ilością placówek bibliotecznych, często wyspecjalizowanych, oraz znacznymi zbiorami, liczącymi ok. 5 mln. woluminów. I znowu na czoło wysuwa się Centralna Biblioteka Wojskowa w Warszawie, która gromadzi niemal wszystkie wydawnictwa z zakresu obronności państwa. Obecnie CBW stanowi zasobny warsztat pracy naukowej dla historyków i badaczy współczesności reprezentujących zarówno środowisko wojskowe jak i cywilne. Ważnymi ośrodkami z punktu widzenia zadań naukowych, dydaktycznych i usługowych są biblioteki Akademii Wojskowych. Posiadają je: Akademia Sztabu Gene-

polskich bibliotek wojskowych

(recto i verso)

ralnego, Wojskowa Akademia Techniczna, Wojskowa Akademia Polityczna, Akademia Wojskowo-Lekarska i Wyższa Szkoła Marynarki Wojennej. Biblioteki wojskowych instytutów i ośrodków naukowo-badawczych są placówkami specjalistycznymi o wąskim zakresie specjalizacji rzeczowej. Zbiory ich są różnych rozmiarów (od 10 do 70 tys. wol.). Największe z nich to biblioteki naukowe Wojskowego Instytutu Historii i Sztabu Generalnego WP.

W Wojsku Polskim, obok bibliotek naukowych, istnieją też liczne biblioteki klubowe przy ośrodkach kulturalno-oświatowych. Sieć tych bibliotek obejmuje wszystkie garnizony i jednostki wojskowe. Celem działania tych bibliotek jest zaspokajanie i rozwijanie potrzeb czytelniczych środowiska wojskowego, pomaganie w wychowaniu i wyszkoleniu żołnierzy. Zbiory bibliotek klubowych wynoszą ponad 3 100 000 wol. i są systematycznie uzupełniane. Dzięki tak rozwiniętej sieci bibliotecznej i na ogół dobremu zaopatrzeniu bibliotek w wydawnictwa, książka stała się w wojsku istotnym elementem w pracy szkoleniowej i wychowawczej.

W ciągu 200-lecia swego istnienia biblioteki wojskowe, niezależnie gdzie i w jakich warunkach powstawały, były zawsze pomocniczymi warsztatami pracy naukowo-oświatowej w wojsku. Wojsko nasze rozwijając swe bogate księgozbiory — czerpie z ksiąg wiedzę i księgi te pieczołowicie przechowuje. Nieprzypadkowo więc osiągnięcia i działalność polskich bibliotek wojskowych stanowi jeden ze składników kultury narodowej. Niech więc dzieje polskiego bibliotekarstwa wojskowego, które w niniejszym szkicu zostały nakreślone, przypomną czytelnikowi o istotnym dla naszego narodu i wojska polskiego Jubileuszu.

JUBILEUSZOWA SESJA NAUKOWA POLSKICH BIBLIOTEK WOJSKOWYCH 1767—1967

Była to Sesja osobiwa. W historii bibliotekarstwa nie było jeszcze takiej uroczystości. W dziejach Wojska Polskiego nie zanotowano dotychczas Sesji, poświęconej funkcji książki bibliotecznej. Sesja jubileuszowa bibliotek wojskowych zbiegła się ze świętem Wojska Polskiego. Tradycja 2 wieków znalazła się w konfrontacji ze współczesnym bibliotekarstwem. Spotkali się bibliotekarze wojskowi i cywilni, by wspólnie uczcić tak rzadki jubileusz.

Obchody Roku Jubileuszowego 200-lecia Polskich Bibliotek Wojskowych, którym patronuje Komitet Honorowy pod protektoratem Ministra Obrony Narodowej Marszałka Polski Mariana Spychalskiego, trwają w kraju już od kilku miesięcy. Głównym akcentem uroczystości była Sesja Naukowa zorganizowana w Warszawie w dn. 9 i 10 października 1967 r.

Celem Sesji było nie tylko przedstawienie dziejów polskich bibliotek wojskowych i ich aktualnych współczesnych problemów, ale również wykazanie udziału wojska w tworzeniu kultury narodowej i polityki bibliotecznej w kraju.

Istotnym elementem Sesji był też problem współdziałania bibliotek wojskowych i cywilnych w rozbudzaniu zainteresowania społeczeństwa obronnością kraju i w wychowaniu patriotycznym.

Sesja Naukowa odbyła się w gmachu Centralnej Biblioteki Wojskowej w dniach 9—10 października 1967 r. Przewodniczył jej zastępca szefa Głównego Zarządu Politycznego WP gen. bryg. Zbigniew Szydłowski i przewodniczący Zarządu Głównego Stów. Bibl. Polskich doc. dr Jan Baumgart. Inauguracji dokonał szef Głównego Zarządu Politycznego WP gen. dyw. Józef Urbanowicz.

Obrady Sesji otworzył referat dyr. Centralnej Biblioteki Wojskowej pika Józefa Sulimowicza nt. polskich bibliotek wojskowych 1767—1967. Należy podkreślić, że gdy referent, mówiąc o organizatorach bibliotekarstwa wojskowego w okresie od 1919 do 1937 r. wymienił nazwiska znajdujących się na sali zasłużonych działaczy na tym polu, jak np. dyr. M. Łodyńskiego, T. Makowskiego i innych — uczestcy zareagowali żywiołowymi oklaskami.

W obradach Sesji, oprócz bibliotekarzy wojskowych, uczestniczyli również członkowie Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, pracownicy naukowcy katedr bibliotekoznawstwa, zasłużeni bibliotekarze polscy oraz dyrektorzy większych bibliotek. Na Sesję zostali zaproszeni przedstawiciele bibliotek wojskowych państw Układu Warszawskiego i Socjalistycznej Rederacyjnej Republiki Jugosławii.

Obrady podsumował zastępca szefa Głównego Zarządu Politycznego WP gen. bryg. Z. Szydłowski stwierdzając, że Sesja zwiększyła naszą wiedzę o dziejach polskiej książki i bibliotekach wojskowych oraz wykazała ich rolę jako ośrodków krzewienia kultury i myśli naukowej.

Całe bogactwo tematyki naukowej, organizacyjnej i metodycznej, zawarte w referatach, komunikatach oraz ożywionej i twórczej dyskusji, łącznie z przemówieniem inauguracyjnym gen. Urbanowicza oraz podsumowaniem dokonany przez gen. Szydłowskiego będzie opublikowane w specjalnym wydawnictwie — księdze pamiątkowej Sesji*).

Program Sesji, oprócz referatów i dyskusji, przewidywał uroczystości i imprezy towarzyskie. W Pałacu Kazimierzowskim, który wchodził w kompleks gmachów Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie przed 2 wiekami mieściła się Szkoła Rycerska — Min. Oświaty i Szkolnictwa Wyższego prof. dr Henryk Jabłoński dokonał odsłonięcia tablicy pamiątkowej. Wyryty napis na tablicy głosi: „1767—1967. W dwusetną rocznicę powstania w Szkole Rycerskiej pierwszej biblioteki wojskowej, która kształtowała umysły i serca Polaków w świetle i wiernej służbie Ojczyźnie”.

Na uroczystości odsłonięcia tablicy przybyła grupa generałów i wyższych oficerów WP, przedstawiciele świata naukowego, grono profesorskie UW na czele z rektorem prof. dr Stanisławem Turskim oraz młodzież uczelni.

W Pałacu Potockich (na terenie Uniw. Warszawskiego) została otwarta wystawa pn.: „Książki z dawnych bibliotek wojskowych 1767—1831”. Ekspozycja zgromadzone na wystawie pochodzą z zbiorów: Centralnej Biblioteki Wojskowej, Biblioteki UW., Biblioteki Narodowej i Muzeum WP.

Podczas Sesji odbyły się również spotkania: 9.X wieczorem uczestnicy Sesji spotkali się w Klubie Oficerskim z kierownictwem GZP WP. Obecni byli również przedstawiciele: Ministerstwa Kultury i Sztuki, Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego oraz Komitetu Partyjnego MON. Na spotkaniu tym odczytano Uchwałę Rady Państwa, przyznającą 43 zasłużonym pracownikom bibliotekarstwa wojskowego złote i srebrne Krzyże Zasługi, oraz Rozkaz Ministra Obrony Narodowej nadający 46 bibliotekarzom wojskowym i cywilnym Brązowe Medale „Za zasługi dla Obronności Kraju”. Aktu dekoracji dokonał gen. dyw. Józef Urbanowicz**). W imieniu odznaczonych podziękował dyr. Bibl. Narodowej dr Witold Stankiewicz.

Odbyły się jeszcze i inne spotkania m.in. spotkanie bibliotekarzy wojskowych z aktywem Zw. Zaw. Prac. Państw. i Społecznych oraz kierownictwem GZP WP. Podczas spotkania wręczono 37 bibliotekarzom odznaczenia wojskowe. 11 działaczy oświatowych i bibliotekarzy bibliotek naukowych odznaczono „Honorową Odznaką Związkową”. Odznakę tę m.in. otrzymali: gen. bryg. Zbigniew Szydłowski, płk Stanisław Korman i in. Na zakończenie spotkania sekretarz CRZZ Czesław Wiśniewski wręczył list pochwalny kilkudziesięciu przedstawicielom bibliotek, podpisany przez szefa GZP WP i sekretarza CRZZ.

Uroczystości jubileuszowe 200 lat bibliotek wojskowych nie kończą się na 2-dniowej sesji i na uroczystych spotkaniach. We wszystkich województwach Zarządy Okręgowe SBP organizują w całym kraju sympozja i odczyty.

Wydaje się, że w interesie bibliotek różnych typów jest, by z tą tematyką wyjść jak najszerszej. Chodzi o to, aby na przykładzie bibliotek wojskowych przypomnieć społeczeństwu, jak ważnym czynnikiem jest biblioteka i książka. Chodzi też o to, by spopularyzować jak najszerszej wydawnictwa wojskowe oraz wszystkie te, których treść wiąże się z obronnością kraju.

JÓZEF PODGÓRECZNY
Miejska Biblioteka Publiczna
Bydgoszcz

*) Szczegółowy wykaz referatów i komunikatów oraz pełny skład komitetu honorowego obchodów 200-lecia WP podano na str. 370.

**) Wśród odznaczonych wymienić należy: prof. p.lka rez. Mariana Łodyńskiego (b. dyr. CBP), m.jra rez. Tadeusza Makowskiego (b. dyr. CBW), Z-cę dyr. Dep. Pracy KoiB Ministerstwa Kult. i Szt. mgra Czesława Kozioła, dyr. Biblioteki Narodowej dra Witolda Stankiewicza, dyr. Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie mgra Piotra Wasilewskiego.

DNI KSIĄŻKI: „ŚWIAT — CZŁOWIEK — POLITYKA”

20—30 listopada 1967 r.

Organizowane w listopadzie 1967 r. Dni Książki pod hasłem „Świat — Człowiek — Polityka” są wielką akcją ogólnokrajową, w której dla bibliotek rysują się wyraźnie sprecyzowane zadania w ramach ogólnych wytycznych opracowanych przez Krajowy Komitet Dni Książki „Świat — Człowiek — Polityka”.

Dotychczasowe poczynania bibliotek w zakresie upowszechniania i popularyzacji literatury społeczno-politycznej nie zawsze skuteczne i efektywne, teraz znajdują szerokie zaplecze we współpracy ze wszystkimi instytucjami i organizacjami zainteresowanymi w równej mierze tą sprawą. Aktywizacja bowiem czytelnictwa literatury zawierającej fundamentalny zasób wiedzy marksistowskiej ma poważny wpływ na podstawy ideowe społeczeństwa, a zwłaszcza młodzieży, stanowiąc jednocześnie istotny element w realizacji uchwał i wskazań VIII Plenum KC PZPR.

Dekada książki eksponującej tematykę filozoficzną, społeczną i ekonomiczną łączy się też ściśle z obchodami pięćdziesięciolecia Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej, co stwarza możliwość rozszerzenia programu „Dni” i popularyzację dorobku ZSRR oraz wszystkich państw wspólnoty socjalistycznej, ich walki o likwidację wojen, niesprawiedliwości społecznej i kolonializmu.

Systematyczny wzrost zainteresowania społeczeństwa problematyką ideowo-polityczną, dążenie do pogłębiania wiedzy i szukanie jak najskuteczniejszych rozwiązań zadań socjalistycznego budownictwa stawia przed bibliotekami konieczność skoncentrowania się na szerokim popularyzowaniu i upowszechnianiu następującej literatury:

- prace klasyków marksizmu-leninizmu;
- prace członków kierownictwa partii;
- prace popularyzujące podstawy filozofii marksistowskiej i materializmu historycznego oraz naukowego socjalizmu;
- opracowania poświęcone problematyce światopoglądowej, laicyzacji życia społecznego, zasadom polityki wyznaniowej Polski Ludowej;
- opracowania ukazujące dorobek Polski Ludowej oraz główne problemy polityczne, społeczne i gospodarcze naszego kraju;
- publikacje podejmujące problemy wychowania patriotycznego i internacjonalistycznego, krzewiące socjalistyczny stosunek do pracy i własności społecznej oraz socjalistyczne normy etyczne w stosunkach międzyludzkich;
- publikacje z zakresu ekonomii politycznej, a zwłaszcza poświęcone polityce gospodarczej — pomagające doskonalić działalność przedsiębiorstw przemysłowych i innych gałęzi gospodarki narodowej; opracowania, które uczą prawidłowego spojrzenia na złożone problemy życia gospodarczego kraju;
- publikacje poświęcone patriotycznym i rewolucyjnym tradycjom naszego narodu, ukazujące rolę i miejsce ruchu robotniczego w dziejach Polski, historyczne znaczenie PPR i ludowego ruchu oporu, lata walki o zwycięstwo i utrwalenie władzy ludowej;
- publikacje poświęcone Rewolucji Październikowej i jej znaczeniu dla Polski i świata;
- publikacje przedstawiające dorobek ZSRR i krajów socjalistycznych, ich pokojową politykę oraz popularyzujące cele i działalność międzynarodowego ruchu robotniczego;
- opracowania przedstawiające walkę narodów kolonialnych i nowo wyzwolonych z imperializmem oraz z zacofaniem będącym rezultatem wielowiekowej niewoli i wyzysku;

- opracowania ukazujące oblicze współczesnego kapitalizmu, demaskujące politykę agresywnych sił imperializmu, zwłaszcza zaś działalność rewizjonistów i militarystów zachodnio-niemieckich;
- publikacje demaskujące cele, środki i formy wojny psychologicznej i dywersji ideologicznej antykomunizmu, prowadzonej przez imperializm przeciwko Polsce i innym krajom socjalistycznym.

Dni Książki „Świat — Człowiek — Polityka” są też dla bibliotek bodźcem do przeprowadzenia analizy księgozbiorów i uzupełniania ich w oparciu o przedstawioną wyżej tematykę, która stanowić może punkt wyjścia do uzupełniania zbiorów w literaturę z bieżącej produkcji wydawniczej.

(Red.)

CECYLIA DUNINOWA
IZABELA NAGÓRSKA
Miejska Biblioteka Publiczna
Łódź

POLSKIE INFORMATORY BIBLIOTECZNE

Problematyka, stan obecny i perspektywy

W opublikowanym wcześniej¹⁾ przeglądzie polskich informatorów bibliotecznych (ogólnych i wydanych w kręgu instytucji naukowych) wystąpiła wyraźnie znaczna rozpiętość w rozumieniu i realizacji tego typu publikacji w ostatnim XX-leciu i to zarówno w zakresie spraw techniczno-wydawniczych jak i zagadnień merytorycznych. Naturalnie, pewne formalne elementy wyboru zależne są zawsze od istniejących możliwości, a te z kolei wpływają zasadniczo na samo podjęcie inicjatywy — niemniej istnieją też pewne stałe składniki metodyczne i formalne, które w sposób zasadniczy decydują o celowości i przydatności tego typu wydawnictwa informacyjnego. Jest to też zasada skutecznej popularyzacji biblioteki w społeczeństwie i propagowanie jej usług w najszerzych kręgach odbiorców. Najwyraźniej akcenty owe występują w działalności bibliotek publicznych. Upowszechnianie leży u źródeł ich istnienia, na tym niewzruszonym kanonie zasadza się normalne funkcjonowanie organizmu biblioteki. Na przykładzie informatorów bibliotecznych bibliotek publicznych można będzie rozszerzyć i wzbogacić omawianą problematykę nowymi przykładami realizacji poczynań wychodzących naprzeciw potrzebom współczesnego użytkownika.

W pierwszych dniach po wyzwoleniu ukazuje się pierwszy powojenny informator biblioteczny w Polsce. Ze wzruszeniem bierzemy do ręki 20-stronicowy druczek z datą 1945: „Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy Szkic informacyjny w związku z rocznicą ponownego udostępnienia księgozbioru dla publiczności w dniu 23 listopada 1944”.

Publikacja R. Przelaskowskiego, nie będąc rzecz jasna tym typowym wydawnictwem informacyjnym jakie omawiamy, spełniała jednak ważną rolę przypomnienia funkcji i miejsca Biblioteki w społeczeństwie odbudowującym podstawy swojej państwowości i kultury. Już w r. 1951, w okresie trudnej sytuacji organizacyjnej bibliotek polskich, ukazuje się właściwy informator dla czytelników Biblioteki stołecznej²⁾ chociaż niepozorny i niezbyt jeszcze obszerny. To samo zadanie

¹⁾ zob. *Bibliotekarz* 1967 nr 6

²⁾ Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy. Informator dla czytelników. W-wa 1951 16° ss. 17, ilustr. Nakład 3 500 egz.

miała skromna ulotka wydana w r. 1958³). Nie zarzucono jednak ambitnej idei przygotowania wydawnictwa godnego Biblioteki, co znalazło realizację dopiero w r. 1961⁴). Zarys dziejów Biblioteki, jej organizacja i zadania, charakterystyka zbiorów, działalność podstawowa i pomoc dla sieci terenowej zostały omówione w I części Przewodnika. Następnie opracowano wiadomości dla czytelników nt. poszczególnych Działów i Czytelń, systematyzując materiał wg stałego schematu: Zbiory, katalogi, udostępnianie, godziny otwarcia, służba informacyjno-bibliograficzna. Tablice ilustrujące rozwój Biblioteki prezentują dane z lat 1945—1960 zestawione porównawczo z r. 1938/39 (liczba placówek, księgozbiory, odwiedziny i wypożyczenia). Sieć placówek terenowych przedstawiono w podziale na Czytelnie Dzielnicowe, Wypożyczalnie kompletów ruchomych, Wypożyczalnie dla dorosłych i młodzieży, Biblioteki dla dzieci, punkty biblioteczne, przystanki wypożyczalni objazdowej — w oparciu o statystykę z r. 1960. Uzupelnienie stanowi wykaz placówek Biblioteki, informacje o katalogach, wzory prawidłowo wypełnionych druków bibliotecznych oraz serwis zdjęć.

Ten sam wykaz został opublikowany po raz drugi w r. 1961 w postaci 6-kartkowego (12 x 8) parawanika w imponującym nakładzie 50 tys. Jedną stroną składowki zakomponowano wykazami, drugą zdjęciami wprowadzając trójbarwne elementy kolorystyczne i dowcipne rysunekzki. Po raz pierwszy sięgnięto tu do wzorów obcych. Zagraniczne wydawnictwa informacyjne (foldery amerykańskie, holenderskie, francuskie) dużo szerzej wprowadziły już humorystyczny element graficzny jako najskuteczniejszy środek „trafiania” do czytelnika.

Spośród wydawnictw bibliotek publicznych wyróżnia się wydany w r. 1959 dwujęzyczny informator Biblioteki im. E. Raczyńskiego w Poznaniu⁵). Jest to pierwszy w Polsce przykład uwzględnienia obcego odbiorcy nie tylko przez zaprezentowanie krótkiego streszczenia, które jest także rzadkością i raczej domeną poważnych bibliotek naukowych, ale poprzez pełny polsko-angielski tekst informatora. Piękne wydawnictwo (objętość 1,5 ark. druku) wydano na papierze dwustronnie kredowym. Pozwoliło to na doskonałe technicznie wykorzystanie projektu graficznego i licznych zdjęć gmachu, wnętrza, ciekawszych pozycji książkowych (np. J. Janssonius „Novus atlas absolutissimus” Amsterdam 1648 z mapą woj. poznańskiego, Gramatyka Alwara druk poznański, J. Wolraba 1586, Poezje Jana Smolika, rękopis z XVII w.). Informator przekazuje krótki rys historyczny Biblioteki, charakterystykę zbiorów ze specjalnym uwzględnieniem cimeliów, a szkicowo tylko księgozbiór zasadniczy i oświatowy w filiach, udostępnianie (m.in. z wyszczególnieniem drukowanych katalogów zbiorów specjalnych), pracę z czytelnikiem we wszystkich typach placówek i służbę informacyjno-bibliograficzną. Omawiając tę ostatnią zaznaczono, że „kwerendy o charakterze specjalnym po wyczerpaniu własnych możliwości przekazuje się do ośrodków informacyjnych bibliotek naukowych ogólnych i specjalistycznych”, a także iż Biblioteka udostępnia swoje zbiory również drogą wypożyczeń międzybibliotecznych. Całość uzupełniają: schemat organizacyjny Biblioteki Głównej, plan sieci bibliotecznej miasta Poznania i wykaz adresów filii.

Do wcześniejszych druków informacyjnych należy zaliczyć Informator, skromnie wydany w Krakowie w r. 1956 z okazji 10 rocznicy założenia Miejskiej Biblioteki

³) Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy. Informacje, Warszawa 1958 8° k. nlb. 10, ilustr.

⁴) Żukowska W.: Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy. Przewodnik, Warszawa 1961 SBP 16° ss. 83, tab. 9, map 1. Nakład 2 200 egz.

⁵) Informator 1829—1959. Poznań 1959 8° ss. 20, ilustr. Miejska Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu. Nakład 2 000 egz.

Karty tytułowe Informatorów Bibliotecznych

Publicznej⁶⁾. Autor publikacji, długoletni dyrektor Biblioteki, wprowadza czytelnika w historię bibliotekarstwa powszechnego w Krakowie, następnie w rozdziale „Co zrobiono, aby udostępnić książki i upowszechnić czytelnictwo” zapoznaje z rozwojem sieci bibliotek krakowskich po wojnie. Specjalny rozdział poświęcono punktom bibliotecznym. Następnie przedstawiono Czytelnie, posiadany zasób czasopism, zbiory specjalne, a także osobne miejsce przeznaczono na organizację i działalność ośrodka

⁶⁾ Korpała J.: Miejska Biblioteka Publiczna. Informator dla czytelników. Kraków 1956 WiMBP ss. 10.

informacyjnego. Nakład 2 500 egz. wskazuje, iż w zamierzeniu wydawców była to akcja związana raczej z podsumowaniem 10-letniej działalności. Wydany następnie w 1966 r. oryginalny folder w nakładzie 10 tys. egz. jest już wydawnictwem przeznaczonym do szerszego rozpowszechniania wśród publiczności czytelniczej Krakowa⁷⁾. Wprowadza on popularną za granicą formę zapożyczoną z typowych folderów turystycznych, kładąc główny nacisk na stronę ilustracyjno-graficzną i bardzo zwiążą, ale dobrze eksponowaną, „czytelną” informację użytkową. Ten ambitny w zamierzeniach pomysł wymaga jednak współpracy z doświadczonym grafikiem, koniecznie kredowego papieru i naturalnie jest stosunkowo droższy od typowego druku tekstowego. Realizację krakowską należy uznać za jedną z bardziej udanych. Stanie się ona prawdopodobnie wzorem dla innych bibliotek.

Podobny w zamierzeniach, choć skromniejszy, jest wydany w 1965 r. Informator Biblioteki Miejskiej w Katowicach⁸⁾. Podkreślić tu warto wykorzystane możliwości aktywu społecznego zgrupowanego w Kole Przyjaciół Biblioteki (wzór do podchwycenia przez inne biblioteki). Operuje on bardzo związłymi notami informacyjnymi, podaje wykazy adresowe i godziny otwarcia placówek. Układ tekstowy odpowiada na pytanie, „w jaki sposób”, dzieląc treść na: zbiory, katalogi, informacje, wypożyczenia na miejscu, wypożyczenia do domu, wypożyczenia przez punkty biblioteczne, wypożyczenia międzybiblioteczne. Publikacja krakowska natomiast informuje „dla kogo”, dzieląc treść wg grup użytkowników. Oba foldery bardzo mocno wiążą cel informatora z siecią miejską w odróżnieniu np. od Poznania czy Łodzi prezentujących głównie Bibliotekę Centralną.

Informator łódzki⁹⁾ powstał w kręgu przygotowań do Jubileuszu 50-lecia Biblioteki, co nie przeszkodziło zespołowi potraktować wydawnictwa jak najbardziej użytkowo i popularyzacyjnie (cele poznawczo-wychowawcze odłożono na inną okazję), zamierzając przede wszystkim zapoznać nowo zapisanych czytelników z możliwościami i rodzajami świadczonych usług. Znajdziemy więc tu tylko adresy, telefony placówek sieci oraz fotografie ciekawszych obiektów łódzkiego budownictwa bibliotecznego. Długofalowe plany przewidują przygotowanie z czasem przez Biblioteki Dzielnicowe ulotek informacyjnych w formie składanek. Na wyróżnienie zasługuje staranna i pomysłowa szata edytorska, wynik wielu wspólnych konsultacji bibliotekarz-grafik-drukarz, a także pięknych bibliofilskich tradycji, które w łódzkim środowisku związały się z naszym zawodem.

W grupie informatorów bibliotek miejskich wymienić należy jeszcze oryginalny w założeniach dydaktycznych informator Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy¹²⁾. Dzieje Biblioteki Miejskiej otwiera charakterystyka filii dla dorosłych i młodzieży. W dalszej części użytkownik dowiaduje się „Jak Biblioteka Główna udostępnia swoje zbiory społeczeństwu” i wreszcie pod hasłem „Czy wiecie, że...” zebrano najróżniejsze ciekawostki o Bibliotece w rodzaju: najcięższa i najlżejsza książka zbioru, ile metrów bieżących półek zajmuje księgozbiór? Jak konserwator w oprawie dzieła z XV w. znalazł jedyny w świecie unikalny druk ulotny Reguły Savonaroli z 1470 r.? Jak w posiadanie Biblioteki wszedł księgozbiór Lenina z czasów, kiedy przebywał on w Poroninie itd. W polskiej literaturze informacyjnej jest to jedyny przykład takiego potraktowania tematu. Wart chyba naśladowania.

Duże biblioteki miast wojewódzkich prezentują swoje zasoby, z racji ich poważnych tradycji i charakteru, wydawnictwami o pewnej randze edytorskiej, a co

⁷⁾ Informator Miejskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie. Kraków 1966 WAG 8° ss. 24 ilustr.

⁸⁾ Miejska Biblioteka Publiczna w Katowicach. Katowice 1965. Nakł. Koła Przyjaciół Biblioteki 8° ss. 12, ilustr.

⁹⁾ Informator. Miejska Biblioteka Publiczna im. L. Waryńskiego w Łodzi. Łódź 1967 8° ss. 24, ilustr. Oprac. graf. St. Ibis-Gratkowski. Nakład 50 000 egz.

¹²⁾ Podgóreczny J., Co powinniście wiedzieć o Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bydgoszczy. Bydgoszcz 1956. Woj. Rada Czytelnictwa i Książki 16° s. 20.

za tym idzie, ze sporym nakładem środków. Inaczej rzecz wygląda o szczebel niżej, w bibliotekach ośrodków małomiejskich czy powiatowych. Ze szczególnym uznaniem należy podkreślić, że i tam w miarę istniejących możliwości realizuje się niekiedy zasady informacji zbiorowej poprzez wydawnictwa. Dowodem najlepszych intencji będą np. dwa kartonowe karnety MBP w Radomiu i PiMBP w Łomży¹¹⁾. Oba podobne w koncepcji i wykonaniu. Oba w formie 2-stronicowych składek, ozdobione herbami miast i zaopatrzone w chronologiczne spisy ich przewilejów i nadań. Ostatnie strony wykorzystano na lapidarne informacje o Bibliotece. Opisuując krótko rodzaje posiadanych zbiorów jeden z informatorów eksponuje Słownik Geograficzny Ziemi Polskich i Bibliotekę Ziemi Łomżyńskiej, drugi zaś bogaty zbiór czasopism i starodruków z XVII i XVIII w. Biblioteka radomska włączyła do swego informatora dodatkową wkładkę 4-stronicową z bibliografią pozycji literatury regionalnej znajdujących się w jej księgozbiorze. PiMBP w Łomży wykazuje również 10 pozycji książkowych związanych z miastem, a ponadto zaopatruje wydawnictwo specjalnym stemplem „Na miłą pamiątkę ofiaruje Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Łomży”.

Chwaląc inicjatywę małych ośrodków poświęcić należy także nieco uwagi publikacji, którą w pewnym sensie uznać można za „rara avis”, jest to bowiem informator Biblioteki Gromadzkiej w Mielęcinie¹²⁾, opracowany przy wydatnej pomocy GRN. Podstawowy jego trzon stanowi 34-stronicowy spis książek, obejmujący spośród 5 tys. wol. księgozbioru 314 pozycji, z tego 112 literatury pięknej dla dorosłych, 68 wol. dla młodzieży i 134 wol. piśmiennictwa popularnonaukowego. Pozycje w większości opatrzone są króciutką, uproszczoną notą. Wstęp do informatora podaje podstawowe wiadomości o mielęcińskiej bibliotece i warunkach korzystania, jak również o prowadzonych pięciu punktach bibliotecznych. W ostatniej części wydawnictwa umieszczono dziennik wzywając do wpisywania tam uwag o przeczytanych książkach. Ten ciekawy druczek jest ozdobiony nieporadnymi rysunkami, stosownie uzupełniając wymowę tekstu. Ciekawe byłoby poznać motywy kierujące zespołem inicjatorów tego zamierzenia — w każdym razie bezspornie wstawiły one Mielęcin na czytelnicznym podwórku.

Jeszcze jednym dowodem, że publikacjami informacyjnymi zaczynają interesować się biblioteki szczebla powiatowego, jest próbny, powielony na dzień otwarcia nowego budynku, Informator Powiatowej i Miejskiej Biblioteki w Puławach¹³⁾. Po raz pierwszy spotykamy tu wklejony oryginalny ekslibris Biblioteki, co bardzo podnosi wartość Informatora. Zredagowana zwięźle i rzeczowo informacja o Bibliotece wypunktowała zagadnienia związane z budową nowego budynku projektowanego przez inż. arch. W. Podlewskiego, podając również wykaz placówek bibliotecznych w powiecie.

Duże osiągnięcia na polu upowszechniania w społeczeństwie działalności swojej placówki ma, wśród bibliotek małomiejskich, Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Łowiczu¹⁴⁾. W 1960 r. ukazuje się z okazji Dni Oświaty, Książki i Prasy pierwszy, kolorowy i ciekawie skomponowany graficznie folder w formie 3-kartkowej składanki (10 x 21,5 cm) na pięknym kredowym papierze. Tekst zawiera bardzo treściwy opis historii i działalności placówki, charakterystykę zbiorów,

¹¹⁾ Miejska Biblioteka Publiczna w Radomiu. Radom 1965 16° k. 4, nlb. 4, Nakład 500 egz. Powiatowa i Miejska Biblioteka w Łomży. Łomża 1960 16° k. nlb. 4, Nakład 8 000 egz.

¹²⁾ Florek J.: Informator Biblioteki Gromadzkiej w Mielęcinie w powiecie przyreckim. Stargard 1957 8° ss. 47, ilustr. Nakład 1 000 egz.

¹³⁾ Informator Powiatowej i Miejskiej Biblioteki w Puławach. Puławy 1966 8° ss. 47, ilustr. Nakład 1 000 egz.

¹⁴⁾ Powiatowa i Miejska Biblioteka w Łowiczu. Łowicz 1960 4° k. 6, folder; Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Łowiczu w dwudziestolecie 1947—1967. Łowicz 1967 16° k. 6, folder. Nakład 1 000 egz. Koło Przyjaciół Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łowiczu w X-lecie swego istnienia 1957—1967, ulotka 1-str. Nakład 500 egz.

przykładowe pozycje księgozbioru podręcznego i wybrane tytuły spośród 58 prenumerowanych czasopism. Przy omawianiu regionalistów zaznaczono, że Biblioteka permanentnie poszukuje dla ich uzupełnienia wszelkich wydawnictw związanych z Łowiczem i Ziemią Łowicką. Nakład 2 tys. egz. każe przypuszczać, że wydawnictwo dobrze spełniło swoje zadanie. Także w roku bieżącym dla uczczenia swego 20-lecia oraz 10-lecia Koła Przyjaciół Biblioteki podjęto trud wydania ulotnych druków informacyjnych, dopełniających treściowo i aktualizujących pierwsze wydawnictwo. Oba druczki opracował graficznie Zdzisław Pągowski, twórca przygotowanych także ostatnio dla tej Biblioteki ekslibrisów. Aktyw społeczny, skupiający się wokół Biblioteki, wydatnie przyczynił się do wydania wymienionych publikacji.

Innym przykładem, opartym na inicjatywie władzy terenowej, jest spełniający rolę informatora Statut Dzielnicowej Biblioteki Publicznej Szczecin-Dąbie¹⁵). Dokładna analiza treści nasuwa wniosek o pełnych możliwościach szerszego jego wykorzystania. Wprawdzie nakład 1000 egz. nie sugeruje masowego odbioru, ale także jak na użytek wewnętrzny nie stanowi chyba tylko „dokumentu” administracyjnego. Publikację rozpoczyna Struktura Organizacyjna Biblioteki, z której dowiadujemy się, jakie posiada Działy i Oddziały. Dalej kolejno następuje Statut Biblioteki (cele i zadania, organizacja Biblioteki, zbiory i ich udostępnianie, kierownictwo i personel, organa nadzoru, Koło Przyjaciół Biblioteki), Regulamin Wypożyczalni i Regulamin Czytelnicy bardzo dokładnie i wzorcowo dla podobnych jednostek opracowane, w pełni informują o zasięgu i zakresie działania Biblioteki i w zasadzie mogą spełniać także cele informacyjne. Dlatego właśnie wydawnictwo to zostało na tym miejscu przedstawione — podobnie jak Statuty niektórych wyższych uczelni, spełniające w pierwszym etapie takie same zadania.

Na zakończenie wyjdziemy poza sieć podległą Ministerstwu Kultury, aby pokazać jeszcze przykład dobrej roboty tym razem bibliotek pedagogicznych. W r. 1966 ukazał się Informator dla korzystających ze zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Olsztynie opracowany przez M. Grodzicką i przygotowany do druku w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym. Powielony (ss. 31) Informator wydany został z okazji XX-lecia Biblioteki. Zapoznaje dokładnie czytelnika z Wypożyczalnią, następnie z katalogami (obok alfabetycznego i rzeczowego znajdujemy jeszcze osobno omówiony Katalog Wydawnictw Albumowych, Wydawnictw Seryjnych, Nowości Wydawniczych i Czasopism). Następnie Informator wprowadza w zasady korzystania z czytelni i służby informacyjnej. W drugiej części Informatora znajduje się spis tematyczny katalogu zagadnieniowego z podaniem numeru skrzynki katalogowej oraz indeks przedmiotowy do tegoż katalogu. Nie znając warunków, w jakich pracuje Biblioteka, trudno tu wyrokować o słuszności takiego wyboru, w każdym razie jest to przypadek odosobniony.

Tą drogą przedstawienia dostępnych nam na terenie Łodzi materiałów pragnęliśmy zasygnalizować bibliotekarzom nie opracowany dotąd w literaturze fachowej przegląd ważniejszych inicjatyw wydawniczych bibliotek polskich, mających na celu spopularyzowanie swoich usług dla społeczeństwa. Nasuwające się wnioski i postulaty nie mają ambicji „ostatniego słowa”. Będą raczej wprowadzeniem do wielu podejmowanych w poszczególnych bibliotekach dyskusji „...wydawać, czy nie wydawać, a jeżeli wydawać to jak?”.

Informator jest właściwym i niezawodnym środkiem, a także prostym sposobem realizacji szerokich form współpracy bibliotek w zakresie rozszerzania zasięgu aktualnej informacji poza jedną instytucję, a nawet poza teren okręgu czy regionu. Powinien więc być tak zredagowany i posiadać taki nakład,

¹⁵) Statut Dzielnicowej Biblioteki Publicznej Szczecin-Dąbie. Szczecin 1963 16° ss. 19, 1 nfb.

aby zapewnić sobie dotarcie i pełną użyteczność w środowiskach pozabibliotecznych (tzw. czytelnicy potencjalni, współdziałające instytucje kultury i oświaty, zakłady pracy, miejscowa prasa i radio).

Informator orientując o stanie i specjalizacji zbiorów bibliotecznych umożliwia tym samym wszechstronne kontakty w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych i kierowanie poszukujących do odpowiednich bibliotek specjalnych. Informatory są skutecznym środkiem działania w zakresie informacji zbiorowej, jeżeli w centrum zainteresowania tego wydawnictwa znajdzie się czytelnik lub szerzej użytkownik i jego problemy. Muszą się więc w nim odbijać sprawy unowocześnianych warsztatów informacyjnych, nowe metody korzystania z pomocy bibliograficznych, modernizacja i mechanizacja udostępniania.

Przy wyborze materiału i układzie treści na ogół większą skuteczność można przewidzieć, preferując praktyczną informację użytkową. Ambitniejsze zamierzenia z wydobyciem tradycji historycznych, podkreślą funkcje właściwe placówkom naukowym, ale także stać się mogą przykładem druku bibliotecznego przygotowanego na specjalne okazje. Mija się z celem informator nie przeznaczony w założeniach do propagandy masowej, ale nakład winien być zaplanowany odpowiednio do zasięgu działania biblioteki i magazynowany na ściśle określony czas celem uniknięcia deaktualizacji. Postulujemy, by każda poważna biblioteka naukowa (Biblioteka Narodowa i Jagiellońska — w językach obcych) oraz wojewódzka i wielkomięjska posiadała swój informator biblioteczny. Biblioteki powiatowe i dzielnicowe winny by wydawać ulotki-foldery przekazujące adresy, telefony, dni i godziny otwarcia podległych sobie placówek. W niektórych przypadkach może spełnić tę rolę opublikowanie zarządzeń regulaminowych wprowadzających użytkownika w zakres i zasięg działania biblioteki. Dla celów propagandowych wykorzystywać można inicjatywę i środki materialne aktywu bibliotecznego.

Kończymy nasz przegląd następującymi informacjami praktycznymi. Wydanie foldera objętości 1 arkusza drukarskiego (do 24 stron) w nakładzie 5 tys. egz. wiąże się z kosztami około 30 tys. zł (w tym projekt graficzny kolorowy — 3 tys. zł przy zestawie fotograficznym własnym). Wysokość nakładu podraża koszty w stopniu stosunkowo niedużym. Harmonogram prac przebiega w następującej kolejności: uzyskanie zezwolenia w Departamencie KOiB Ministerstwa Kultury i Sztuki na wydawnictwo, uzyskanie przydziału papieru z puli regionalnej lub centralnej, zapewnienie miejsca w drukarni, przekazanie materiału tekstowego do opracowania graficznego, uzyskanie zatwierdzenia Urzędu Kontroli Pracy, Publikacji i Widowisk. Czas trwania cyklu wydawniczego przeciętnie — do pół roku.

JULIAN GAŁCZYŃSKI
Woj. i Miejska Biblioteka Publiczna
WiMBP Szczecin

Z PROBLEMÓW ORGANIZACJI INFORMACJI ROLNICZEJ NA POMORZU ZACHODNIM

Współczesne rolnictwo wymaga nie tylko dużych nakładów inwestycyjnych, nowoczesnego sprzętu, środków chemicznych, ale również sprawnie działającej informacji w zakresie nauki i praktyki.

Organizacją informacji w rolnictwie zajmuje się resortowy ośrodek wraz z szeregiem ośrodków branżowych. System przepływu informacji rolniczej „w pionie”

jest już od kilku lat zinstytucjonalizowany. Nie oznacza to oczywiście, że informacje, których twórcami są te instytucje centralne, docierają bez trudu do bezpośrednich producentów — w tym również do indywidualnych rolników i hodowców. W lepszej sytuacji niż ci ostatni znajdują się Państwowe Gospodarstwa Rolne. One to właśnie, dzięki ustalonemu już systemowi przepływu, mogą liczyć na informacje spływające „ze szczebla centralnego”.

Zupełnie prawie nietknięty jest jednak problem koordynacji przepływów informacji „w poziomie” na użytek indywidualnego rolnika. Mowa tu oczywiście o informacjach wytwarzanych przez instytucje zlokalizowane na terenie poszczególnych województw. Nie ma potrzeby przypominać, że rolnik gospodaruje w każdym regionie w odrębnych warunkach klimatycznych, glebowych i ekonomicznych. Sprawy te są uwzględniane w centralnej prasie fachowej i w publikacjach książkowych. Trudno jednak wyobrazić sobie rolnika, mającego czas, pieniądze i ochotę na wertowanie ponad 200 tytułów czasopism oraz około 600 książek i broszur w poszukiwaniu potrzebnych mu informacji — taka bowiem jest w naszym kraju przeciętna roczna produkcja materiałów z zakresu gospodarstwa wiejskiego. Mając te względy na uwadze, Ministerstwo Rolnictwa powołało w poszczególnych województwach Rejonowe Rolnicze Zakłady Doświadczalne, w własnych ośrodkach informacyjnych¹⁾. Podobnie przy wyższych uczelniach rolniczych utworzono ośrodki postępu technicznego w rolnictwie²⁾. Instytucje te prowadzą niezbędne badania, produkując równocześnie informacje na tematy rolnicze związane z warunkami lokalnymi. Pozornie wydawać by się mogło, że sprawa została rozwiązana do końca. Jak jednak wiadomo, wytworzenie określonej, choćby genialnej informacji, nie oznacza, iż ci, dla których ją przeznaczono, dowiedzą się niejako automatycznie o jej istnieniu. Aby taki idealny stan mógł zaistnieć, ośrodki informacyjne muszą posiadać wysoce sprawne pracownie reprograficzne i zorganizowany regionalny system przepływu informacji. W praktyce sprawa ta nie została dotąd właściwie rozwiązana.

W województwie szczecińskim podjęto już próby koordynacji poczynań zmierzających do upowszechniania postępu rolniczego i tworzenia jednolitej, w miarę możliwości, sieci zasilania w informacje. Nad całością prac czuwa wojewódzki zespół upowszechniania wiedzy rolniczej, grupujący wszystkie instytucje, przedsiębiorstwa i organizacje, działające bezpośrednio na rzecz produkcji rolniczej lub związane swoją pracą ze wsią.

Organizacja informacji w rolnictwie szczecińskim

Działające w ramach wojewódzkiego zespołu upowszechniania wiedzy rolniczej cztery instytucje porozumiały się w kwestii organizacji jednolitej sieci informacji w rolnictwie.

Spośród nich Ośrodek Postępu Technicznego w Rolnictwie Wyższej Szkoły Rolniczej w Szczecinie oraz Rejonowy Zakład Doświadczalny w Barzkowicach (pow. Stargard) wraz z trzynastoma ośrodkami postępu rolniczego, zlokalizowanymi w poszczególnych powiatach, gromadzą i opracowują materiały dokumentacyjne, prowadzą własne badania naukowe o charakterze regionalnym dla celów zastosowania w praktyce w warunkach Pomorza Zachodniego.

Wojewódzki Ośrodek Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej, posiadający dobrze wyposażoną i zorganizowaną pracownię reprograficzną, zajmuje się zwielokrotnianiem tych informacji, publikuje również materiały z porad, seminariów i sympozjów, odbywających się w województwie, a dotyczących problemów rolnictwa i hodowli. Czwartym ze współorganizatorów — Wojewódzka i Miejska Bi-

¹⁾ Zarządzenie nr 121 z dnia 1.IX.1962 (z późniejszymi szczegółowymi ustaleniami).

²⁾ Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 13.V.1961 r.

biблиотеka Publiczna im. St. Staszica, opracowuje w porozumieniu z OPTWR WSR adnotowane poradniki bibliograficzne z zakresu rolnictwa oraz zajmuje się organizacją przepływu materiałów informacyjnych uwielokrotnionych przez WOINTiE. Jest to możliwe dzięki istnieniu liczącej prawie 1200 placówek wiejskiej sieci bibliotecznej (bibliotek gromadzkich i ich filii oraz punktów bibliotecznych).

Tworząc tego typu system organizacji informacji brano głównie pod uwagę liczebność i gęstość sieci bibliotecznej, jej trwałe powiązanie z rolnikami indywidualnymi, umiejętność pracy w środowisku wiejskim kadr bibliotekarskich i właściwy stosunek kierowników punktów bibliotecznych do spraw czytelnictwa.

Współorganizatorzy tego przedsięwzięcia, wykonując dotąd niemal wyłącznie zadania wynikające z ich statutowych obowiązków, dzięki nawiązanej współpracy stworzyli łańcuch wzajemnej pomocy, wykorzystując przy tym dla wspólnego celu możliwości potencjalne każdego z partnerów. Dotychczas bowiem działanie, zmierzające do informowania rolników, było nieskoordynowane, organizowane przez każdą z działających w środowisku wiejskim organizacji czy instytucji z osobna. Sytuację tę można określić jako istnienie szeregu ośrodków „nadających” informacje własnymi kanałami przekazu, bez oglądania się na to, co robią inni. Obecnie, dzięki nowemu systemowi przepływu, działanie informacji rolniczej w oparciu o istniejącą sieć placówek bibliotecznych na wsi zachodnio-pomorskiej i ścisłe kontakty z rolnikami, funkcjonować może na zasadzie rodzaju sprzężenia zwrotnego — przy czym bibliotekarze winni sygnalizować lokalnym ośrodkom badawczym (via WiMBP i WOINTiE) potrzeby rolników indywidualnych.

Powiatowe ośrodki informacji rolniczej

Sprawne działanie omawianego systemu wymaga stworzenia ośrodków przekazu informacji w powiecie, gromadzie i na wsi sołectkiej. We wszystkich tych ośrodkach administracji terenowej działają biblioteki odpowiednich szczebli, ew. ich filie lub punkty biblioteczne.

Przy powiatowych bibliotekach publicznych rozpoczęto powoływanie powiatowych ośrodków informacji rolniczej. Grupują one przedstawicieli wszystkich przedsiębiorstw, instytucji i organizacji rolniczych, działających na terenie powiatu. Organizacyjnie POIR stanowi jednostkę PiMBP. Biblioteki powiatowe posiadają ze swej strony dla tej akcji kadry przygotowane do prowadzenia działalności informacyjnej oraz bazę w postaci podstawowego księgozbioru typu informacyjnego. W porozumieniu ze Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników Rolnictwa powołano przy powiatowych ośrodkach informacji rolniczej rady programowe. Zadaniem ich jest koordynacja wszystkich poczynań związanych z upowszechnianiem wiedzy i postępu rolniczego na terenie powiatu, podejmowanie decyzji o wyborze środków zmierzających do przyspieszenia procesów wdrażania nowych metod w rolnictwie.

Członkowie rady programowej pełnią dyżury w ośrodku informacyjnym, niosąc pomoc w wyborze niezbędnych materiałów informacyjnych i propagandowych z zakresu rolnictwa. Do obowiązków rady programowej należy również finansowanie działalności ośrodka, bowiem POIR dysponować musi, dla właściwego spełniania swych zadań, niezbędnymi wydawnictwami, systemem kartotek, sprzętem audiowizualnym (projektor filmowy, epidiaskop, powielacz itp.). Zgromadzenie tych pomocy nie zawsze leży w możliwościach finansowych biblioteki powiatowej. Sprawami bieżącej pracy ośrodka kieruje ściśle prezydium rady programowej POIR, działające w składzie: przewodniczący i sekretarz, którym z zasady bywa kierownik biblioteki powiatowej.

Ośrodek sprawuje opiekę instrukcyjno-metodyczną nad siecią gromadzkich ośrodków wiedzy rolniczej, zlokalizowanych w bibliotekach wiejskich. POIR jest również organizatorem szkolenia kadr bibliotekarzy gromadzkich, kierowników punktów bibliotecznych oraz służby rolniczej w zakresie informacji rolniczej. W stosunku do ośrodka powiatowego funkcję tę pełni: WiMBP w porozumieniu z WOINTiE, OPT WSR oraz RRZD.

Przygotowanie kadr do spełniania wspomnianych czynności już rozpoczęto. W Szczecinie zorganizowano seminarium dla pracowników POIR i służby rolnej (ośrodków postępu rolniczego w poszczególnych powiatach) współpracujących z nimi. Seminarium (3-dniowe) połączono ze zwiedzaniem RRZD w Barzkowicach i uroczystym zakończeniem konkursu czytelniczego „Książka Rolnicza dla Wszystkich”. Poznanie problematyki interesującej zarówno bibliotekarzy jak i służbę rolną pozwoliło na zacieśnienie współpracy w zakresie upowszechniania wiedzy i książki rolniczej. Tak więc biblioteki województwa szczecińskiego podjęły próbę specjalizacji służby informacyjnej.

Gromadzkie ośrodki wiedzy rolniczej

Organizacja informacji rolniczej w naszym województwie jest trójstopniowa, dostosowana do podziału administracyjnego. Działalność POIR nie ma głębszego znaczenia środowiskowego (poza koordynacją pracy) w samym mieście powiatowym, gdyż zadaniem ośrodka jest maksymalna pomoc dla wiejskich ośrodków informacji rolniczej. Tam przecież muszą się ogniskować wszystkie informacje wpływające z wyżej zorganizowanych ośrodków.

Gromadzki ośrodek wiedzy rolniczej mieści się w GBP, w jej czytelni. Pracą GOWR kieruje rada programowa, skupiająca przedstawicieli służby rolnej, fachowców z miejscowego PGR (w województwie szczecińskim jest tych gospodarstw prawie 500), kółka rolniczego itd. Rada opracowuje program działania ośrodka na rzecz całej gromady. Kierownikiem GOWR jest bibliotekarz gromadzki, przeszkolony w zakresie działalności informacyjnej w rolnictwie. On to opracowuje, przechowuje i udostępnia materiały informacyjne, nadsyłane za pośrednictwem POIR. Ta wiejska placówka informacyjna dysponować musi niezbędnym księgozbiorem fachowym, czasopismami rolniczymi, kartotekami, materiałami informacyjnymi i propagandowymi. Wyposażona też musi być w sprzęt audiowizualny, potrzebny do organizacji szkolenia rolniczego, które właśnie tu winno się odbywać. Obowiązkiem biblioteki gromadzkiej jest dostarczenie literatury fachowej dla tych szkoleń. Służba rolna natomiast ma za zadanie propagować czasopisma i książki z zakresu rolnictwa, znajdujące się w bibliotece publicznej, służąc również radą w doborze właściwej lektury, jak i typować do wycofania pozycje przestarzałe. GOWR zasila również punkty biblioteczne w materiały informacyjne, uzyskiwane z ośrodków: powiatowego, wojewódzkiego i branżowych.

WiMBP im. Staszica w Szczecinie opracowała program cykli szkoleniowych dla kierowników gromadzkich ośrodków wiedzy rolniczej i dla gromadzkich przedstawicieli służby rolnej. Obecnie trwają prace nad organizowaniem w poszczególnych powiatach po trzy do czterech ośrodków wiejskich omówionego typu. Trudności finansowe i kadrowe nie pozwalają na powoływanie większej ich liczby. Stąd plan rozwoju służby informacyjnej w rolnictwie nie może być w ciągu roku czy dwóch zrealizowany w pełni. Nie przeszkodzi to jednak bibliotekarzom tych bibliotek gromadzkich, w których nie działają GOWR, w nawiązywaniu współpracy ze służbą rolną. Już dziś współpracuje z bibliotekami około sześćdziesięciu agronomów i zootechników. Sytuację ułatwia bowiem współpraca „na szczeblu powiatowym” w ramach prac koordynacyjnych POIR.

Wydaje się, że pomysł wykorzystania sieci bibliotek publicznych do organizacji kanałów przepływu informacji rolniczej, do upowszechniania wiedzy i kultury rolnej zasługuje na zainteresowanie nim kolegów bibliotekarzy, na przedyskutowanie problemów informacji w warunkach poszczególnych regionów. Już w chwili obecnej w bibliotekach powiatowych grupa informacji z zakresu rolnictwa wysuwała się na 5—6 miejsce. Lepiej więc w porę przygotować biblioteki do zadań czekających bibliotekarstwo wiejskie.

Bibliografia

Pawlikowski Wincenty: Informacja naukowo-techniczna w rolnictwie. Warszawa 1966 CBR.

WANDA PINDŁOWA

Biblioteka Główna AGH
Kraków

Z DOŚWIADCZEŃ SZKOLENIA UŻYTKOWNIKÓW INFORMACJI NAUKOWEJ

Jedną z form pracy Oddziału Informacji Naukowej biblioteki wyższej uczelni jest szkolenie użytkowników — a więc przede wszystkim szkolenie studentów wyższych lat studiów w zakresie korzystania z informacji naukowej.

Informację naukową w szkole wyższej prowadzi biblioteka główna na podstawie zarządzenia Ministra Szkolnictwa Wyższego z dn. 18.III.1961 r. (Dz. Urz. MSzW nr 1 poz. 6). Jest więc w pełni uzasadnione, aby również wykłady i ćwiczenia z tego zakresu były związane z biblioteką główną uczelni, która już od lat organizuje wykłady i ćwiczenia tzw. przysposobienia bibliotecznego studentów lat pierwszych.

W roku 1963 ukazała się uchwała nr 160 Rady Ministrów w sprawie planu działalności w zakresie informacji technicznej i ekonomicznej w latach 1963—1965, która nałożyła na Ministra Szkolnictwa Wyższego obowiązek zorganizowania w szkołach wyższych wykładów i ćwiczeń wprowadzających w umiejętność korzystania z informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej.

Dotychczas jednak nie wprowadzono do programów nauczania wszystkich uczelni specjalnych — obowiązkowych zajęć z zakresu umiejętności korzystania z informacji naukowej. Niektóre biblioteki prowadzą je w porozumieniu z władzami uczelni lub poszczególnymi katedrami. Jedynie uczelnie ekonomiczne prowadzą regularnie, włączone do programu studiów, szkolenie w zakresie metodyki poszukiwań bibliograficznych, obejmujące nawet studentów studiów zaocznych. Sprawa włączenia wykładów w normalny tok studiów jest jednak stale dyskutowana i przypuszczalnie w najbliższym czasie zostanie definitywnie załatwiona przez Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego odpowiednim zarządzeniem wykonawczym. W nrze 5 *Bibliotekarza* z 1967 r. zamieszczono komunikat Komisji Informacji Naukowej przy SBP, która zajęła się również zagadnieniem szkolenia użytkowników. Informuje on o zamiarze zorganizowania w Warszawie zebrania dyskusyjnego na temat wprowadzenia do programów nauczania w szkołach średnich i wyższych zagadnień informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej — w celu przygotowania absolwentów tych szkół do samodzielnego korzystania ze źródeł informacji naukowej.

W r. 1964 Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego rozesłało do bibliotek wyższych uczelni ankietę w sprawie przysposobienia bibliotecznego oraz szkolenia z zakresu informacji. Odpowiedzi na tę ankietę uwidoczniły szereg różnic w proponowanych programach zajęć, ilości godzin przeznaczonych na nie oraz ustaleniu, na którym roku studiów mają być przeprowadzone. Z analizy odpowiedzi wynika, że jest potrzebny ramowy program ustalony i zaaprobowany przez władze, z odpowiednią ilością godzin przeznaczony na wykłady i ćwiczenia. Program ten jednak powinien

pozostawiać bibliotekom możliwość swobodnego ustalenia roku studiów, na którym zajęcia mają się odbywać, oraz pewną elastyczność w szczegółach programu, z natury rzeczy odrębnych w poszczególnych uczelniach.

Szeroko dyskutowano nad tym zagadnieniem w czasie ogólnopolskiego kursu z zakresu informacji naukowej zorganizowanego przez MSZw w Krakowie we wrześniu 1965 roku. W podsumowaniu zaproponowano utworzenie zespołu roboczego (4-osobowego), któremu zlecono opracowanie ramowego programu wykładów i ćwiczeń z zakresu informacji. W skład zespołu weszli przedstawiciele bibliotek uniwersyteckich, technicznych, rolniczych i ekonomicznych. Zespół pod kierunkiem mgr H. Zasadowej z Biblioteki Uniwersyteckiej z Warszawy przygotował projekt programu i przedstawił go Komisji Rady Głównej dla Spraw Bibliotek. Potrzeba wprowadzenia obowiązkowych zajęć obejmujących umiejętności korzystania z informacji zyskała powszechne zrozumienie wśród bibliotekarzy szkół wyższych.

Z biegiem lat zrozumienie to wzrasta także u pracowników nauki. Oddział Informacji Naukowej AGH (Akademii Górniczo-Hutniczej) prowadzi od kilku lat wykłady i ćwiczenia z informacji naukowej dla studentów z Wydziału Ceramiki. Corocznie ponawiane prośby ze strony kierowników katedr o przeprowadzenie zajęć świadczą, że ćwiczenia te przynoszą studentom niewątpliwą korzyść. Niektóre katedry innych wydziałów przeprowadzają we własnym zakresie podobne zajęcia zapoznając studentów z wyborem materiałów informacyjnych z danej dziedziny wiedzy. Zajęcia te prowadzi asystenci, często wypożyczając materiały z Biblioteki, lub też przyprowadzając studentów do Oddziału Informacji i ucząc ich korzystania z materiałów informacyjnych. Zdarza się również, że asystent prosi bibliotekarzy o uzupełnienie wykładu w zakresie innych jeszcze źródeł i narzędzi informacji, a zwłaszcza kartoteki CIINTE.

W ubiegłym roku akademickim dziekan Wydziału Metalurgicznego zwrócił się do Biblioteki AGH z prośbą o przekonsultowanie opracowanych przez niego wskazówek, jak sporządzić wykaz literatury przedmiotu w pracach magisterskich (bibliografią załącznikową), które zamierza wprowadzić jako obowiązujące dla swojego wydziału. Stwierdził on, że bibliografia załącznikowa podawana jest przez studentów w nieodpowiedni sposób i że istnieje konieczność uporządkowania tej sprawy. Potwierdziło to słuszność wprowadzenia do programu zajęć również omówienia zasad opisu bibliograficznego według obowiązujących norm.

Prowadząc od kilku lat, jak to już zostało wspomniane, zajęcia dla katedr Wydziału Ceramiki, Oddział Informacji wypracował swój własny program wykładów i ćwiczeń, który przedstawiono także do dyskusji na wrześniowym ogólnopolskim kursie informacji w 1965 r. Profesorowie przeznaczają na te zajęcia 4—5 godzin, zdarza się jednak, że tylko i 3 godziny na wykład i ćwiczenia razem. Bibliotekarz prowadzący zajęcia musi każdorazowo dostosowywać program do ilości godzin przeznaczonych przez katedrę. W związku z tym często nie jest w stanie omówić wszystkich zagadnień tak obszernie, jak by tego wymagało dobro studentów. Z praktyki wynika, że 5 godzin na wykład i ćwiczenia łącznie stanowi niezbędne minimum, a uszczuplanie godzin zajęć bibliotecznych odbija się niekorzystnie na ich jakości.

Zajęcia odbywają się w grupach 15- lub 20-osobowych. Doświadczenia wykazują, że przeprowadzenie zajęć w grupach liczniejszych nie daje właściwych wyników. Asystenci uprzednio uzgadniają termin zajęć oraz tematy, do których studenci poszukują literatury w czasie ćwiczeń. W niektórych przypadkach są to tematy prac dyplomowych (jeśli ćwiczenia przeprowadza się na 5-tym roku studiów). Prowadzący zajęcia bibliotekarz udziela w czasie ćwiczeń wskazówek i wyjaśnia, jak posługiwać się bibliografiami i kartoteką dokumentacyjną. Podsuwa też studentom nowe źródła starając się przełamać opory w stosunku do bibliografii w obcych językach. Uczy metodyki posługiwania się słownikami rzeczowymi i encyklopediami oraz instruuje, jak prawidłowo rejestrować zebrane materiały. Zwykle przygotowuje się także wybór czasopism z danej dziedziny wiedzy znajdujących się w Bibliotece, aby studenci bliżej się z nimi zapoznali. Zwraca się przy tym uwagę na te czasopisma obcojęzyczne, które zawierają część dokumentacyjną, spisy patentów czy też streszczenia w obcych językach. Krótko także wspomina się o działalności CIINTE oraz sieci ośrodków informacyjnych w Polsce podległych temu Instytutowi. Wiadomości te mogą być przydatne studentom jako przyszłym pracownikom przemysłu.

Jednym z zagadnień żywo dyskutowanych na wspomnianym już kursie informacji był problem egzekwowania wiadomości po wykładach i ćwiczeniach w Oddziale Informacji. Zaproponowano wówczas następujące formy sprawdzania wia-

domości: 1. rzucenie na zakończenie zajęć kilku pytań sprawdzających bez wpisywania noty do indeksu, 2. kolokwium z wpisaniem noty do indeksu, 3. opracowanie pisemnego zestawienia bibliograficznego, 4. przeprowadzenie dyskusji. Oddział Informacji Naukowej Biblioteki AGH przyjął jako formę sprawdzającą — opracowanie krótkiego pisemnego zestawienia bibliograficznego. Każdy ze studentów otrzymuje kartkę z tematem i na niej wpisuje kilka (przynajmniej 6) pozycji z różnych źródeł informacji dotyczących poszukiwanego zagadnienia. Przed zakończeniem ćwiczeń bibliotekarz sprawdza, czy wybrane przez studenta pozycje zawierają pełny opis bibliograficzny, czy rozwiązano skróty tytułów czasopism i znalezione w katalogach centralnych biblioteki, które posiadają te czasopisma. Konieczność wykazania się przed bibliotekarzem, a przede wszystkim przed asystentem, swoim zestawieniem bibliograficznym dała dobre wyniki.

Niektórzy studenci nie zdają sobie sprawy, jakie korzyści mogą im przynieść zajęcia w bibliotece i nie traktują ich zbyt poważnie. Dopiero gdy stają bezradni przed katalogiem rzeczowym lub kiedy otrzymują temat pracy magisterskiej i trzeba przystąpić do zebrania literatury, wówczas zaczynają doceniać przydatność wiadomości wyniesionych z Oddziału Informacji. Prawie wszyscy studenci, którzy zostali przeszkoleni w Oddziale Informacji, stoją się stałymi użytkownikami Czytelni Informacyjnej, a często kierują do niej również kolegów, którzy nie uczestniczyli w wykładach. Nawiazany w czasie studiów kontakt z Oddziałem trwa często i wtedy, kiedy student zostaje inżynierem i korzysta z pomocy Biblioteki już jako pracownik przemysłu.

Nie można się spodziewać, że zajęcia prowadzone dla grup studentów uwolnią pracowników Oddziału Informacji od indywidualnej pomocy stosowanej w codziennej pracy informacyjnej. Nie mniej na pewno odciążą nieco pracowników od stałego powtarzania każdemu czytelnikowi z osobna pewnych utartych sformułowań dotyczących np. poszczególnych elementów karty dokumentacyjnej, czy informowania o podstawowych bibliografiach z danej dziedziny wiedzy.

Inną korzyścią płynącą z prowadzenia zajęć jest niewątpliwie propaganda pracy informacyjnej. Wielu studentów nie orientuje się, na czym polega praca Oddziału Informacji i wobec tego nie korzysta z jego pomocy. Wkład naszej pracy w uporządkowywanie np. kartoteki dokumentacyjnej CIINTE, czy sporządzanie szeregu pracochłonnych kartotek i zestawień, dopiero z biegiem czasu i przez powiększanie się grona przeszkolonych użytkowników staje się coraz bardziej opłacalny. Toteż nauczanie studentów korzystania z warsztatu pracy informacyjnej daje pracownikom Oddziału Informacji poczucie wartości ich pracy, a czytelnicy odnoszą coraz więcej korzyści. Proces ten musi trwać latami, aby ugruntować zaufanie użytkowników do pomocy, jaką im daje Biblioteka. Przez cały czas trzeba ulepszać warsztat i korzystać z narastających doświadczeń, co oczywiście wymaga od pracowników informacji odpowiednich wysiłków i znacznego wkładu pracy.

MARIA GUTRY
Ministerstwo Kultury i Sztuki
Warszawa

W TROSCE O POZIOM CZYTELNICTWA DZIECIĘCEGO W ZWIĄZKU RADZIECKIM

Zagadnienia organizacji czytelnictwa dziecięcego w Związku Radzieckim były kilkakrotnie poruszane na łamach polskich czasopism bibliotekarskich. Życie idzie szybkim tempem, niesie zmiany organizacyjne, nowe pomysły metodyczne oraz ciekawe ulepszenia techniczne. Chciałabym omówić sprawy, które uzupełniają poprzednie artykuły.

Dla lepszego zrozumienia posunięć organizacyjnych w tej dziedzinie należy przypomnieć, że w Związku Radzieckim biblioteki dla dzieci przeznaczone dla czytelników od lat 7 do 14 (ostatni rok przedszkola i pełna szkła podstawowa do

klasy VIII włącznie) stanowią oddzielną sieć. Biblioteki dla dzieci posiadają swoich dyrektorów lub kierowników, dysponują własnym budżetem i mają przewidziany przydział etatów zależny od liczby czytelników.

W roku 1965, zgodnie z zarządzeniem Ministerstwa Kultury, każda republika*) i każde województwo (oblast') powinna posiadać centralną bibliotekę dla dzieci.

Zakres działania takich bibliotek jest szeroko zakrojony i obejmuje instruktażem wszystkie biblioteki danego województwa czy republiki. W strukturze tych bibliotek jest przewidziany dział naukowo-metodyczny, który stanowi ośrodek informacji w zakresie organizacji, metodyki i literatury dla dzieci.

Komórką, która pomaga Naczelnej Inspekcji Bibliotek (odpowiednika jej nie posiadamy w Polsce), jest Sekcja organizacji czytelnictwa dziecięcego i literatury dla dzieci**). (Sekcja ta jest jedną z dziesięciu w Oddziale Naukowo-metodycznym bibliotekoznawstwa i bibliografii Państwowej Biblioteki im. Lenina). W Sekcji pracuje 11 osób, z których osiem posiada wyższe wykształcenie (w tym trzech pracowników uzyskało tytuły kandydatów nauk). Poza kwalifikacjami formalnymi każdy pracownik Sekcji posiada dłuższą praktykę w bibliotece dla dzieci z uwzględnieniem pracy w oddziale metodycznym jednej z republikańskich czy wojewódzkich bibliotek. Poza długim stażem, od pracownika Sekcji wymaga się umiejętności wyrażania w piśmie i słowie zdobytych wiadomości. Sekcja wydaje ok. 50 publikacji rocznie, które są wynikiem pracy całego zespołu. Poza tym członkowie zespołu obsługują seminaria jako prelegenci i dyskutanci.

Praca tego wysoko kwalifikowanego grona toczy się w kilku kierunkach.

Pierwszy co do „wagi” problem, to sprawy organizacji bibliotek dla dzieci, a więc opracowywanie normatywów i wytycznych. W roku 1966 wyszedł (między innymi) projekt typowego statutu państwowej biblioteki dla dzieci republiki związkowej oraz struktura tej biblioteki. Projekt został rozesłany do zainteresowanych bibliotek z prośbą o uwagi i poprawki. Po przeprowadzeniu korekty statut był przedmiotem dyskusji na Zjeździe dyrektorów państwowych bibliotek dla dzieci republik związkowych w lutym 1967 r. Następnie został zatwierdzony przez Ministra Kultury; w chwili obecnej jest obowiązujący.

Drugim pożytecznym, wymagającym długotrwałych obserwacji, opracowaniem są „Normy i podstawowe procesy pracy bibliotecznej w bibliotece dla dzieci”, wydane w 1966 r. przez Ministerstwo Kultury i Bibliotekę im. Lenina. Procedura ustalania tych norm była podobna jak przy opracowaniu statutu.

Normy te są bardzo wnikliwie i drobiazgowo opisane. Np. wyszczególnione są nawet takie prace, jak wklejanie terminetek, na które powinno się zużyć 20 sekund, czyli w ciągu godziny należy wkleić 180 terminetek. Wstawienie książki na półkę powinno trwać 1 minutę, czyli w ciągu godziny należy ułożyć na półkach 60 książek. Jest również wyznaczony czas na przygotowanie „wystawki” (do 10 godzin, jeżeli bibliotekarka opracowuje legendę, dobiera książki, formułuje napisy i hasła; jeżeli otrzymuje gotowy plan wystawki, powinna ją zorganizować w ciągu 3—5 godzin). Orowadzanie wycieczki po bibliotece powinno się zmieścić w 45 minutach. Na obsługę czytelnika (zwrot i wydanie książki, rozmowę z czytelnikiem, poradę przy półkach) przeznaczają się ok. 6 minut, czyli w ciągu godziny można załatwić 10 czytelników. Normy te są wskaźnikami do obliczania liczebności obsady i wydajności pracy.

Sekcja wydała również uproszczone tablice klasyfikacji dziesiętnej dla dzieci, album mebli do biblioteki dziecięcej i wiele innych publikacji.

*) W chwili obecnej na 15 republik — 9 posiada centralne biblioteki dla dzieci.

**) Sektor bibliotecznej roboty z dziećmi i bibliografija detskoj literatury.

Drugim kierunkiem pracy Sekcji są szeroko pojęte opracowania bibliograficzne. Sekcja przygotowuje adnotowane karty katalogowe formułowane z myślą o dzieciach. Karty te są podstawą do kompletowania katalogów.

Sekcja wydaje szereg zestawień bibliograficznych, jedne opracowane z myślą o młodocianych czytelnikach, inne — o bibliotekarzach. Układ zestawień jest albo tematyczny, np. „W świecie piękna”, „O pionierach”, albo związany z wiekiem i przedmiotami nauczania, np. „Co uczeń klasy VII i VIII powinien przeczytać z zakresu fizyki, chemii, matematyki, biologii, historii”.

Nowością dla nas są bibliografie autorów książek dziecięcych z charakterystyką ich twórczości i spisem książek. Np. książeczki o: Gorkim, Gajdarze, Kassilu i wielu innych pisarzach. Niezależnie od tych wydawnictw są również źródłowe opracowania dla dorosłych dotyczące twórczości tych samych autorów, które służą jako pomoc dla bibliotekarzy przy organizowaniu wieczorów autorskich, wygłoszeniu pogadanek, przeprowadzaniu dyskusji.

Z pomocy Sekcji w zakresie bibliografii korzystają studenci przygotowując prace magisterskie i doktorskie. Sekcja przygotowuje również katalogi selekcyjne dla różnego typu bibliotek, jak „Katalog literatury dla dzieci biblioteki miejskiej, szkolnej itd.

W skład prac Sekcji wchodzi też wydawnictwa organizacyjno-metodyczne typu podręcznikowego: „Jak pracować w bibliotece szkolnej”, „Praca z dziećmi w bibliotece wiejskiej” itd. Co rok wydawany jest zbiór artykułów pt. „Materiały pomocnicze dla bibliotek dziecięcych i szkolnych”. Ostatni zbiór wyszedł w 1967 r.

Dużo uwagi poświęca Sekcja wydawnictwom z zakresu kultury czytania. W przetłumaczeniu na nasze słownictwo jest to przysposobienie czytelnicze. Sekcja opracowała plakaty poświęcone kulturze czytania oraz różne broszurki dla kilku poziomów wieku, pt. „W naszej bibliotece”, „Młodym miłośnikom książek”. W chwili obecnej jest przygotowywana praca naukowa o systemie kultury czytania.

W zakresie podnoszenia kwalifikacji kadr pracownicy Sekcji nie ograniczają się tylko do wygłaszania odczytów. Na rok szkolny 1966/67 opublikowano „Przykładowe tematy do przepracowania na seminariach dla bibliotek dziecięcych miejskich i rejonowych bibliotek”. Oto kilka przykładowych tematów:

- Zadania bibliotek dla dzieci w świetle uchwał XII Zjazdu KPZR.
- Zainteresowania różnych grup czytelniczych.
- Praca z dziećmi przeszkolonymi (w bibliotece).
- Biblioteka dla dzieci rodzicom, nauczycielom oraz instruktorom harcerskim.

Przy każdym temacie podana jest bibliografia oraz proponowana forma omówienia danego zagadnienia na seminariach: odczyt, wymiana doświadczeń, dyskusja itd. Broszurkę uzupełnia kalendarz wydarzeń historycznych, rocznie związanych z postaciami pisarzy, muzyków, malarzy, działaczy itd.

Bezpośredni kontakt utrzymuje Sekcja z bibliotekami republikańskimi (i wojewódzkimi). Dla dyrektorów tych bibliotek organizuje się seminaria, na których poruszane są problemy polityczne, wychowawcze, organizacyjne itd. W seminariach tych biorą również udział autorzy książek dla dzieci, wydawcy i redaktorzy czasopism, pracownicy ministerstw kultury republik związkowych, oraz pracownicy naukowcy katedr bibliotekoznawstwa i instytutów kultury. Ostatniemu seminarium w lutym 1967 roku przewodniczyła Minister Kultury Furcewa, referat o zadaniach literatury dla dzieci wygłosił znany pisarz S. W. Michałkow. Jest to niezbity dowód, jak duże znaczenie przywiązuje się w Związku Radzieckim do roli książki w wychowaniu młodego pokolenia.

W Polsce nie ma odpowiednika omawianej Sekcji. Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej wydaje jedynie karty adnotowane książki dla dzieci oraz od roku ubiegłego (1966) przejął, wydawane przez Departament Pracy Kulturalno-Oświatowej i Bibliotek Ministerstwa Kultury i Sztuki, ilustrowane karty katalogowe książek dla młodszych czytelników. Nie ma „komórki”, która by objęła całością zagadnień organizacyjnych, metodycznych, czytelniczych, inicjowała prace i koordynowała poczynania wojewódzkich i miejskich bibliotek publicznych w tym zakresie. Departament Pracy Kulturalno-Oświatowej i Bibliotek w miarę swych możliwości inicjuje i finansuje prace bibliograficzne i opracowanie materiałów metodycznych.

Co roku jest powielany spis książek związanych z tematami, które w danym roku wysuwają się na pierwszy plan, np. literatura radziecka dla dzieci w ujęciu działowym, książki przyrodnicze itd. Od 1965 r. wychodzi co pół roku powielana „Bibliografia z zakresu historii, krytyki literatury dla dzieci, bibliotekarstwa i czytelnictwa dziecięcego”. Bibliografia ta uwzględnia zarówno druki samoistne jak i artykuły (ok. 100 pozycji) w czasopismach, ograniczając się jedynie do wydawnictw polskich. Wydane zostały 4 serie ilustrowanych kart katalogowych do książek dla młodszych dzieci, w 1967 r. ilustrowane „przegródki” działowe do katalogu książek popularnonaukowych i beletrystycznych. Biblioteki otrzymały ilustrowany regulamin czytelnictwa dla dzieci. Dwukrotnie wydrukowane były dwa afisze informujące o opowiadaniu baśni, skomponowane przez art. plastyków Srokowskiego i Grabiańskiego.

Departament Pracy Kulturalno-Oświatowej i Bibliotek wydał również broszurkę Barbary Groniowskiej „W poszukiwaniu przyjaciół”. Doświadczenia turnieju czytelniczego „Jedziemy w świat”, Wwa 1963 Stow. Bibliotekarzy Polskich.

Potrzeby jednak nadal są bardzo duże. Do tej pory nie ma podręcznika bibliotekarstwa dziecięcego, brak jest poradnika dla instruktorów powiatowych, bibliotekarze gromadzą również nie mają dla siebie wskazówek do pracy z dziećmi.

Młodociani czytelnicy czekają na monografię swoich autorów, ulotki ze spisami tematycznymi, łatwe broszurki z zakresu techniki pracy umysłowej.

Potrzeby te przerastają możliwości i zakres działania Ministerstwa Kultury i Sztuki.

W braku koordynatora szereg opracowań jest dublowanych przez dwie lub trzy biblioteki wojewódzkie, np. adaptacja na scenę tych samych utworów lub sporządzanie zestawień bibliograficznych na te same tematy.

Powołanie do życia ośrodka, którego celem będzie niesienie pomocy bibliotekarzom oraz koordynacja pracy metodycznej i organizacyjnej, jest sprawą konieczną dla rozwoju i podniesienia poziomu czytelnictwa dziecięcego.

JERZY WIERZBICKI
dr inż. arch.
Warszawa

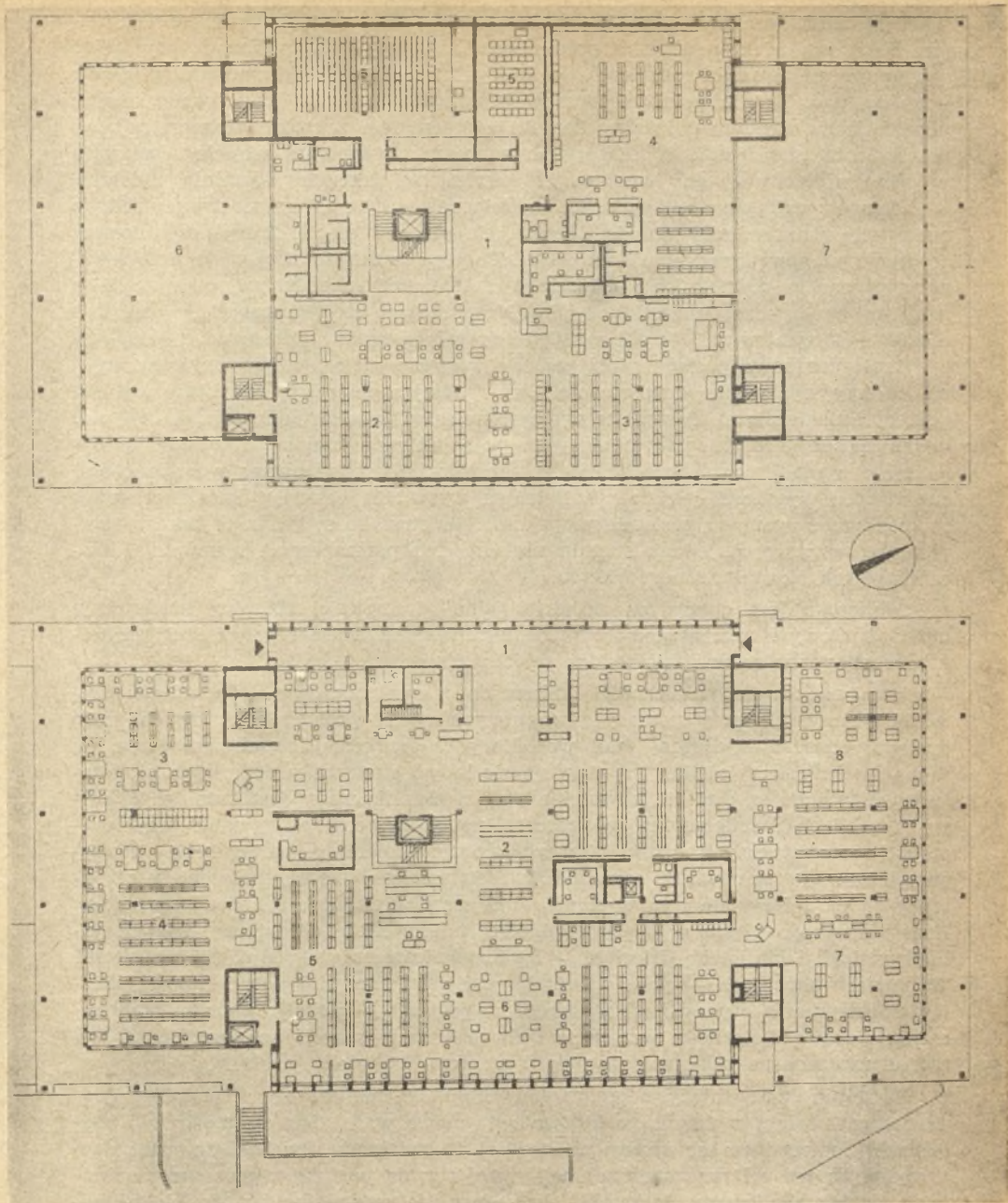
BIBLIOTEKA PUBLICZNA W WORCESTER (MASS. USA)

(Arch. arch. Curtis i Devis, New York)

Wśród ostatnio zrealizowanych bibliotek w USA do jednej z ciekawszych i bardziej interesujących należy Biblioteka Publiczna w Worcester/Mass.

Lokalizacja Biblioteki w tym mieście liczącym ca 100 000 mieszkańców jest centralna w pobliżu ratusza, domów towarowych, banków a więc tam, gdzie jest największe nasilenie ruchu pieszego. Drogi przechodniów dosłownie krzyżują się w rejonie Biblioteki. Przed gmachem jest niewielki plac, na który Biblioteka

rys. 1. Rzut przyziemia 1:500

1 — zespół wejściowy i stacja obsługi czytelnika, 2 — katalog, 3 — dział czasopism, 4 — dział nauk przyrodniczych, 5 — dział informacyjny, 6 — dział nauk humanistycznych, 7 — dział sztuki i muzyki, 8 — dział poezji.

rys. 2. Rzut I piętra (części centralnej) 1:500

1 — hall wystawowy, 2 — dział socjologii, 3 — dział historii, 4 — biblioteka dziecięca, 5 — salki odczytowe, 6 — próznia działów czasopism i nauk przyrodniczych, 7 — próznia działów: sztuki, muzyki i poezji.

wkracza niektórymi agendami, podobnie jak dom towarowy, który w sezonie letnim wystawia niektóre stoiska poza obręb budynku. W omawianym przypadku występuje tu niewielki pawilonik, w którym mieści się informacja czytelników i ich obsługa. Tu można np. zostawiać wypożyczone książki. Biblioteka poza tym utrzymuje maksymalny wizualny kontakt z otoczeniem za pośrednictwem pełnego przeszklenia przyziemia. W ten sposób zaprasza, zachęca do wejścia. Zwłaszcza w porze wieczorowej, gdy wewnątrz jest oświetlone, zbiory są wyraźnie widoczne.

Gmach rozwiązany jest na siatce modularnej ca 6,8 x 6,8 m, nie tworzy jednak całkowicie jednorodnego układu, lecz składa się z 5 części. Zasadniczy element środkowy stanowi kwadrat o boku 34 m. Do tego kwadratu przylegają dwa wewnętrzne wąskie pómodułowce dziedzińce z klatkami schodowymi, o wym. 3,4 x x 20,4 m, obudowane i przeszkłone górą. Na obrzeżach umieszczone są jeszcze dwa elementy o wymiarach 13,6 x 34 m. Wymiary całego rzutu wynoszą więc 68 x 34 m.

Część środkowa posiada niski parter i wysokie piętro, ale wewnętrzny trakt ma tu trzy wyrównane kondygnacje. Partie skrajne posiadają odwrotnie wysokie partery i niskie piętra. Partery te wyposażone są w głębokie podcienia. W budynku w ten sposób skomponowanym nie występują jak zazwyczaj zunifikowane kondygnacje o ujednoliconych wysokościach, lecz wyraźnie zróżnicowane wnętrza o stosunku tych wysokości jak 1 : 2 : 3. Potrójną wysokość posiadają dziedzińce, które są zagospodarowane w poziomie przyziemia. Wnętrza te są przez to bardzo interesujące, w pewnym jednak stopniu uściślają ich przeznaczenie i zawężają „fleksybilność” tak ukształtowanego układu.

Biblioteka jest oparta na zasadzie pełnej dostępności zbiorów, które mają układ działowy i tworzą specjalistyczne ugrupowania, gdzie regały i stoły czytelników ustawione są w bezpośrednim sąsiedztwie.

Dwa wejścia dla publiczności umieszczone są w podcieniach, do których czytelnik dostaje się przy pomocy zewnętrznych równi pochyłych. Z dwóch stron dostępny, bardzo wydłużony hall wejściowy w środkowej części przeobraża się w stację obsługi czytelnika. Tu znajdują się lady i stanowiska dyżurnych bibliotekarzy, wyłożone są ostatnie nowości a głębiej zlokalizowany jest katalog. W dalszych partiach rozmieszczone są poszczególne działy: czasopism, nauk przyrodniczych, humanistycznych, sztuki i muzyki, poezji. Generalnie obrzeże całej kondygnacji zajmują stanowiska czytelników. Powierzchnie głębiej położone przeznaczone są na zbiory, ale i tu występują miejscami niewielkie zgrupowania stołów. Rzut pierwszego piętra w części środkowej mieści salkę odczytową, dział socjologii, historii i bibliotekę dziecięcą — są to pomieszczenia o podwójnej wysokości. W partiach skrajnych — poza wewnętrznymi dziedzińcami i ponad próżnią działów udostępniania o podwójnej wysokości w parterze — zlokalizowane są pomieszczenia biurowe. Zależności wzajemne tych różnych wysokości pomieszczeń są wyraźnie pokazane na załączonej fotografii wnętrza Biblioteki (str. 347).

Czytelnik korzystający z omawianej Biblioteki ma szereg udogodnień. Poza pawilonem obsługi czytelnika, o którym była mowa wyżej, istnieje możliwość podjechania samochodem od strony wschodniej i zwracania książek do specjalnej skrzynki na ten cel przeznaczonej połączonej równią pochyłą z podziemiem. Podjazd jest tak zbudowany, że książki się zwraca nie wysiadając z wozu. Od tej samej strony mieści się podjazd i wejścia gospodarcze bezpośrednio na dwie klatki schodowe, których razem w budynku jest pięć. Główna klatka umieszczona jest centralnie, a cztery pomocnicze stanowią zamknięcie wewnętrznych dziedzińców.

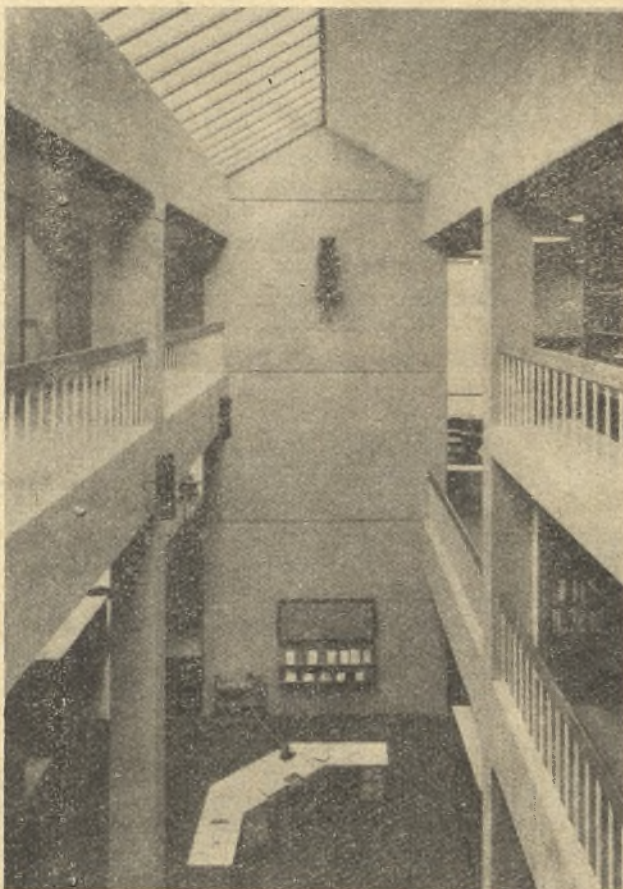
Podziemie mieści akcesję, magazyny i pomieszczenia techniczne.

Biblioteka posiada oświetlenie naturalne i sztuczne, które wzajemnie się uzupełniają. W pewnych jednak pomieszczeniach, które mogłyby posiadać i oświetlenie naturalne, świadomie z tego zrezygnowano.

Przyziemie w ścianach zewnętrznych posiada pełne maksymalne przeszklenie, a górne przeszklenie wewnętrznych dziedzińców umożliwia penetrację światła naturalnego z góry do tych części budynku, gdzie oświetlenie boczne nie dociera.

Boczne pełne oszklenie posiadają pomieszczenia pierwszego piętra w partiach skrajnych rzutu. Zastosowano tu jednak głębokie słupy rozdzielcze międzyokienne, które spełniają rolę łamaczy promieni słonecznych.

rys. 3. Dziedziniec wewnętrzny kryty i obudowany. W głębi ściana klatki schodowej. Z lewej strony w parterze wysoki dział udostępniania zbiorów i na I piętrze administracja. Z prawej strony w głębi niski parter i wysokie I piętro z jednym oknem w ścianie zewnętrznej. Z prawej strony na pierwszym planie trzy kondygnacje o wyrównanych wysokościach.

Dosyć nieoczekiwanie, oświetlenia naturalnego bocznego pozbawione są natomiast pomieszczenia na pierwszym piętrze w centralnej części rzutu. Pozostawiono tu tylko niewielkie okna narożne, które mają symboliczne znaczenie utrzymania wizualnego kontaktu ze światem zewnętrznym.

W konsekwencji takiego właśnie rozwiązania, zagospodarowanie wewnątrz jest inne. Nie ma potrzeby umieszczać czytelników na obrzeżu rzutu, bo rzut jest bezokienny. I tu przy ścianach zewnętrznych stoją nawet regały.

Budynek jest wzniesiony z prefabrykowanych elementów żelazobetonowych wykonanych z ogromną precyzją i dokładnością. Dominuje powszechnie tonacja ciepłej szarości, która wzbogacona jest miejscami spokojnymi barwami płyt posadzkowych i wyposażenia ruchomego.

Na podstawie przeprowadzonej analizy i materiału rysunkowego można sformułować następujące wnioski końcowe:

rys. 4. Fragment biblioteki. Z prawej strony na pierwszym planie równia pochyla wejściowa o łagodnym spadku.

1. Bez wątpienia rozpatrywany obiekt posiada rozwiązanie nowatorskie, które zrywa z powszechnie stosowanymi układami horyzontalnymi o wyrównanych kondygnacjach.
2. Zróżnicowanie wysokości w obrębie tych samych kondygnacji i wprowadzenie wewnętrznych dziedzińców krytych, o wysokości potrójnej, przy zachowaniu jednorodności całego układu — tworzy bardzo różnorodne i interesujące wnętrza.
3. Umieszczenie dwóch wejść dla publiczności tej samej rangi, z dwóch tylko kierunków jest w pewnym stopniu dezorientujące. Niezawodne rozwiązanie z jednym wejściem jest zawsze lepsze.

B I B L I O T E K A R Z

CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA

W Y D A W A N E P R Z E Z

STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

o r a z

BIBLIOTEKĘ PUBLICZNAŁ m. st. WARSZAWY

R O C Z N I K   X X X I V

1 9 6 7

W A R S Z A W A

SPIS TREŚCI ROCZNIKA XXXIV
(1967)

OGÓLNE PROBLEMY BIBLIOTEKARSKIE, KULTURALNE
I SPOŁECZNE

	nr	str.
<i>Duninowa C.</i> : Miejska Biblioteka Publiczna a prasa łódzka	7	213
<i>Kornecka J.</i> : Lenin — przyjaciel bibliotek. W 50-lecie Wielkiej Rewolucji Październikowej	10	289
<i>Korpała J.</i> : Rola książki i bibliotek w Polsce Ludowej. Kongres Kultury Polskiej	1	1
<i>Kozioł Cz.</i> : Postępy ekonomizacji	4	97
<i>Krzyżewski T.</i> : Wielkie przedsięwzięcie — wielkie encyklopedie	9	265
<i>Makaruk J.</i> : Uczymy wielką rocznicę	3	65
<i>Podgóreczny J.</i> : Jubileuszowa Sesja Naukowa Polskich Bibliotek Wojskowych 1767—1967	11/12	326
Rok kulturalny 1967/68	9	257
Rozkaz Ministra Obrony Narodowej z okazji jubileuszu 200-lecia Polskich Bibliotek Wojskowych	11/12	321
<i>Urbanowicz J.</i> : Książka w wojsku. Z Szefem Gł. Zarz. Politycznego WP rozm. J. Kołodziejska	6	161
Z okazji 50-lecia powstania Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Ludwika Waryńskiego — Życzenia Ministra Kultury i Sztuki	1	193

HISTORIA BIBLIOTEKARSTWA I KSIĄŻKI POLSKIEJ

<i>Jeziorski T.</i> : Sześćdziesiąt lat Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie	10	296
<i>Kaczmarek R.</i> : Dzieje formowania księgozbioru regionalnego na przykładzie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi	7	194
<i>Kowalczyk S.</i> : Z historii bibliotek w okresie okupacji niemieckiej	11/12	360
<i>Kowalczykówna J.</i> : Publikacje Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi i jej pracowników w okresie 50-lecia	7	216
<i>Łodyński M.</i> : Umuzyczniony bibliotekarz wojskowy	2	56
<i>Zieliński K.</i> : Dwieście lat polskich bibliotek wojskowych	11/12	322
<i>Zarachowicz H.</i> : Biblioteka Kolejowa przy Drodze Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej	2	38

KSIĘGOZBIORY, BIBLIOTECZNE, CZYTELNICTWO I PROBLEMY JEGO
UPOWSZECHNIANIA.

<i>Antoszcuk S.</i> : Niektóre problemy pracy działów instrukcyjno-metodycznych bibliotek wojewódzkich i miejskich	5	130
<i>Biliński L.</i> : Udział bibliotek publicznych w obchodach 50 Rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej	1	4
„Dni Oświaty, Książki i Prasy” 3—21 maj 1967	5	129
Dni Książki „Świat—Człowiek—Polityka” 20—30.XI.1967 r.	11/12	328
<i>Kowalczykówna J.</i> : Z pracy filii specjalistycznej Biblioteki Publicznej w Łodzi	5	141
<i>Makaruk J.</i> : Współzawodnictwo bibliotek na 50-lecie Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej	10	293
<i>Miedwiediewa N.</i> : Poznawanie i kształtowanie zainteresowań czytelnicznych dzieci i młodzieży (tłum. A. Zajewska)	3	82
<i>Mytnik H.</i> : Problem czasopism w bibliotekach specjalnych (Głos w dyskusji)	6	180
<i>Podgóreczny J.</i> : Kilka przykładów upowszechniania wiedzy o regionie (z doświadczeń Biblioteki Bydgoskiej)	11/12	355
<i>Rodziejewicz Z.</i> : W służbie książki naukowej. O działalności Czytelni Naukowej w Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy	10	310

SŁUŻBA INFORMACYJNA W BIBLIOTEKACH. BIBLIOGRAFIA.
DOKUMENTACJA.

	nr	str.
<i>Assbury E.</i> : Umowa praska dokumentem wielkiej wagi	4	111
<i>Duninowa C.</i> : W sprawie służby informacyjnej łódzkich bibliotek naukowych	6	181
<i>Duninowa C., Nagórska I.</i> : Polskie informatory biblioteczne. Problematyka, stan obecny i perspektywy . . . . . nr 6 s. 163,	11/12	329
<i>E.A.</i> : Doroczna narada ośrodków informacji	4	128
<i>Gatczyńska C., Gatczyński J.</i> : Kartoteki regionalne bibliotek powiatowych a bibliografie regionalne	9	263
<i>Gatczyński J.</i> : Z problemów organizacji informacji rolniczej na Pomorzu Zachodnim	11/12	335
<i>Kondakow J.P.</i> : Biblioteka i dokumentacja (tłum. W.K.)	2	44
<i>Pawlikowska E.</i> : Niektóre problemy organizacyjne działów informacyjno-bibliograficznych bibliotek publicznych wojewódzkich i miejskich	2	33
<i>Pindlowa W.</i> : Z doświadczeń szkolenia użytkowników informacji naukowej	11/12	339
<i>Rudnicka Z.</i> : Rozwój służby informacyjnej w MBP w Łodzi	7	207
<i>Rudnicka Z.</i> : Uczmy się. Z doświadczeń Kursu Służby Informacyjnej i Bibliograficznej bibliotek powszechnych	1	12
<i>Sierakowska J.</i> : O problemach informacji w świetle doświadczeń B-teki Wyzd. Chemicznego Politechniki Szczecińskiej	5	135
<i>Zmigrodzki Z.</i> : Informacja wydawnicza w bibliotecznym działaniu informacyjnym	5	138

BUDOWNICTWO BIBLIOTECZNE

<i>Baumgart A.</i> : Nowa Biblioteka Miejska w Gnieźnie	2	63
<i>Burakowski J.</i> : Nowy lokal PiMBP w Kętrzynie	8	251
<i>Fr. S.</i> : „Budujemy-urządzamy” nowe budynki biblioteczne	3	okł.
<i>Telma T.</i> : Budynki i lokale bibliotek publicznych w Łodzi	7	203
<i>Wierzbicki J.</i> : Biblioteka Publiczna w Worcester (Mass. USA)	11/12	344
<i>Wierzbicki J.</i> : Biblioteka w Växjö — Szwecja	2	51
<i>Wierzbicki J.</i> : Wspomnienie (MBP im. L. Waryńskiego w Łodzi)	7	211

PRACOWNICY BIBLIOTECZNI. KWALIFIKACJE. KSZTAŁCENIE

<i>Burakowski J.</i> : Nadzieje i niepokoje instruktora	10	304
<i>Janiszewski J.</i> : Pożyteczna forma wymiany doświadczeń (Wrażenia z kursu międzywojewódzkiego)	11/12	359
<i>Siek E.</i> : Niektóre zagadnienia studiów bibliotekoznawczych w Polsce Ludowej i w Niemieckiej Republice Demokratycznej (tłum. T. Remer)	6	169
<i>Wołosz J.</i> : Do czego potrzebny jest bibliotekarz? (Rzecz o zatrudnieniu i kwalifikacjach)	9	260
<i>Zmigrodzki Z.</i> : Konflikty w bibliotece (O kierownikach, pracownikach i stosunkach w bibliotekach)	4	119

SIECI BIBLIOTECZNE I BIBLIOTEKI W POLSCE

<i>Nagórska I.</i> : Z problematyki sieci bibliotecznej w Łodzi po decentralizacji	7	199
<i>Piątkowski B.</i> : 15 lat działalności Centrali Kompletów ruchomych Związku Pracowników Budowlanych w Łodzi	1	15
<i>S. R.</i> : Centralna Biblioteka Wojskowa	4	okł.
<i>Urbańczyk-Głowacka I.</i> : Biblioteka Centralnego Ośrodka Doskonalenia Kadr Kierowniczych . . . . . nr 1 str. 8	11/12	349
<i>Wojciechowski J.</i> : Modernizacja małych bibliotek	4	115
<i>Zarzębski T.</i> : Publiczne biblioteki powszechne w 1966 roku. (w świetle sprawozdań statystycznych)	4	101

BIBLIOTEKARSTWO ZAGRANICZNE. WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA

	nr	str.
<i>Bahmutskaja I. W.</i> : Organizacja obsługi bibliotecznej dzieci i młodzieży w Związku Radzieckim (tłum. J. Ankudowicz)	3	75
Bibliotekarstwo w Czechosłowacji (Redakcja)	8	225
Biblioteki Związku Radzieckiego w 50-lecie Wielkiej Rewolucji Październikowej (Osiągnięcia i perspektywy). Oprac. J. Błazewicz	10	307
<i>Cejpek J.</i> : Problemy kształcenia bibliotekarskiego w Czechosłowacji (tłum. K. Gumkowski)	8	226
Centralne naukowo-metodyczne instytucje bibliotekoznawcze w NRD. Oprac. Z. Fonferko	11/12	353
<i>Gavrecki D.</i> : Podstawowe problemy modernizacji bibliotek czechosłowackich (tłum. K. Gumkowski)	8	241
<i>Gawryłow I. N.</i> : Podstawowe problemy bibliotekarstwa w Związku Radzieckim (tłum. H. Zaręba)	3	67
<i>Gutry M.</i> : W trosce o poziom czytelnictwa dziecięcego w Związku Radzieckim	11/12	341
<i>Hajdušek J.</i> : Organizacja bibliotek technicznych i systemu informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w CSRS (tłum. K. Gumkowski)	8	231
<i>Houškova J.</i> : Z poezją w życie (tłum. K. Gumkowski)	8	244
<i>Janik A.</i> : Katalogi — temat niepopularny (Z doświadczeń bibliotek powszechnych w Danii)	6	176
<i>Kołodziejska J.</i> : Seminarium w Bratysławie poświęcone uzupełnianiu księgozbiorów	5	143
<i>Kołodziejska J.</i> : III Międzynarodowa Narada Ośrodków Bibliotekoznawczych i Naukowo-Metodycznych Europejskich Krajów Socjalistycznych (Uchwały tłum. W. K.)	1	17
<i>Krzywinkowa J.</i> : Biblioteki dla pacjentów w szpitalach czechosłowackich (tłum. K. Gumkowski)	9	270
<i>Malek R.</i> : Biblioteka Miejska w Pradze (tłum. K. Gumkowski)	8	235
<i>Prokopowicz M.</i> : Międzynarodowa Konferencja Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych w Warszawie 4—8.IX.1966 r.	1	22
<i>Sagimbajewa A. S.</i> : Zmiany w bibliotekarstwie i perspektywy pracy metodycznej i bibliograficznej w Kirgizji (tłum. P. Girwic)	3	72
<i>Siekierycz K.</i> : Jeszcze o polskiej książce w USA	6	178
<i>Sedlaczek F.</i> : Berlińska Biblioteka Miejska	9	273
<i>Sitarska A.</i> : II Międzynarodowe spotkanie pracowników Katedr Bibliotekoznawstwa	11/12	358
<i>Vargha B.</i> : Biblioteki dziecięce na Węgrzech (oprac. A. Łuczyńska)	10	317
<i>Zarzębski T.</i> : Sympozjum Bibliotek Wielkomięjskich w Pradze	2	48

Z ŻYCIA SBP

<i>Delimat H.</i> : I. T. Baranowski — pierwszy Prezes Związku Bibliotekarzy Polskich	11/12	362
20 lat SBP w Częstochowie	10	316
is: Plenarne posiedzenie Zarządu Głównego SBP	4	121
I. Sz.: Z prac Zarządu Głównego SBP	1	21
J. K.: Informacja o VI Zjeździe SBP	9	277
J. W.: Powstała Sekcja Naukowa SBP w Olsztynie	9	280
<i>Kołodziejska J.</i> : Przed VI Zjazdem Bibliotekarzy Polskich	9	259
Komunikat Komisji Informacji Naukowej przy SBP	5	154
M. G.: 60-lecie Biblioteki im. H. Łopacińskiego w Lublinie i 50-lecie Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich	9	279
Plan pracy Zarządu Głównego SBP na lata 1966—1969	4	122

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA, OMÓWIENIA I RECENZJE

<i>elBe</i> : Sprawy bibliotek i czytelnictwa w prasie nr 1 s. 24, nr 2 s. 58, nr 3 s. 90, nr 4 s. 124, nr 5 s. 145, nr 6 s. 182, nr 7 s. 220, nr 8 s. 247, nr 9 s. 281, nr 10 s. 316, nr 11/12 s. 364		
<i>Irmmler J.</i> : Bibliografia czechosłowacko-polskich kontaktów w dziedzinie bibliotekarstwa (tłum. K. Gumkowski)	6	186

	nr	str.
<i>Irmler J.</i> : Rolnicy węgierscy a książka (tłum. K. Gumkowski)	5	144
<i>Irmler J.</i> : I. Sallai, G. Sebestyén: A Könyvtáros Kézikönyve	6	184
<i>Irmler J.</i> : Słoweńcy o „Bibliotekarzu” (tłum. K. Gumkowski)	2	62
<i>Irmler J.</i> : Wysoka ocena dwu polskich publikacji	5	155
<i>Kołodziejska J.</i> : Czytamy prasę radziecką	3	88
<i>M. K.</i> : Verzeichnis bibliothekarischer Fachzeitschriften	6	187
<i>Sitarska A.</i> : A. Michailov, R. S. Giljarevskij, A. I. Černyj — Osnovy naučnoj informacii. Moskwa 1965	1	26
<i>Stepniewska D.</i> : Bibliotekovedenie i Bibliografija za Rubeżom. R. 1966 Vyp. 18—20	11/12	366
<i>Wiącek H.</i> : Fachowa literatura bibliotekarska w 1966 r.	5	149
<i>Zaręba H.</i> : Czasopisma bibliotekarskie w Zw. Radzieckim „Bibliotekar”, „Techničeskie Biblioteki SSSR”, „Sovetskaja Bibliografija”	5	147

KRONIKA

<i>Burakowski J.</i> : Waclaw Gołowicz laureatem nagrody wojewódzkiej	6	189
Jubileusz dra F. Pajączkowskiego (do druku podała <i>M. Zawalska</i>)	9	285
<i>Kupść B.</i> : Wystawa zbiorów Biblioteki Narodowej w Lipsku	9	285
<i>LB, MK</i> : Kronika krajowa i zagraniczna nr 1 s. 29, nr 2 s. 60, nr 3 s. 92, nr 4 s. 126, nr 5 s. 155, nr 6 s. 187, nr 7 s. 222, nr 8 s. 249, nr 9 s. 284, nr 10 s. 319, nr 11/12 s. 368		

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

<i>Aleksander Birkenmajer</i>	11/12	371
<i>Karol Grabania</i> (oprac. <i>M. Pawlik</i>)	8	255
<i>Janina Gruszecka</i> (oprac. <i>Z. Daszkowski</i>)	6	190
<i>Krystyna Kamińska</i> (oprac. <i>J. Racięcka</i>)	11/12	371
<i>Piotr Karowski</i> (oprac. <i>J. Podgóreczny</i>)	5	157
<i>Małgorzata Maria Stefańska</i> (oprac. <i>S. Masztelarz</i>)	9	288
<i>Jan Warężak</i> (oprac. <i>J. Jaworska</i>)	11/12	371
<i>Mieczysław Wojciechowski</i>	11/12	372
<i>Wanda Zwolakowska</i> (oprac. <i>S. Żemis</i>)	5	157

PRZEPISY PRAWNE

TeZar: nr 1 s. 31, nr 3 s. 94, nr 5 s. 158, nr 6 s. 191, nr 7 s. 234, nr 3 s. 252, nr 9 s. 286, nr 10 s. 320, nr 11/12 s. 372

KOMUNIKATY

Biblioteka PAN	1	okł.
Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej	8	255
Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego	5	160
Sekcja Bibliotek Muzycznych SBP	5	160

WYKAZ ILUSTRACJI

Czechosłowacja

Biblioteka Miejska w Pradze		
— Budynek Biblioteki	8	236
— Oddział dziecięcy	8	239
— Wypożyczalnia dla dorosłych	8	239
Biblioteka Wojewódzka w Ostrawie		
— Fragment Czytelni	8	240
— Fragment Wypożyczalni	8	237
— Fragment Wypożyczalni	8	238

Francja

Encyklopedia Larousse'a		
— Broszurowanie na taśmie ruchomej	9	268

	nr	str.
— Czteroszpaltowy układ kolumny	9	269
— Piotr A. Larousse (1817—1875)	9	267

NRD

Berlińska Biblioteka Miejska		
— Czytelnia — miejsce dyżurującego bibliotekarza	9	273
— Fasada nowego budynku	9	273
— Fragment czytelnii	9	274
— Katalogi	9	274

Polska

Biblioteka Centralnego Ośrodka Doskonalenia Kadr Kierowniczych		
— Kartoteka dokumentacyjna	11/12	350
— Kartoteka płaśka	11/12	352
— Lada biblioteczna	11/12	351
— Magazyn typu Comparcow	11/12	351
— Ogólny widok czytelnii	1	11
— Urządzenie do ekspozycji książek	1	9
Biblioteka Łódzkiego Domu Kultury — samoobsługowa szatnia	6	okł.
Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy — Czytelnia Naukowa	10	311
Biblioteka Wojskowa — zakładka wydana z okazji 200-lecia polskich bibliotek wojskowych	11/12	324—325

Eksklibris

— Biblioteki Akademii Medycznej w Lublinie	2	okł.
— Biblioteki Wojskowej	11/12	322
— Biblioteki Wojskowej	11/12	323
— Miejskiej Biblioteki Publicznej im. L. Waryńskiego w Łodzi	7	okł.
— Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy	2	okł.
Informatory biblioteczne	11/12	331
Janina Gruszecka (1904—1967)	6	190
Miejska Biblioteka Publiczna im. L. Waryńskiego w Łodzi		
— Prof. Jan Augustyniak	7	196
— Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży Dzielnica Bałuty-Pawilon	7	205
— Biblioteka Dzielnicowa Łódź-Bałuty	7	204
— Biblioteka Dzielnicowa Łódź-Widzew	7	201
— Biblioteka w rozbudowie	7	196
— Czytelnia ogólna	7	208
— Dział Informacji i Udostępniania Zbiorów	7	210
— Księga pamiątkowa	7	217
Miejska Biblioteka Publiczna w Gnieźnie		
— Rozmieszczenie pomieszczeń — plan	2	63
— Wnętrze wypożyczalni	2	64
Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Olsztynie — Filia nr 7		
— Fragment czytelnii i wypożyczalni	5	okł.

Szwecja

Biblioteka w Växjö		
— Rzut 1 piętra	2	53
— Rzut podziemia	2	55
— Rzut przyziemia	2	54
— Widok od strony wejścia	2	52

USA

Biblioteka Publiczna w Worcester		
— Dziedziniec wewnętrzny	11/12	347
— Fragment budynku	11/12	348
— Rzut przyziemia i I piętra	11/12	345

SKOROWIDZ ALFABETYCZNY AUTORÓW

- Assbury E. nr 4 s. 111
 Ankudowicz J. (tłum.) nr 3 s. 75
 Antoszczuk S. nr 5 s. 130
 Bahmutskaja I. W. nr 3 s. 75
 Baumgart A. nr 2 s. 63
 Biliński L. nr 1 s. 4
 Błażewicz J. nr 10 s. 307
 Burakowski J. nr 8 s. 251 nr 10 s. 304
 Cejpek J. nr 8 s. 226
 Delimat H. nr 11/12 s. 362
 Duninowa C. nr 6 s. 163, s. 181 nr 7
 s. 213, nr 11/12 s. 329
 E. A. nr 4 s. 128
 eLBe nr 1 s. 24, nr 2 s. 58, nr 3 s. 90,
 nr 4 s. 124, nr 5 s. 145, nr 6 s. 182,
 nr 7 s. 220, nr 8 s. 247, nr 9 s. 281,
 nr 10 s. 316, nr 11/12 s. 364
 Fr. S. nr 3 okł.
 Fonferko Z. nr 11/12 s. 353
 Gałczyńska C. nr 9 s. 263
 Gałczyński J. nr 9 s. 263, nr 11/12 s. 335
 Gavrecki D. nr 8 s. 241
 Gawryłow I. N. nr 3 s. 67
 Girwic P. (tłum.) nr 3 s. 72
 Gumkowski K. (tłum.) nr 2 s. 62, nr 5
 s. 144, nr 6 s. 184, 186, nr 9 s. 270
 Gutry M. nr 11/12 s. 341
 Hajdušek J. nr 8 s. 231
 Houškova J. nr 8 s. 244
 I. Sz. nr 1 s. 21
 Irmler J. nr 2 s. 62, nr 5 s. 144, s. 155,
 nr 6 s. 184, s. 186
 is nr 4 s. 121
 J. K. nr 9 s. 277
 J. W. nr 9 s. 280
 Janik A. nr 6 s. 176
 Janiszewski J. nr 11/12 s. 359
 Jaworska J. nr 11/12 s. 371
 Jeziorski T. nr 10 s. 296
 Kaczmarek R. nr 7 s. 194
 Kołodziejska J. nr 1 s. 17, nr 3 s. 88,
 nr 5 s. 143, nr 6 s. 161, nr 9 s. 259
 Kondakow J. P. nr 2 s. 44
 Kornecka J. nr 10 s. 289
 Korpała J. nr 1 s. 1
 Kowalczyk S. nr 11/12 s. 360
 Kowalczykówna J. nr 5 s. 141, nr 7
 s. 216
 Kozioł Cz. nr 4 s. 97
 Krzywinkowa J. nr 9 s. 270
 Krzyżewski T. nr 9 s. 265
 Kupś B. nr 9 s. 285
 LB nr 1 s. 29, nr 2 s. 60, nr 3
 s. 92, nr 4 s. 126, nr 5 s. 155, nr 6
 s. 187, nr 7 s. 222, nr 8 s. 249, nr 9
 s. 284, nr 10 s. 319, nr 11/12 s. 368
 Łodyński M. nr 2 s. 56
 M. G. nr 9 s. 279
 MK nr 1 s. 29, nr 2 s. 60, nr 3 s. 92,
 nr 4 s. 126, nr 5 s. 155, nr 6 s. 187,
 nr 7 s. 222, nr 8 s. 249, nr 9 s. 284,
 nr 10 s. 319, nr 11/12 s. 368
 Makaruk J. nr 3 s. 65, nr 10 s. 293
 Malek R. nr 8 s. 235
 Masztelarz S. nr 9 s. 288
 Miedwiediewa N. nr 3 s. 82
 Motyka L. nr 7 s. 193
 Mytnik H. nr 6 s. 180
 Nagórska I. nr 6 s. 163, nr 7 s. 199,
 nr 11/12 s. 329
 Pawlik M. nr 8 s. 255
 Pawlikowska E. nr 2 s. 33
 Piątkowski B. nr 1 s. 15
 Pindłowa W. nr 11/12 s. 339
 Podgóreczny J. nr 5 s. 157, nr 11/12 s.
 326, 355
 Prokopowicz M. nr 1 s. 22
 Racięcka J. nr 11/12 s. 371
 Remer T. (tłum.) nr 6 s. 169
 Rodziewicz Z. nr 10 s. 310
 Rudnicka Z. nr 1 s. 12, nr 7 s. 207
 S. R. nr 4 okł.
 Sagimbajewa A. S. nr 3 s. 72
 Sedlaczek F. nr 9 s. 273
 Sierakowska J. nr 5 s. 135
 Siek E. nr 6 s. 169
 Siekierycz K. nr 6 s. 178
 Sitarska A. nr 1 s. 260, nr 11/12 s. 358
 Stępniewska D. nr 11/12 s. 366
 TeZar. nr 1 s. 31, nr 3 s. 94, nr 5 s. 158,
 nr 6 s. 191, nr 7 s. 224, nr 8 s. 252,
 nr 9 s. 286, nr 10 s. 320, nr 11/12
 s. 372
 Telma T. nr 7 s. 203
 Urbanowicz J. nr 6 s. 161
 Urbańczyk-Głowacka I. nr 1 s. 8, nr
 11/12 s.
 Vargha B. nr 10 s. 314
 W. K. (tłum.) nr 1 s. 19, nr 2 s. 44
 Wiącek H. nr 5 s. 149
 Wierzbicki J. nr 2 s. 51, nr 7 s. 211,
 nr 11/12 s. 344
 Wilbikowa W. nr 9 s. 275
 Wołosz J. nr 9 s. 260
 Wojciechowski J. nr 4 s. 115
 Zajawska A. (tłum.) nr 3 s. 82
 Zarachowicz H. nr 2 s. 38
 Zaręba H. nr 3 s. 67 (tłum.), nr 5 s. 147
 Zarzębski T. nr 2 s. 48, nr 4 s. 101
 Zawalska M. nr 9 s. 285
 Zieliński K. nr 11/12 s. 322
 Żemis S. nr 5 s. 157
 Żmigrodzki Z. nr 4 s. 119, nr 5 s. 138

4. Wprowadzenie wewnętrznych dziedzińców, które poza walorami plastyczno-przestrzennymi umożliwiają skierowanie światła naturalnego w głąb rzutów — znać należy za bardzo szczęśliwe.
5. Dyskusyjne jest pozbawienie naturalnego światła bocznego pomieszczeń czytelnika na I piętrze w centralnej partii rzutu.
6. Dział dziecięcy nie wymaga tak znacznej wysokości, jaką zastosowano, gdyż skala dziecka wyznacza odpowiednio niższe wysokości pomieszczeń, które dzieciom służą. Natomiast rezygnacja z okien w tym dziale jest dotkliwym brakiem.
7. Dyskusyjne jest powszechne zastosowanie stołów dwustronnych czteroosobowych. Stoły jednostronne z pewnością są lepsze.
8. W niektórych działach dwustronne regały są rozstawione co 136 cm. Przy całkowicie wolnym dostępie do zbiorów rozstaw ten jest zbyt zagęszczony.
9. Koncepcja generalna, ukształtowanie plastyczne, prefabrykacja elementów i wykończenie biblioteki stoją na bardzo wysokim poziomie.

IRENA URBAŃCZYK-GŁOWACKA
Biblioteka Głównego Urzędu Statystycznego
Warszawa

BIBLIOTEKA CENTRALNEGO OŚRODKA DOSKONALENIA KADR KIEROWNICZYCH

Centralny Ośrodek Doskonalenia Kadr Kierowniczych mieści się w budynku wystawionym przed II Wojną światową dla potrzeb wyższej uczelni. Charakter obecnej instytucji, chociaż również zajmującej się szkoleniem, nie wymagał jednak auli, gdyż kursy na ogół przewidują udział do 30 osób. Odziedziczoną więc aulę kierownictwo przeznaczyło na czytelnię obecnej Biblioteki, gdyż ze względu na układ amfiteatralny do innych celów sala ta się nie nadawała. Akustyczność dawnej auli wygłuszono przez powieszenie plafonu z płyt dźwiękochłonnych. Taka konstrukcja, auli bardzo utrudniała przystosowanie jej do celów czytelnia*).

Czytelnia rozplanowana została na 4 poziomach i podzielona na 2 części. Część najniższa ma charakter rekreacyjno-klubowy; posiada 8 foteli i otoczona jest regałami i czasopismami. Część wyższa jest czytelnią naukową z bezpośrednim dostępem do zbiorów podręcznych i katalogów. Wnętrze czytelnia utrzymane jest w popielatych tonach z jednobarwnymi lnianymi zasłonami, bez jakichkolwiek dodatkowych akcesoriów, co pozwoliło na dobre wyeksponowanie zbiorów.

Wizualnie stwarza czytelnia korzystne wrażenie, ma jednak jednak pewne niedociągnięcia: 1) rozprasza uwagę czytelników z górnych podestów, których uwaga mimowolnie zwracana jest na najniższą część czytelnia, gdzie panuje największy ruch — czytelnicy wypożyczają książki, przeglądają czasopisma, dzwoni telefon, 2) utrudnia też kontrolowanie czytelników siedzących na wyższym poziomie niż dyżurujący bibliotekarz.

Rozmiary czytelnia przekraczają znacznie potrzeby Biblioteki nawet na najbliższe 15 lat, wobec czego czytelnia jest czasami wykorzystywana do celów pozabibliotecznych, np. odbywają się tu większe konferencje i seminaria, co oczywiście dezorganizuje pracę Biblioteki i powoduje duże braki w księgozbiorze.

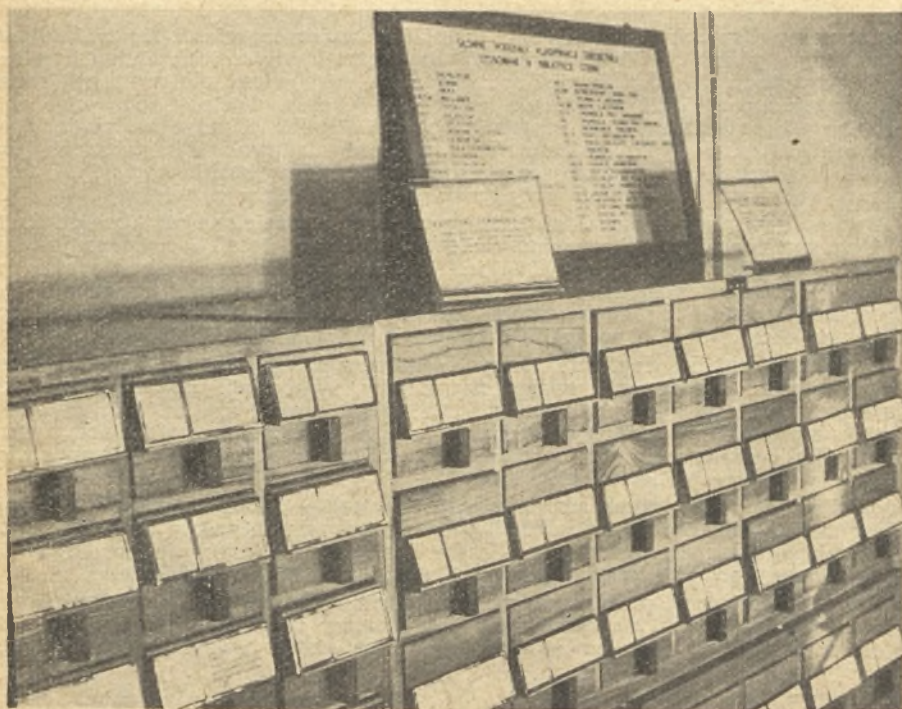
Sprzęt biblioteczny, poza magazynem zwartym typu Compacrow oraz szafkami do skorowidzów, został zaprojektowany i wykonany w kraju. Wstępne dane do projektów zostały opracowane ze specjalnym zwróceniem uwagi na ich funkcjonalność.

*) Fotografia czytelnia została zamieszczona w I cz. artykułu w 1 nrze „Bibliotekarza” z 1967 r.

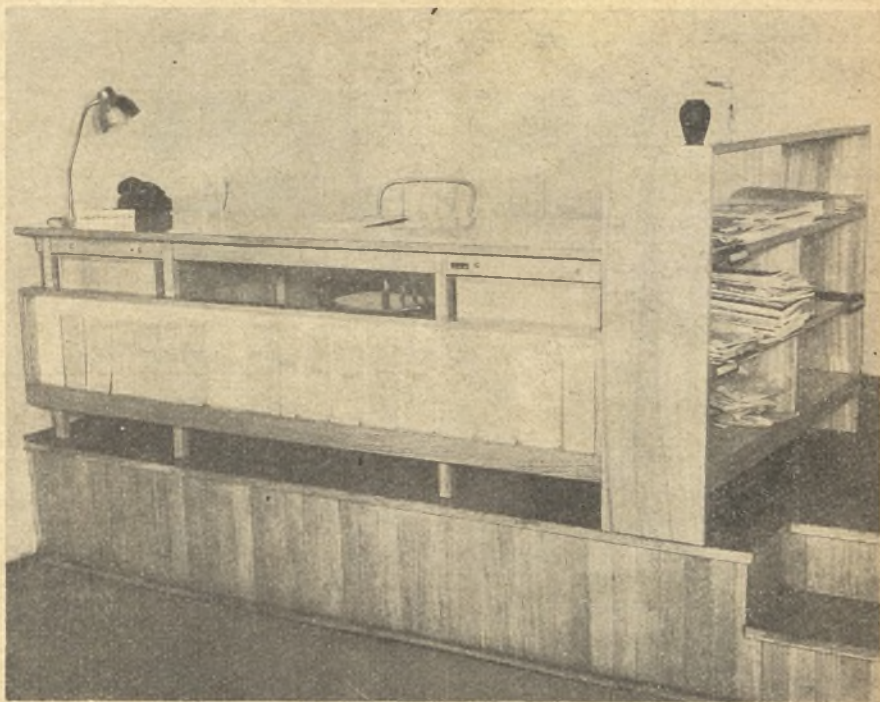
Kartoteka płaska (zawiera skorowidze: systematyczny i przedmiotowy)

Szafki katalogowe do przechowywania kart katalogowych i dokumentacyjnych

Poszczególne sprzęty biblioteczne są dostosowane do konkretnych warunków i miejsca, przez co odbiegają od istniejących mebli standardowych. Regały na czasopisma posiadają podwójny system półek służących jednemu tytułowi. Półka

górna ustawiona jest pod kątem i służy ekspozycji aktualnego numeru czasopisma, zaś na półce dolnej prostopadłej układa się wszystkie dotychczasowe egzemplarze z danego roku. Układ ten, wygodny dla czytelnika i bibliotekarza, wymaga jednak o 100% więcej powierzchni. W założeniu postulowano, aby górna skośna półka była ruchoma, niestety postulat ten nie został zrealizowany.

Regały na książki posiadają ogólnie przyjęte rozmiary. Półki są ruchome, oparte na kółkach. Każda półka opatrzona jest z tyłu listewką o grubości 8 cm. Daje to możliwość ustawienia dalszych półek pod kątem, co jest szczególnie ważne przy korzystaniu z książek na dolnych półkach oraz zapobiega chowaniu się książek o małych rozmiarach.

Lada biblioteczna składa się z biurka i podręcznej półki na książki i czasopisma. W biurku bibliotekarza wszystkie szuflady są wysuwane na łożyskach. Z lewej strony w zasięgu ręki bibliotekarza są tylko 2 szuflady o głębokości 23 cm. W każdej szufladzie znajdują się 4 skrzyneczki o różnych wymiarach zawierające karty akcesji czasopism oraz wypożyczeń książek i czasopism. Chociaż każda z tych kart ewidencyjnych posiada inny format, mimo tego jednak górne poziomy kartek są wyrównane, gdyż skrzyneczki, w których się one znajdują, mają odpowiednio uregulowane dna. Szuflady z prawej strony biurka służą do przechowywania materiałów biurowych. Biurko od strony czytelnika posiada gablotę za szkłem, w której wystawione są powielone wydawnictwa Biblioteki, jak np. zestawienia bibliograficzne i serwisy.

Do przechowywania kart katalogowych i dokumentacyjnych służą 2 szafki o jednakowych wymiarach, chociaż jedna liczy 64 szufladki, druga zaś 42. Podstawową różnicą w stosunku do istniejących w kraju są rozmiary i ustawienie szyl-

dzików na szufladkach. Szerokość ich wynosi 6,5 cm i ciągną się one przez całą długość szufladki, dzięki czemu zawierają dostateczną ilość miejsca na wpisanie nawet kilku symboli UKD oraz ich odpowiedników słownych. Szyldziki są ustawione skośnie, co daje możliwość zorientowania się, jakie zagadnienia znajdują się w dolnych szufladkach, bez potrzeby schylania się. W środku kartotek znajdują się 3 wysuwane blaty służące do robienia notatek lub ustawienia szufladek.

Fragment ruchomego magazynu zwartego typu Compacrow

Kartoteka płaska służy do wszelkiego rodzaju skorowidzów i nie jest urządzeniem wyłącznie bibliotecznym. Zawiera 8 szufladek, w każdej zaś z nich 3 płaskie tablice, na których umieszcza się oprawione w celofanowe oprawki nazwy haseł. Jej przydatność polega na możliwości dowolnego przesuwania lub zamiany każdego hasła, a celofanowe oprawki zapobiegają ich brudzeniu się. Biblioteka CODKK posiada 2 takie kartoteki płaskie. Jedna służy do skorowidza systematycznego, tzn. zawiera kolejne hasła wybrane z UKD dla potrzeb Biblioteki, druga zaś zawiera skorowidz przedmiotowy, tj. alfabetyczny spis haseł, który, jak już wspomniano, był pierwotnie opracowany w postaci kart, na których widniała nazwa hasła — przedmiotu oraz jej odpowiednik w postaci symbolu UKD. Skorowidz kartkowy nadal pozostawiono w pierwszej szufladce katalogu rzeczowego.

Do przechowywania zbiorów służy ruchomy magazyn typu Compacrow, wyprodukowany w Szwajcarii wg patentu angielskiego. Składa się on z 19 metalowych regałów przesuwanych na szynach, przy pomocy zespołu łożysk tocznych, przymocowanych do podstawy każdej półki. Jest to system magazynowania zwartego, przy którym każdy metr kw. powierzchni wykorzystany jest dzięki zaoszczędzeniu przestrzeni przeznaczonej na odstępy między półkami. Regały można dowolnie przesuwac i zsuwać tak ściśle, że nie ma do nich bezpośredniego dostępu. System ten zwiększa możliwość gromadzenia i przechowywania oraz oszczędza czas magazyniera w zależności od ilości regałów składających się na magazyn. W magazynie Biblioteki CODKK oszczędność ta jest 7-krotna z tym, że wysokość półek wynosi 2,5 m. Dodatkowymi zaletami tego typu magazynu zwartego jest: 1) zabezpieczenie zbiorów częściowo przed kurzem, dzięki daszkowi na zakończeniu półki, który zachodzi przy zsunięciu na następną półkę, 2) ochrona przed pożarem, gdyż zsunięte regały tworzą metalową ochronę dookoła wszystkich zbiorów, 3) ochrona przed kradzieżą, gdyż wszystkie półki można zsunąć i zamknąć na specjalny zamek.

CENTRALNE NAUKOWO-METODYCZNE INSTYTUCJE BIBLIOTEKOZNAWCZE W NIEMIECKIEJ REPUBLICIE DEMOKRATYCZNEJ

Organizacja naczelných naukowych instytucji bibliotekoznawczych w Niemieckiej Republice Demokratycznej jest zupełnie inna niż w Polsce. Wydaje się, że garść szczegółów o tych instytucjach powinna zainteresować polskiego czytelnika.

W chwili obecnej na terenie NRD działają trzy centralne naukowo-metodyczne instytucje bibliotekoznawcze. Są to:

- Centralny Instytut Bibliotekoznawstwa w Berlinie;
- Centrum Metodyczne Bibliotek Naukowych przy Ministerstwie Szkół Wyższych i Zawodowych w Berlinie;
- Gabinet Pracy Bibliotecznej przy Wydziale Kultury Zarządu Głównego Wolnych Związków Zawodowych w Lipsku.

Zakres działania tych instytucji obejmuje w zasadzie całokształt zagadnień bibliotekarskich w NRD.

Centralny Instytut Bibliotekoznawstwa (założony w 1950 roku), jest organem Ministerstwa Kultury, i jest instytucją wspomagającą biblioteki powszechne w zakresie wiedzy zawodowej i działalności metodycznej. W pierwszych latach istnienia Instytutu działalność jego sprowadzała się w głównej mierze do kształcenia i doskonalenia kadr bibliotekarskich. Dopiero statut uchwalony w 1960 r. sprecyzował zadania, jakie Instytut ma do spełnienia.

Do najważniejszych z pośród nich należą:

- analiza rozwoju bibliotekarstwa powszechnego i pracy bibliotek powszechnych oraz studiowanie i upowszechnianie doświadczeń i najlepszych metod pracy;
- kontrola stosowania przez biblioteki powszechne wskazówek i zaleceń Ministerstwa Kultury;
- współpraca z instytucjami kształcącymi fachowych bibliotekarzy;
- opracowywanie, wydawanie i propagowanie materiałów dotyczących tworzenia księgozbiorów, pracy z czytelnikami, propagandy bibliotecznej, budownictwa i wyposażenia oraz organizacji bibliotek;
- studiowanie i ocena doświadczeń zagranicznych, a w szczególności ZSRR i krajów socjalistycznych;
- zbieranie i wykorzystywanie krajowej oraz zagranicznej literatury bibliotekoznawczej, tworzenie fachowej bibliografii i dokumentacji;
- organizowanie seminariów, konsultacji i konferencji dla wyjaśnienia teoretycznych i praktycznych zagadnień związanych z rozwojem i pracą bibliotek powszechnych;
- działalność wydawnicza: czasopisma fachowe, druki biblioteczne i inne publikacje.

Instytut dzieli się organizacyjnie na: Kierownictwo (Dyrekcję), Wydział Teorii

i Praktyki Pracy Bibliotek, Wydział Propagandy Literatury oraz na samodzielny Sektor Publikacji i Propagandy Bibliotecznej.

Kierownictwu podlegają: podstawowe zagadnienia pracy bibliotecznej, państwowa polityka biblioteczna, stosunki z zagranicą, problemy kształcenia i dokształcania, kontrola zadań Instytutu jako wydawcy fachowego czasopisma „Bibliotekarz” (Der Bibliothekar).

Wydział Teorii i Praktyki Pracy Bibliotecznej zajmuje się pracami podstawowymi, badawczymi i rozwojowymi oraz wypracowywaniem praktycznych środków pomocniczych i materiałów dla następujących dziedzin:

- funkcjonowania, planowania i ekonomiki pracy bibliotek;
- struktury sieci bibliotecznej;
- teorii budowy księgozbioru;
- udostępniania księgozbioru;
- pracy z czytelnikiem dorosłym i czytelnikiem młodocianym;
- wiedzy o czytelniku i socjologii czytelnictwa;
- organizacji bibliotek;
- statystyki bibliotecznej;
- budownictwa, urządzenia i wyposażenia bibliotek;
- historii bibliotek.

Wydziałowi temu podlega również biblioteka fachowa, która gromadzi publikacje dotyczące teorii i praktyki bibliotecznej, a w szczególności bibliotek powszechnych.

Wydział Propagandy Literatury jest odpowiedzialny za:

- opracowywanie założeń i materiałów do zagadnienia zaopatrzenia bibliotek w literaturę, selekcji księgozbiorów oraz kryteriów doboru i oceny książek;
- redagowanie i wydawanie ukazującej się co tydzień publikacji „Służba informacyjna a kształtowanie księgozbiorów bibliotek powszechnych”, opracowywanie na bieżąco centralnych kart adnotowanych;
- rozwój i koordynację pracy bibliotek powszechnych w zakresie bibliografii i propagandy literatury.

Sektor Publikacji i Propagandy Bibliotecznej koordynuje działalność wydawniczą Instytutu, zabezpiecza ją pod względem technicznym i organizacyjnym i redaguje informator „Informacja i materiały”.

Przy rozwiązywaniu szczególnie ważnych zagadnień powoływane są czasowo komisje względnie grupy robocze, w skład których wchodzi również doświadczeni fachowcy z bibliotek.

Dla jak najlepszego wywiązania się ze swych zadań Instytut współpracuje z instytucjami o podobnych celach, względnie z takimi, w których działalności praca biblioteczna odgrywa poważną rolę.

*
*
*

Centralny Ośrodek Metodyczny Bibliotek Naukowych został założony 1.IX. 1964 r. Jest to instytucja samodzielna, podległa bezpośrednio Sekretarzowi Stanu dla Szkolnictwa Wyższego i Zawodowego. Powołany ostatnio Centralny Ośrodek kontynuuje pracę byłych ośrodków doradczych propagandy bibliotecznej (przy Deutsche Staatsbibliothek), propagandy literatury (przy Deutsche Bücherei w Lipsku) i techniki bibliotecznej (przy Bibliotece Uniwersytetu Technicznego w Dreźnie). Centralny Ośrodek Metodyczny wspiera Sekretariat Stanu w jego działalności kierowniczej na polu bibliotekarstwa naukowego, pomaga Sekretariatowi w opracowywaniu lub ocenie dyrektyw roboczych i zaleceń oraz w innych pracach służących rozwojowi bibliotekarstwa naukowego. Prowadzi również prace studyjne nad nowymi krajowymi i zagranicznymi metodami działalności i bada możliwości zastosowania ich w różnych typach bibliotek w NRD.

W ciągu najbliższych lat naczelnym zadaniem Centralnego Ośrodka Metodycznego będą zagadnienia planowania i ekonomiki pracy w bibliotekach, racjonalizacji i technizacji w bibliotekarstwie, oraz problemy związane z budownictwem bibliotecznym.

Jednym z istotniejszych zadań Ośrodka jest badanie przesłanek i możliwości zastosowania w bibliotekach naukowych maszynowego opracowywania danych.

Przy rozwiązywaniu poszczególnych problemów, Centralny Ośrodek Metodyczny powołuje grupy robocze, w skład których wchodzi najlepsi fachowcy z bibliotek. Organizuje również konferencje i narady dla propagandy lub dyskusowania

uzyskanych wyników. Korzysta również z możliwości czasowego oddelegowywania przez Sekretariat Stanu odpowiednich pracowników z bibliotek naukowych celem rozwiązywania poszczególnych problemów.

Dla racjonalnego i optymalnego wypełnienia swych zadań Ośrodek ściśle współpracuje z instytucjami o podobnych celach, np.: z Komitetem Doradczym bibliotekarstwa naukowego i jego sekcjami, z Instytutem Bibliotekoznawstwa przy Uniwersytecie Humboldta, z bibliotekarskimi szkołami zawodowymi, z Centralnym Instytutem Bibliotekoznawstwa, z Niemieckim Związkiem Bibliotek oraz z Instytutem Informacji i Dokumentacji. Kontaktuje się również z organami gospodarki i handlu mającymi wpływ na produkcję i dystrybucję sprzętu i wyposażenia bibliotecznego.

Centralny Ośrodek Metodyczny zainteresowany jest we współpracy z zagranicznymi instytucjami o podobnych zadaniach, a w szczególności dąży do ścisłej współpracy i koordynacji planów roboczych z instytucjami metodycznymi innych krajów socjalistycznych.

*
*   *
*

Gabinet Pracy Bibliotecznej został założony w 1961 r. jako instytucja metodyczna Centralnej Biblioteki Związków Zawodowych. Od 1962 r. podlega bezpośrednio Wydziałowi Kultury Zarządu Głównego Wolnych Niemieckich Związków Zawodowych. Zadaniem jego jest studiowanie doświadczeń i metod pracy bibliotek związkowych w przedsiębiorstwach i instytucjach, opracowywanie wskazówek dotyczących planowania i kierowania bibliotekami związkowymi oraz inicjowanie wzajemnej wymiany doświadczeń przez bibliotekarzy związkowych.

Gabinet współpracuje z Centralnym Instytutem Bibliotekoznawstwa, Centralnym Ośrodkiem Metodycznym, Instytutem Informacji i Dokumentacji oraz z placówkami odpowiedzialnymi za pracę bibliotek w przedsiębiorstwach i instytucjach.

Na podstawie: Taschenbuch für Bibliothekare. Leipzig 1967
VEB Bibliographisches Institut

oprac. Z. Fonferko

JÓZEF PODGÓRECZNY
Miejska Biblioteka Publiczna
Bydgoszcz

KILKA PRZYKŁADÓW UPOWSZECHNIANIA WIEDZY O REGIONIE

(z doświadczeń Biblioteki Bydgoskiej)

Biblioteki publiczne mogą rozwijać się tylko w ścisłej współpracy ze swym środowiskiem.

Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy szuka różnych form pracy kulturalno-oświatowej, włącza się we wszystkie akcje o krajowym i regionalnym zasięgu. Pracownicy Biblioteki pamiętają również o tym, że jest ona własnością miasta i służy jego potrzebom. Dlatego program pracy, oprócz tematyki ogólnopolskiej, zawsze uwzględnia rocznice i aktualne wydarzenia lokalne i regionalne.

Dla wypełnienia tych zadań musi Biblioteka przede wszystkim organizować i uzupełniać zbiory, tak aby znalazły się w nich również wszystkie wydawnictwa związane z Bydgoszczą i jej regionem. Komisja Doboru Książek Miejskiej Biblioteki Publicznej współpracuje w tym zakresie z miejscowym „Domem Książki” i „Ruchem”. Najtrudniej zabezpieczyć nowości wydawnicze regionalne, które nie są kolportowane przez „Dom Książki” i „Ruch”. Ponieważ Biblioteka nie otrzymuje egzemplarza obowiązkowego, zmuszona jest na własną rękę szukać tych wy-

dawców np.: KW PZPR, Woj. Komitet Frontu Jedności Narodu lub niektóre zakłady pracy i bezpośrednio od nich uzyskiwać ich wydawnictwa.

W uzupełnianiu zbiorów w wydawnictwa dawne (sprzed zaboru i późniejsze), dużą pomoc okazują Koła Przyjaciół Bibliotek przy filiach oraz Sekcja Bibliofilka Kujawsko-Pomorskiego Tow. Kulturalnego. Także wystawy starodruków czy dawnej prasy, organizowane przez Bibliotekę Główną, przyczyniają się do tego, że czytelnicy po ich zwiedzeniu przynoszą w darze książki „niepotrzebne” w domu. Często znajdują się w tych darach bardzo cenne druki. Biblioteka Bydgoska otrzymywała i dawniej wiele wartościowych i cennych darów.

W okresie międzywojennym przekazano Bibliotece w darze ocalałe resztki biblioteki bernardynów bydgoskich zapoczątkowanej w XV w. Wśród tych zbiorów znalazła się Kronika klasztoru i miasta.

W 1937 r. K. Kierski przekazał bogatą kolekcję składającą się z 2662 dokumentów i listów królów, dygnitarzy i pisarzy polskich świadczących o polskości Bydgoszczy, Pomorza i Kujaw.

W latach 1924—1966 Adam Grzymała-Siedlecki przekazał do zbiorów ponad 5000 jedn. bibliotecznych, a po jego śmierci Biblioteka otrzymała w spadku warsztat pisarski autora.

W upowszechnianiu wiedzy regionalnej i współdziałaniu ze środowiskiem Biblioteka Bydgoska ma już prawie półwiekową tradycję.

Gdy w styczniu 1920 r. zaborcy zostali usunięci z Bydgoszczy, przed Miejską Biblioteką stanęła sprawa repolonizacji miejscowego społeczeństwa oraz reemigrantów z wychodźstwa, którzy tu tłumnie ścigali. W Miejskiej Bibliotece organizowano pierwsze uniwersytety niedzielne i odczyty publiczne dla miasta i okolicy.

Drugą sprawą, którą podjęli pracownicy Miejskiej Biblioteki w czynie społecznym, było gromadzenie materiałów źródłowych o Powstaniu Wielkopolskim, które w okolicach Bydgoszczy toczyło najzacieklejsze boje. Nie było wówczas łatwo organizować te formy pracy, gdyż w mieście odczuwano dotkliwy brak odpowiednio przygotowanych pracowników. Tak było zresztą nie tylko w Bibliotece, ale i w innych urzędach i instytucjach bydgoskich (w 1920 r.). Taki kierunek pracy nadał Bibliotece jej pierwszy polski dyrektor dr Witold Bejza. Umiał on dobrać ludzi, którzy włączali się w życie społeczne i umysłowe środowiska. Należy tu wymienić Leopolda Kronenberga z Warszawy, który poza zawodową wydawał czasopismo społeczno-kulturalne „Nowe Tory” — jedno z nielicznych czasopism lewicowych w tym regionie. Z inicjatywy kustosa Biblioteki ks. Jana Kleina powstało Muzeum Miejskie. Zygmunt Malewski, oprócz pracy w Bibliotece, zapoczątkował Miejskie Archiwum.

Biblioteka była też siedzibą redakcji „Przeglądu Bydgoskiego”, w którym publikowano nowo odkryte dokumenty z dziejów miasta, prostujące pseudo-naukowe wywody niemieckiego autora historii Bydgoszczy. Tu wreszcie powstała myśl budowy pomnika Henryka Sienkiewicza w Bydgoszczy — pierwszego na ziemi polskiej. Obywatelski Komitet Budowy Pomnika, oprócz wzniesienia dzieła artystycznego, postanowił spopularyzować twórczość autora „Kryżaków”. W okresie międzywojennym Miejska Biblioteka stała się prawdziwym ogniskiem życia umysłowego miasta i regionu.

Podczas okupacji Biblioteka poniosła straty w ludziach i księgozbiorze, jednakże po odzyskaniu wolności rozpoczęła pracę nawiązując do tradycji, ale już w innych, zmienionych warunkach. Biblioteka Główna została włączona do sieci bibliotek powszechnych i poprzez swoje filie jeszcze ściślej związała się ze środowiskiem, oddziałując w oparciu o swe zasoby w najdalej nawet położonych dzielnicach miasta.

Pracownicy Miejskiej Biblioteki Publicznej zdają sobie sprawę, że sami nie osiągną większych wyników. Dlatego wiele uwagi poświęca się na skupienie wokół placówek działaczy społecznych. Początkowo organizowano przy filiach okolicznościowe komitety, a od kilku lat powstały Koła Przyjaciół Bibliotek — które z kolei współdziałają z Komitetami Blokowymi i Kom. Frontu Jedności Narodu. Druga forma wiązania się ze środowiskiem polega na współpracy Biblioteki z różnymi instytucjami naukowymi i kulturalno-oświatowymi oraz organizacjami społecznymi. Trzecia forma — to utrzymywanie za pośrednictwem punktów bibliotecznych (organizowanych przez Dział Organizacji Sieci w Zakładach Pracy) stałego kontaktu z kilkudziesięcioma radami zakładowymi.

Biblioteka Główna organizuje wystawy regionalne w oparciu zarówno o własne zasoby biblioteczne jak dopożyczane z innych bibliotek. Podajemy tu kilka haseł wystaw organizowanych wspólnie z różnymi instytucjami: „Życie kulturalne Bydgoszczy” — organizowana z M.K.K.iP., „Przegląd prasy bydgoskiej w okresie XX-lecia PRL” — wspólnie ze Stow. Dziennikarzy Polskich, „Wrzesień 1939”, „Bydgoszcz ostrzega” — z W.A.T. i ZBoWiD, „Wydawnictwa KPTK”, „Wydawnictwa B.T.N.”, „45 lat Teatru Bydgoskiego”, „Życie i twórczość B. Sujkowskiego”, „Bydgostiana” — wspólnie z Sekcją Bibliofilską KPTK, „Organizatorzy władzy ludowej miasta i województwa” — wspólnie z Ośrodkiem Propagandy Partyjnej przy KW PZPR, „Karol Szymanowski w Bydgoszczy” — z Bydgoskim Tow. Muzycznym, „Wystawa starodruków muzycznych” — z Pomorską Filharmonią, „II Pokój Toruński” — z Miejską Książnicą w Toruniu, „Stanisław Noakowski” — z TWP, Zw. Plastyków i Bydgoskim Tow. Przyjaciół Sztuki, „Wystawa znaczków pocztowych” — ze Zw. Filatelistów.

Od kilku lat Miejska Biblioteka Publiczna łącznie z Bydgoskim Towarzystwem Naukowym czyniła starania by wyższe uczelnie na terenie województwa zachęcały studentów, magistrantów, inżynierów do podejmowania prac dyplomowych i rozpraw naukowych w oparciu o tematykę regionalną. W związku z tym zwiększyło się zapotrzebowanie na bibliografię regionalną.

Oddział Informacji Bibliograficznej Biblioteki Głównej bądź to sam wykonuje pewne zestawy, bądź też otrzymuje je z innych bibliotek. Od kilku lat specjalny zespół opracowuje bibliografie ludzi zasłużonych i wybitnych z terenu województwa bydgoskiego. Oto kilka przykładów takich zestawień bibliograficznych: „Pisarze ludowi Kujaw”, „Stan posiadania Niemców w Bydgoszczy w okresie 1920—39”, „Kanał Bydgoski”, „Szkolnictwo na Pomorzu”, „Flisacy na Pomorzu”, „Ruch robotniczy na Pomorzu”, „25-lecie PPR w woj. bydgoskim” i inne.

Współpraca Miejskiej Biblioteki Publicznej z instytucjami, zakładami pracy, towarzystwami i organizacjami społecznymi jest bardzo różnorodna, np. Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, które zapoczątkowało swoją działalność w szczupłych pomieszczeniach Biblioteki Głównej, pomogło wzajemian wydać książkę o 60-leciu Miejskiej Biblioteki Publicznej*). Pracownicy Biblioteki działają w ramach Tow. Miłośników m. Bydgoszczy i byli inicjatorami „Roku Bydgoskiego”, podczas którego Czytelnia Regionalna Biblioteki Głównej została szeroko spopularyzowana. Wspólnie z Kujawsko-Pomorskim Tow. Kulturalnym organizujemy spotkania autorskie, urządzamy ekspozycje (przy pomocy zasiłków KPTK), a Sekcja Bibliofilską Towarzystwa pracuje głównie w oparciu o zbiory Biblioteki Głównej.

Dział Zbiorów Specjalnych powiększa swe zasoby dzięki darom twórców związanych z Miejską Biblioteką Publiczną, m.in. Piotr Wiszniewski artysta-fotografik подарował Bibliotece cały swój dorobek (negatywy i pozytyw). Rodzina pisarza B. Sujkowskiego przekazała wszystkie jego rękopisy. Bezcnny jest dar Adama Grzymały-Siedleckiego — przekazany do zbiorów Biblioteki, która organizuje stałą ekspozycję pod nazwą „Izba Pamiątkowa A. Grzymały-Siedleckiego”.

Powyższe przykłady nie obejmują całości form pracy wiążących Miejską Bibliotekę Publiczną ze środowiskiem i nie wyczerpują tematu. Stały udział pracowników Miejskiej Biblioteki Publicznej w różnych regionalnych organizacjach społecznych oraz aktywność społeczną w Kołach Przyjaciół Biblioteki, w Radzie Bibliotecznej i Radzie Społeczno-Opiekuńczej „Izby Pamiątkowej” A. Grzymały-Siedleckiego świadczy o tym dążeniu i kierunku.

---

*) Z życia i pracy Bydgoskiej Książnicy. Księga pamiątkowa Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy 1903—1963, Bydgoszcz 1965, Bydgoskie Tow. Naukowe.

II MIĘDZYNARODOWE SPOTKANIE PRACOWNIKÓW KATEDR BIBLIOTEKOZNAWSTWA

W dniach 16—20 kwietnia 1967 r. w Ośrodku Szkoleniowym Uniwersytetu Wrocławskiego w Karpaczu odbyło się II międzynarodowe spotkanie pracowników Katedr Bibliotekoznawstwa. Takie spotkanie odbyło się także w ubiegłym roku w Starym Smokowcu w Tatrach Słowackich, a jego organizatorem i gospodarzem była Katedra Bibliotekoznawstwa w Bratysławie. Koncepcja takich spotkań zrodziła się w atmosferze ożywionych kontaktów pracowników katedr bibliotekoznawstwa Polski i Czechosłowacji, kontaktów opartych na wymianie wakacyjnych praktyk studenckich, wymianie materiałów naukowych i doświadczeń w zakresie dydaktyki. Tradycja odbywających się co 5 lat Międzynarodowych Konferencji Kierowników Katedr Bibliotekoznawstwa Krajów Socjalistycznych nie zaspokajała w pełni potrzeby bliższych, mniej oficjalnych, bardziej bezpośrednich rozmów, w czasie których nie tylko kierownicy katedr, ale i szeregowi pracownicy mogliby podzielić się swoimi doświadczeniami w pracy dydaktycznej, przedyskutować programy studiów, ustalić drogi i tematykę współpracy naukowej. Taki charakter i taką rangę wyznaczono spotkaniom w Smokowcu i Karpaczu, przy czym przyjęto zasadę organizowania spotkań w strefie konwencji turystycznej dla uniknięcia skomplikowanych formalności paszportowych. Druga zasada określająca krąg uczestników — zasada bliskiego sąsiedztwa sprawiła, że w spotkaniach tych biorą udział przedstawiciele katedr polskich w Warszawie i Wrocławiu, katedr czechosłowackich w Pradze i Bratysławie oraz jeden przedstawiciel katedry węgierskiej w Budapeszcie i jeden przedstawiciel katedry NRD w Berlinie Wschodnim.

Program spotkania w Karpaczu obejmował, obok ogólnych problemów współpracy katedr, trzy grupy tematyczne, wokół których koncentrowała się dyskusja i których dotyczyły wygłoszone referaty. Były to: (1) organizacja i plan studiów, w szczególności studiów podyplomowych w zakresie informacji naukowej; (2) metodyka nauczania ze szczególnym uwzględnieniem studiów zaocznych; (3) uściślenie zadań, treści i celu kształcenia bibliotekoznawczego.

Uchwały spotkania, w formie skróconej, przedstawiają się następująco:

1) Należy kontynuować współpracę katedr w zakresie wymiany praktyk wakacyjnych studentów oraz podjąć wysiłek w kierunku zorganizowania semestralnych lub rocznych praktyk studentów w zaprzyjaźnionych katedrach. W tym celu studenci powinni opracowywać takie tematy prac magisterskich i dyplomowych, które interesują sąsiedzkie katedry i od nich mogą uzyskać pomoc merytoryczną i materiałową. Niezależnie od wymiany studentów powinna się rozwijać wymiana pracowników naukowych w formie długoterminowych wyjazdów w celach naukowych, dla prowadzenia wykładów lub prac badawczych.

2) Stwierdzono konieczność sformułowania wspólnego planu prac badawczych, zwłaszcza teoretycznych, które mogłyby wejść jako cenny wkład katedr do ogólnego dorobku myśli bibliotekoznawczej.

3) Katedry w dalszym ciągu wymieniać mają publikacje z dziedziny bibliotekoznawstwa i zobowiązują się informować o nich zainteresowane kręgi bibliotekarzy swego kraju w postaci recenzji.

4) Katedry powinny wykorzystywać Biuletyn Informacyjny Katedr Bibliotekoznawstwa Krajów Socjalistycznych jako forum dla informacji o swej działalności informacyjnej, dydaktycznej i naukowej.

5) Po wnikliwej dyskusji nad problemem studiów podyplomowych z zakresu informacji naukowej uznano takie studia za ważne i niezbędne uzupełnienie specjalistyczne kierunku bibliotekoznawstwa. Podkreślono również konieczność nasycenia dyscypliny odpowiednią problematyką naukową, zwłaszcza teoretyczną.

6) W zakresie metodyki kształcenia przypomniano o niezbędnym warunku dydaktyki uniwersyteckiej — o konieczności problematyzowania wykładów i ćwiczeń, jako najwłaściwszej drogi naukowego pogłębienia dydaktyki. Szczególną uwagę zwrócono na potrzebę wyjątkowo czujnej i przemyślanej pracy ze studentami zaocznymi.

7) W zakresie ogólnej koncepcji studiów bibliotekoznawstwa podkreślono konieczność zwrócenia uwagi, by programów studiów nie przeładowywać sprawami technicznymi. Wyraźnie określono dążenie do tego, by w procesie dydaktycznym uwzględnione były w równej mierze wartości naukowe, zawodowe i moralne. Uznano za rzecz pożądaną, aby jedną z najbliższych konferencji poświęcić problematyce treści bibliotekoznawstwa jako dyscypliny uniwersyteckiej.

8) Uznano spotkanie sąsiedzkie katedr za bardzo pożyteczny i celowy instrument wymiany doświadczeń, wobec czego zobowiązano Katedrę Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Karola w Pradze do zorganizowania następnej konferencji w 1969 r., przyjmując jednocześnie zasadę organizowania podobnych konferencji w odstępach dwuletnich. W przerwach między konferencjami plenarnymi uznano za wskazane spotkania kierowników katedr, przy czym wysunięto propozycję, aby w przypadku, kiedy kierownicy katedr nie mogą uczestniczyć w konferencjach plenarnych, delegowani byli ich zastępcy.

9) Zobowiązano organizatorów spotkania w Karpaczu — Katedrę Bibliotekoznawstwa w Warszawie do umieszczenia krótkiego sprawozdania o spotkaniu w którymś z czasopism fachowych o zasięgu międzynarodowym.

Zespołowi Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego obecni wyrazili gorące podziękowanie za sprawne zorganizowanie konferencji, a szczególnie za stworzenie atmosfery szczerej, serdecznej gościnności i przyjaźni.

ANNA SITARSKA
Warszawa, Uniw. Warszawski
Katedra Bibliotekoznawstwa

JÓZEF JANISZEWSKI
Instruktor Biblioteki
Powiatowej i Miejskiej
w Lubinie, woj. wrocławskie

POŻYTECZNA FORMA WYMIANY DOŚWIADCZEŃ

Przekazujemy parę uwag i refleksji uczestnika międzywojewódzkiego kursu zorganizowanego dla woj.: opolskiego, wrocławskiego, olsztyńskiego, katowickiego, zielonogórskiego i poznańskiego, który odbył się w dniach od 8 do 28 sierpnia 1967 r. w Opolu. (Red.)

Istotnym i najbardziej aktualnym składnikiem programu kursu były problemy VIII Plenum Komitetu Centralnego PZPR, którym poświęcono nie tylko specjalny wykład, ale które przewijały się w toku kursu, co stanowiło wskazówkę metodyczną, w jaki sposób należy treści Plenum realizować w praktyce, w rozmaitych formach pracy bibliotekarza z czytelnikami.

Trzonem programu były zagadnienia służby informacyjno-bibliograficznej i problemy instruktążowo-metodyczne w pracy terenowej bibliotekarza oraz doskonalenia jego warsztatu i podnoszenia kwalifikacji. W tej grupie zagadnień na podkreślenie zasługują takie tematy jak: przygotowanie instruktora do zajęć szkoleniowych, najważniejsze przepisy prawne dotyczące bibliotek, analiza sieci bibliotek w wybranym powiecie, organizacja biblioteki gromadzkiej i osiedlowej, planowanie i sprawozdawczość, poznawanie środowiska biblioteki, metody poznawania czytelników i stanu czytelnictwa, działalność informacyjna i poradnictwo, organizacja i metodyka imprez bibliotecznych, wykorzystanie środków audiowizualnych w pracy z czytelnikiem, rola Kół Przyjaciół Bibliotek.

Następnym działem programowym kursu były zagadnienia pracy instruktora strictly sensu. Zwrócono tu szczególną uwagę na instruktaż w zakresie kształtowania zbiorów bibliotecznych, upowszechniania czytelnictwa, służby informacyjno-bibliograficznej, rozwijania współpracy bibliotek z placówkami terenowymi k.o. i organizacjami społecznymi itp. Szczegółowo zostały omówione cele wyjazdów m.in. rozpoznawcze, instruktążowe, kontrolne. Wiele uwagi poświęcono zagadnieniom samokształcenia instruktora i pomocy w tym zakresie bibliotekarzom terenowym. Obok zajęć teoretycznych instruktorzy odbywali ćwiczenia, wymieniali doświadczenia w skali międzywojewódzkiej i międzypowiatowej, odwiedzali najlepiej

pracujące biblioteki Opola i województwa. Program kursu obejmował 128 godz. zajęć, w tym 76 godz. ćwiczeń w grupach. Ćwiczenia te poświęcone były zarówno praktycznym czynnościom ściśle związanym z wykładami, np. sporządzanie kartoteki aktualnych przepisów prawnych na podstawie miesięcznika „Bibliotekarz”, opracowywanie rocznego planu pracy biblioteki gromadzkiej, poznawanie czytelników i stanu czytelnictwa na podstawie analizy karty czytelnika, przygotowywanie projektu wystawy popularyzującej literaturę społeczno-polityczną, jak również ćwiczenia związane z organizacją pracy z czytelnikiem i przygotowaniem imprez bibliotecznych z wykorzystaniem pomocy audiowizualnych i umiejętnością posługiwania się nimi.

Szczególnym walorem kursu była organizacja czasu wolnego. W pierwszych dniach kursu uczestnicy zwiedzili miasto i jego zabytki świadczące o polskości Śląska. Autokarowa wycieczka po Ziemi Opolskiej, zwiedzanie bibliotek, zapoznanie się z dobrze pracującym Działem Dziecięcym w PiMBP w Nysie dopełniły program w jego części praktycznej. Wycieczka do Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych w Łambinowicach, gdzie w czasie II Wojny Światowej poniosło męczeńską śmierć ponad 130 000 jeńców wojennych, miała duże znaczenie ideowo-wychowawcze. Spotkanie z pisarzem Ziemi Opolskiej Kazimierzem Kowalskim dało słuchaczom kursu możliwość poznania pisarza i jego twórczości, a także nauczanie się, jak pod względem organizacyjnym i metodycznym winny takie spotkania wyglądać.

Na podstawie analizy kursu opolskiego nasuwa się kilka refleksji natury ogólnej np.: w jaki sposób uczestnicy kursu wykorzystają zdobyte wiadomości i umiejętności, jaki charakter i profil tematyczny winny posiadać następne kursy międzywojewódzkie? W pierwszym przypadku można by zorganizować np. trzydniowe spotkania absolwentów kursu po upływie roku dla skonfrontowania nabytych wiadomości z praktyką. W drugim — należałoby opracować długofalowy plan pracy ze wspomnianą grupą absolwentów i program organizacji dalszych kursów o charakterze bardziej specjalistycznym.

Wyrazy uznania za sprawną organizację i zapewnienie dobrych warunków bytowych należą się organizatorom kursu: Teresie Jarzabek i Teresie Jakubczyk z WiMBP w Opolu oraz Kierownikowi Ośrodka Szkolenia PWRN Franciszkowi Lewinowi.

Z teki

WSPOMNIEN

STANISŁAWA KOWALCZYK

Warszawa B-ka SGPIŚ

Z HISTORII BIBLIOTEK W OKRESIE OKUPACJI NIEMIECKIEJ

W 1940 r. na wiosnę otrzymałam poufną wiadomość, że lokal Koła Związku Oficerów Rezerwy, znajdujący się na Starym Mieście w Warszawie, musi być zupełnie zlikwidowany. Archiwum personalne zostało już poprzednio całkowicie zlikwidowane i ukryte, obecnie pozostała tam jeszcze b. cenna biblioteczka (z uzupełnioną książkami innych Kół ZOR oraz częściowo książkami przekazywanymi z biblioteczek pułkowych po kapitulacji Warszawy we wrześniu 1939 r.). Po porozumieniu się z rodziną zgodziłam się bez wahania ukryć książki u siebie, w specjalnie przygotowanym do tego celu pomieszczeniu. Księgozbiór liczył kilkaset woluminów i został z największą troską o książki oraz bezpieczeństwo przetransportowany w całości, co nie należało do łatwego przedsięwzięcia. Oprócz książek znalazły się u mnie i inwentarze wraz z prowizorycznymi spisami książek nie objętych inwentarzem¹⁾. Były to przeważnie instrukcje wojskowe oraz kilkadziesiąt książek, takich jak życiorysy, pamiętniki historyczne lub wspomnienia. Wszystkie książki posiadały sztywną oprawę; grzbiety płócienne, okładki ciemnoszare marmurkowe lub z ciemnozielonego półpłótna. Książki na karcie tytułowej, w środ-

ku i na ostatniej stronie, były pieczętowane okrągłą pieczęcią Zw. Oficerów Rezerwy Koło Warsz. Księgozbiór ten był w okresie okupacji wykorzystywany zgodnie z przeznaczeniem, książki wypożyczalam osobiście tylko niewielkiej grupie wtajemniczonych, b. pewnym i specjalnie wyznaczonym przez organizację osobom. Potrzeba udostępniania tego księgozbioru była wielka i miała doniosłe znaczenie moralne zwłaszcza wśród rannych wojskowych przebywających w szpitalach (zabiegała w wielu wypadkach samobójstwu oficerów) jak i wśród młodzieży.

Do stycznia 1942 r. ani jedna książka nie przepadła, pomimo że wypożyczenie odbywało się w trudnych warunkach, a liczba wydanych książek tygodniowo dochodziła do 50 i więcej. Po aresztowaniu mnie i męża mego przez gestapo księgozbiór nie został zdekonspirowany i po 2 miesięcznej przerwie, aż do Powstania Warszawskiego, wypożyczaniem książek zajmowała się moja rodzina. Kartoteka wypożyczeń posiadała zaledwie kilkanaście kart na fikcyjne nazwiska, na których wypisane były tylko numery książek (bez zaznaczenia daty wypożyczenia i zwrotu), które pokrywały się, „dublowały” z numerami mojego księgozbioru prywatnego.

Księgozbiór nasz był spory. Składał się przeważnie z tradycyjnej literatury pięknej (Sienkiewicz, Mickiewicz, Żeromski itp. oraz kilkudziesięciu książek naukowych prawnych, historycznych, filozoficznych). W domowym księgozborze stosowałam numerację „skaczącą” opuszczając co 30 książek — 10, a więc po dościsłu do numeru 30 następny był 40, po 60—70, a to dla wyrównania numerów z konspiracyjnym księgozbiorem i w wypadku ew. rewizji numery na karcie wypożyczeń pokrywały się z numerami prywatnej biblioteki. Kartoteka ta nie była ukryta, to też podczas aresztowania mnie i męża przy przeprowadzeniu rewizji w mieszkaniu na zapytanie — co to za kartoteka — odpowiadałam, że obecnie jest trudno o książki do czytania, a ludzie lubią czytać i zdecydowałam się kilku znajomym osobom wypożyczać moje książki. Zapisywałam, bo bałam się, żeby książki „nie zagubiły się” i żebym wiedziała, od kogo mam odbierać. Po przeczytaniu tytułów na grzbietach książek i bardzo pobieżnym przejrzaniu kartoteki „nie czepiali się” więcej. Zaznaczam, że w czasie rewizji gestapo nic u mnie w mieszkaniu nie potrafiło odkryć i nic nie zabrało.

Księgozbiór ten prawdopodobnie cały spłonął wraz z moim domem, gdyż po powrocie z obozu specjalnie szukałam na wózkach i innych targach starych książek znajomych z oprawy i pieczętek. Niestety, nie znalazłam ani jednej.

O istnieniu księgozbioru, oprócz Komendy Głównej A.K., wiedziały takie osoby jak dr Hanna Pohoska, która pomagała w opracowaniu zestawu książek dla różnych grup społecznych (np. dla młodzieży — śpiewniki); siostra przełożona Glińska ze Szpitala Maltańskiego i dr Szumigaj ze szpitala przy ul. Konwiktorskiej dobierali książki dla swoich rannych i chorych. Ponadto księgozbiór mój znały i korzystały z niego — niezjąca Zofia Świtalska i do dziś pracująca jako nauczycielka w Milanówku Janina Michalska. Przedstawicielem grupy pracującej w propagandzie był prof. dr J. Gadomski. Robotnikami, a właściwie książkami dla nich zajmował się podoficer (sierżant rezerwy) Wincenty Regulski (sam robotnik). Różnym grupom społecznym kobiet donosiły książki Katarzyna Frostówna i Antonina Bernadzik²⁾.

---

¹⁾ Archiwum itp. materiały z obrony Warszawy częściowo były bardzo dobrze ukryte przez b. członkinię PWK na terenie Centrum Wyszukolenia Wojskowego Kobiet w Warszawie przy ulicy Okopowej, w którym w okresie okupacji znalazły schronienie dzieci, przeważnie sieroty wysiedlone z poznańskiego. Ośrodek ten utrzymywany był z funduszy RGO, częściowo korzystał z funduszy prywatnych polskich i angielskich.

²⁾ Katarzyna Frostówna, odznaczona po wojnie Złotym Krzyżem Zasługi i Odznaką Tyśiąclecia, obecnie jest sekretarką w Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji, a Antonina Bernadzik pracuje w księgowości w Tow. Głuchoniemych w Warszawie, pl. Trzech Krzyży.

IGNACY TADEUSZ BARANOWSKI

Pierwszy Prezes Związku Bibliotekarzy Polskich

W listopadzie 1967 r. mija pięćdziesiąta rocznica śmierci jednego z bardziej zasłużonych pracowników książki, pierwszego prezesa Związku Bibliotekarzy Polskich dra Ignacego Tadeusza Baranowskiego. Z okazji tej rocznicy warto i należy przypomnieć postać bibliotekarza, którego imię nierozzerwalnie łączy się z największą i najpoważniejszą placówką naukowo-badawczą owych czasów w Warszawie, a mianowicie z nieistniejącą już dzisiaj w postaci autonomicznej Biblioteką Ordynacji Krasińskich. Wśród pracowników tejże Biblioteki dr Ignacy Tadeusz Baranowski wysuwał się na czoło. Był powiernikiem i przyjacielem ostatniego jej fundatora Edwarda Krasińskiego.

Zanim przystąpię do przypomnienia działalności Ignacego T. Baranowskiego, chciałabym powiedzieć słów kilka o jego życiu.

Urodził się 4.II.1879 r. Wydalony z wilczym biletem z V gimnazjum w Warszawie tułał się po Rosji, gdzie wreszcie udało mu się skończyć szkołę średnią, a potem dostać się na studia uniwersyteckie w Moskwie. Ukończył je w r. 1904. Doktorat zrobił w Krakowie w r. 1906. W r. 1916 habilitował się, również na Uniwersytecie Jagiellońskim. W latach 1907—1908 pracował w Lipsku. Po powrocie do kraju zamieszkał w Warszawie, gdzie z wielkim trudem udało mu się uzyskać pracę w Archiwum Skarbowym. Zajęcie odpowiadające jego historycznemu wykształceniu i zamilowaniu znalazł dopiero w Bibliotece Krasińskich, do której przeszedł w r. 1909. Początkowo pracował jako pomocnik dyrektora Stanisława Kętrzyńskiego, gdy jednak Kętrzyński w r. 1911 odszedł z Biblioteki, zatrzymując jedynie nadzór nad nią, i to tylko na okres 5 lat, Baranowski został jej właściwym kierownikiem. Na stanowisku tym dał się poznać jako wytrawny, dobry pracownik, niezastąpiony doradca Edwarda Krasińskiego w sprawach organizacyjnych i w sprawach związanych z budową nowego gmachu Biblioteki. Przyjaźni i uznaniu swemu dał wyraz ordynat zabierający ze sobą Baranowskiego w podróży po Europie, podjętą w celu przeprowadzenia studiów nad organizacją i urządzeniem bibliotek innych krajów. Wprawdzie budowa nowego gmachu nie została doprowadzona do końca za życia I. T. Baranowskiego, jednak przeniesienie zbiorów i prowizoryczne urządzenie Biblioteki w jej nowym pomieszczeniu na ul. Okólnik 9 w r. 1914 było jeszcze jego dziełem. Baranowski był człowiekiem niezwykle pracowitości. Całe dnie spędzał w magazynach bibliotecznych albo też na poszukiwaniach cennych nabytków, które zawsze potrafił dla Biblioteki zdobyć. Skromnością i prostotą, połączoną z sumiennnością i rzetelnym stosunkiem do podejmowanych na siebie obowiązków, a także ogromną wiedzą i erudycją zyskał sobie powszechne uznanie i szacunek. Jego niewyczerpana energia i zapał udzielały się innym pracownikom. Dzięki intensywnej, zharmonizowanej pracy rozrastały się w czasach Baranowskiego inwentarze rękopisów i druków, powstawały działy zbiorów specjalnych (dyplomów, starych druków, rycin, map).

Poza pracą zawodową prowadził Baranowski na szeroką skalę pracę naukowo-badawczą, pisarską i wydawniczą. Pracę naukową rozpoczął już na uniwersytecie moskiewskim jako student. Początkowo pracował nad zagadnieniami polsko-litewskimi, później przeszedł do spraw czysto polskich, poświęcając się szczególnie kwestiom społeczno-gospodarczym, w ich liczbie przede wszystkim dziejom rolnictwa i kwestii chłopskiej, jeszcze później zgromadził materiał do pracy nad życiem gospodarczym miast Polski nowożytnej. Wydać tej pracy już nie zdążył. W sumie jednak pozostawił po sobie bogatą spuściznę pisarską*).

*) Bibliografia głównych prac I. T. Baranowskiego w: Marcelli Handełsman: *Historycy. Portrety i profile*. Warszawa 1937 s. 127—129.

Nie zaniedbał również działalności wydawniczej Biblioteki. Był autorem prac o tej Bibliotece. W r. 1910, w serii wydawniczej Biblioteki Ord. Krasieńskich „Collectanea” została wydana jego praca: *Inwentarze Pałacu Krasieńskich*. W r. 1911 ukazał się jego artykuł: *Biblioteka Ord. Krasieńskich w Warszawie*, odb. z „Ziemi”. W r. 1917 wyszła nakładem Krasieńskich bezimiennie, a spod pióra Baranowskiego, praca o tymże samym tytule: *Biblioteka Ord. Krasieńskich w Warszawie*. Opracowywał rękopisy Biblioteki ordynackiej, nieobjęte przez Franciszka Pułaskiego w: Opis 815 rękopisów Biblioteki Ord. Krasieńskich, Warszawa 1915. Część tych rękopisów, licząca 962 pozycje, ukazała się w tomie zawierającym ww. pracę Pułaskiego pod oddzielnym tytułem: Wykaz inwentarzowy rękopisów Biblioteki Ord. hr. Krasieńskich nieobjętych Katalogiem Fr. Pułaskiego (T. 1 cz. 1—2), sporządzony 1 października 1910 r.

Mimo absorbujących zajęć zawodowych, naukowych i wydawniczych znajdował Baranowski czas również na działalność społeczną. Brał udział w pracach Komisji Historycznej Towarzystwa Naukowego, przekształconej później na Towarzystwo Miłośników Historii, w pracach Towarzystwa Krajoznawczego, Towarzystwa Opieki nad Zabytkami, był czynnym współpracownikiem *Przeglądu Historycznego*, którego roczniki zawierają znaczną część jego dorobku naukowego, był wreszcie współorganizatorem i pierwszym prezesem Związku Bibliotekarzy Polskich. Z inicjatywy jego, jako ówczesnego sekretarza Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie, powstał w marcu 1915 roku, w ramach tegoż Towarzystwa, Wydział Historii Książnic i Wiedzy Bibliotecznej. Było to pierwsze zrzeszenie bibliotekarzy i bibliofilów polskich, które przekształciło się w późniejszy Związek Bibliotekarzy Polskich. Inauguracyjne zebranie Związku odbyło się 21.X.1917 r., w gmachu Biblioteki Publicznej w Warszawie w gronie 90 osób. W dniu 23.X. Zarząd ukonstytuował się wybierając na przewodniczącego J. T. Baranowskiego, czyli niemal na miesiąc przed jego śmiercią. Zmarł prawie nagle 26 listopada 1917 r. mając zaledwie 38 lat. Nauka utraciła w nim jednego z najdzielniejszych historyków młodszego pokolenia, Biblioteka Krasieńskich nieocenionego kierownika i organizatora, zaś Związek Bibliotekarzy Polskich jednego z czołowych przywódców i działaczy.

Hanna Delimat

Biblioteka Instytutu Zoologicznego Uniw. Warsz.

SPROSTOWANIE

W numerze 9/1967 chochlik drukarski tak podstępnie wymieszał czonki dotyczące danych o ilości tomów wielkich encyklopedii (str. 268), że czujemy się w obowiązku przytoczyć je raz jeszcze wg danych sprawdzonych przez Autora artykułu:

Tytuł encyklopedii	Ilość tomów
Grand Larousse Encyclopedique	10
Der Grosse Brockhaus	13
Der Grosse Herder	10
Meyers, Neues Lexikon	8
Coliers Encyklopedia	24
Encyklopedia Americana	30
Turk Enciklopedisi	10
Uj Magyar Lexikon	6
Encyklopedia Italiana	35
Encyklopedia Britannica	24
Bolszaja Sov. Enciklopedija	53
Małaja Sov. Enciklopedija	10

Jednocześnie informujemy, że Autor artykułu, mgr Tadeusz Krzyżewski, jest pracownikiem Biblioteki Pracowni Geologii PAN, a nie, jak mylnie podano, Biblioteki Akademii Górniczo-Hutniczej, za co redakcja uprzejmie przeprasza Autora i Czytelników.

SPRAWY BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA W PRASIE

Biblioteka publiczna — popularyzator literatury społeczno-politycznej. O bibliotekach wiejskich przed Plenum NK ZSL. Postulaty pod adresem wydawców książki kieszonkowej. Co czytać? — czyli porady dla samouków. O zaopatrzeniu w lekturę szkolne.

Przed przekazaniem bibliotekom publicznym ważnych zadań popularyzatora literatury społeczno-politycznej przeprowadzono badania w poszczególnych województwach na temat zasobów literatury społeczno-politycznej w tych placówkach, jej uzupełniania oraz metod propagowania. Niektóre wyniki badań, przeprowadzonych na terenie woj. koszalińskiego prezentuje Zdzisław Kanarek — Sekretarz KW PZPR w Koszalinie w artykule „Biblioteka — ośrodek informacji” (*Życie Partii* nr 8).

Autor stwierdza, że o ile zaopatrzenie bibliotek publicznych szczebla powiatowego w literaturę społeczno-polityczną można uznać za wystarczające, to gorzej wygląda ta sprawa w bibliotekach gromadzkich. Księgozbiory bibliotek, mające średnio 5—7 tysięcy woluminów, posiadają zaledwie 60 do 150 pozycji z literatury społeczno-politycznej. Zaopatrzenie bibliotek w nowe tytuły z tego działu nie jest zadowalające. Autor artykułu uważa, że jednym z poważnych braków w zaopatrzeniu bibliotek w wydawnictwa społeczno-polityczne jest zbyt późne docieranie tego typu wydawnictw do bibliotek, a szczególnie do placówek gromadzkich.

Wyniki badań dotyczących czytelnictwa interesującej nas literatury, wskazują na poważne niedostatki w zakresie propagandy i informacji. Dane, uzyskane w wyniku analizy czytelnictwa wśród aktywu partyjnego woj. koszalińskiego, autor określa jako niepokojące. Wyraża on opinię, że niskie wskaźniki czytelnictwa tej grupy osób nie wypływają z braku nawyków czytania, lecz głównie z niedostatecznej propagandy aktualnie ukazującej się literatury.

Biblioteka powinna być ośrodkiem informacji, a jeśli tej funkcji nie spełnia, to stan ten należy zmienić.

Z. Kanarek stwierdza, że „popularyzacją książki społeczno-politycznej powinien się zajmować nie tylko bibliotekarz, ale także, a nawet przede wszystkim organizacje partyjne i aktyw partyjny, natomiast prasa i radio nie mogą ograniczać się tylko do sygnalizowania nowego tytułu, powinny szerzej omawiać jego treść.

W zakończeniu artykułu autor informuje, że już obecnie są sygnały o poprawie stanu zbiorów i czytelnictwa literatury społeczno-politycznej.

Największe jednak braki w zakresie zaopatrzenia bibliotek w nowości książkowe obserwujemy w placówkach wiejskich.

Biblioteki gromadzkie i prowadzone przez nie punkty biblioteczne stanowią podstawową bazę zaopatrzenia wsi w książki. Działalność bibliotek wiejskich stała się więc ważnym tematem dyskusji prasowej, poprzedzającej listopadowe Plenum NK ZSL w sprawach kultury.

Jan Wołosz w artykule „Książka pod strzechą — i co dalej?” (*Tygodnik Kulturalny* nr 57) pisze, że mamy jedną z gęstszych na świecie sieć bibliotek wiejskich, ale nie jest ona dostatecznie sprawna i nie gwarantuje łatwości uzyskania każdej poszukiwanej książki.

Wskazuje on na: dysproporcje w korzystaniu z bibliotek wiejskich (łatwy dostęp do książki mają jedynie mieszkańcy siedzib bibliotek gromadzkich), konieczność podniesienia kwalifikacji zawodowych bibliotekarzy (proponuje stworzenie szkół bibliotekarskich na poziomie średnim), wreszcie postuluje powołanie do życia bibliotek rejonowych (w każdym powiecie powinny działać 3—4 tego rodzaju placówki, odpowiednio usytuowane w terenie, gromadzące książki dla wymiennych księgozbiorów wzmocnionych punktów bibliotecznych).

Sygnalizowane postulaty i propozycje nie należą do nowych, bowiem autor zgłaszał je już w poprzednio publikowanych artykułach — dość wyczerpująco omawianych w „Przeglądzie”, jednak ich zrekapitulowanie w wypowiedzi prasowej, poprzedzającej Plenum NK ZSL w sprawach kultury, ma swoje uzasadnienie.

Nie mają jednak uzasadnienia niektóre stwierdzenia Wojciecha Jankowernego, zawarte w jego artykule (zamieszczonym również z okazji Plenum NK ZSL) pt. „Deficyt trwa” (*Tygodnik Kulturalny* nr 38). Pisze on m.in. o konieczności przeprowadzania selekcji oraz wprowadzania odrębnych nakładów i dostaw dla bibliotek, formułując swój sąd w tych sprawach następująco: „O selekcji jednak tylko się mówi. Równie permanentnie co bezskutecznie. Nikt nie śmie podjąć decyzji w tej sprawie. Powszechny lęk ogarnął wszystkich, od bibliotekarzy i władz powiatowych poczynając, a na Ministerstwie Kultury kończąc” i dalej „...nic nie zdoła zmienić dotychczasowego systemu zaopatrywania bibliotek, opartego wyłącznie na dobrej woli księgarzy i układowej, niemal żebrzącej postawie bibliotekarzy”.

Stwierdzenie, że o selekcji tylko się mówi, a nic się nie robi, może jedynie wypowiadać osoba, która nie ma aktualnie kontaktu z bibliotekami i... nie czyta prasy. Powszechnie bowiem wiadomo, że od kilku miesięcy biblioteki prowadzą selekcję w oparciu o centralne spisy przygotowane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki. O posługiwaniu się spisami przy selekcji informowała już prasa, co z dużym zadowoleniem odnotowaliśmy w poprzednim „Przeglądzie”.

Problem zaopatrywania bibliotek w książki w twardej oprawie oraz zabezpieczanie dla bibliotek części nakładów najwartościowszych tytułów, został również centralnie rozwiązany, o czym wiedzą wszyscy bibliotekarze i inne osoby tą sprawą zainteresowane... oprócz Wojciecha Jankowernego.

Odbiorca informacji wymaga dziś wiadomości prawdziwych i aktualnych. Czytelnik prasy społeczno-kulturalnej, interesujący się sprawą bibliotek i czytelnictwa, musi być rzetelnie informowany o najważniejszych problemach z tej dziedziny, a obowiązkiem publicysty jest docieranie do najbardziej autorytatywnych źródeł informacji. Podkreślamy ten moment dlatego, że artykuł W. Jankowernego miał w tym wypadku szczególne przeznaczenie: był wypowiedzią, która inicjowała dyskusję poprzedzającą Plenum NK ZSL, gdzie problem działalności bibliotek na wsi zajmował bardzo ważne miejsce.

Oprócz spraw selekcji i systemu zaopatrywania bibliotek — które w artykule „Deficyt trwa” zostały przedstawione w sposób niekompetentny — W. Jankowerny porusza cały szereg innych zagadnień, choć już nie nowych, ale ważnych i aktualnych jak: problem wydatków na uzupełnienie księgozbiorów, podaży wartościowej książki na rynku księgarskim, kształtowania polityki wydawniczej. W zakończeniu artykułu W. Jankowerny pisze: „O tym, że trzeba zwiększyć nakłady i bardziej elastycznie, z uwzględnieniem potrzeb rynkowych, prowadzić politykę wydawniczą, że należy zabezpieczyć finanse bibliotek na zakup nowości, wszyscy dobrze wiedzą. Prasa pisze niezmiennie o tych zagadnieniach od wielu lat. Wszystko bezskutecznie. Może więc obok publicystów zajmą się wreszcie tymi sprawami władze?”

Zaspokojenie najważniejszych potrzeb czytelnicznych musi być poprzedzone poważnymi przedsięwzięciami instytucji wydawniczych.

Dużą wagę przywiązujemy w związku z tym do pierwszych inicjatyw w zakresie wydawania najwartościowszych tytułów w masowych seriach wydawniczych — do kieszonkowców.

Celem naszej książki kieszonkowej jest zlikwidowanie deficytu najbardziej poszukiwanych tytułów — pisze Jan Okopień w artykule „Z książką na ulicę” (*Kultura* nr 38). Wyraża on pogląd, że dzięki kieszonkowcom zaoszczędzimy papier, pozyskamy nowego odbiorcę, który nie jest tradycyjnym klientem księgarń (o systemie rozprowadzania i sprzedaży książki kieszonkowej J. Okopień pisał w poprzednich artykułach). Autor pod adresem wydawców tej serii wysuwa szereg postulatów, m.in. w sprawie doboru tytułów, technicznej strony wykonania kieszonkowców, wysokości ich nakładów oraz cyklu produkcyjnego.

Obok pytania: co wydawać?, nasuwa się pytanie: co czytać? Ogromna ilość ukazujących się tytułów przyniata czytelnika bogactwem treści, utrudnia wybór najwartościowszych lektur. Wielu czytelników po prostu gubi się w gąszczu wydawanych książek, potrzebuje informatora i przewodnika, który mógłby zaproponować wybór najważniejszych pozycji.

Co czytać? Pod tym tytułem gazety i czasopisma zamieszczają czasami przegląd nowości wydawniczych, lecz jak stwierdza Andrzej Magdon w „Kąciku samouka” (*Gazeta Krakowska* nr 204) — gdyby ktoś chciał się tym kierować i czytać to — co się aktualnie ukazuje w księgarniach, do niczego by nie doszedł. W związku z tym Redakcja „Gazety Krakowskiej” podjęła interesującą inicjatywę: zamieszczania w „Kąciku samouka” informacji o książkach, które warto przeczytać oraz rady uczące „odróżniać książki warte przeczytania od takich, które spokojnie można pominąć...”

Uczniowie natomiast wiedzą, co mają przeczytać, lecz nie wiedzą, skąd zdobyć potrzebną lekturę.

O zaopatrzeniu uczniów w lekturę piszą: Agnieszka Dziembaj w artykule „W pogoni za „Naszą szkapa” (Kurier Polski nr 204) oraz Jan Chamot w artykule „Brak lektur” (Pomorze nr 15).

Horoskopy na otrzymanie lektur w roku szkolnym 1967—68 nie są najlepsze, czym się martwią uczniowie, a jeszcze bardziej rodzice i ich znajomi.

eLBe

BIBLIOTEKOWEDENIE I BIBLIOGRAFIJA ZA RUBEŻOM. Moskwa 1966 Izdat. „Kniga”. Gosudarstvennaja Ordena Lenina Biblioteka SSSR imeni V. I. Lenina. Vyp. 18 s. 102, Vyp. 19 s. 85, Vyp. 20 s. 114.

Wydawnictwo seryjne pt. „Bibliotekoznawstwo i bibliografia za granicą”, publikowane od 1958 r. przez Państwową Bibliotekę im. W. I. Lenina w nakładzie ok. 3000 egz. i redagowane przez dwunastoosobowe Kolegium, poświęcone jest zagranicznej i międzynarodowej problematyce bibliotekarskiej. Zamieszcza przekłady artykułów (ew. ich skróty) autorów zagranicznych oraz opracowania przygotowane przez autorów radzieckich na podstawie literatury zagranicznej. Prowadzi również stały dział sprawozdawczy z seminariów, konferencji i sympozjów pt. „Z życia bibliotekarstwa międzynarodowego” oraz dział recenzji i przeglądów. Spis treści każdego zeszytu podany jest w języku rosyjskim, angielskim, francuskim i niemieckim.

Przykładowo w zeszycie 18 tego wydawnictwa podano na wstępie artykuł Istvana Sallai pt. „Praca dwu nowych węgierskich bibliotek publicznych”, tj. Biblioteki im. Palmiro Togliattiego w Koroszwarze oraz Biblioteki w Tatabanje. Na przykładzie tych bibliotek autor scharakteryzował ich działalność, szczególną zaś uwagę zwrócił na budownictwo biblioteczne, ilustrując je fotografiami wnętrz i planami.

Następny artykuł dotyczy również spraw budownictwa. Przytoczono mianowicie rozszerzoną wypowiedź Władysława Piaseckiego (dyrektora Biblioteki Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie) wygłoszoną na międzynarodowym seminarium poświęconym sprawom budownictwa i wyposażenia technicznego bibliotek, które odbyło się w Pradze w 1964 r.

Współpracę czechosłowacko-rosyjską w zakresie bibliotekarstwa przedstawił Jarosław Lipovsky. Dał on wzięty zarys historyczny tej współpracy (od momentu zakończenia II wojny światowej do chwili obecnej), mającej za podstawę wymianę pracowników, wspólne seminaria, przekłady publikacji itd.

Mało znany temat bibliotek japońskich opracował O. K. Vojnjus posługując się przede wszystkim literaturą tego kraju. Artykuł zawiera informacje o organizacji bibliotekarstwa japońskiego, jego działalności oraz ustawodawstwie. Stosunkowo dużo danych liczbowych zaczerpnął autor z japońskich roczników statystycznych. Dotyczą one typów bibliotek, ich charakteru i rozmieszczenia, księgozbiorów, czytelnictwa, sposobów i metod upowszechniania, czasu pracy, kadry bibliotekarskiej oraz systemu szkolenia na różnych poziomach.

Część artykułową kończy opracowanie E. N. Ambarcumjana poświęcone życiu i działalności Melvila Devey'a (1851—1931), jego roli i znaczeniu nie tylko dla bibliotekarstwa amerykańskiego, ale i światowego, szczególnie jako twórcy zasad klasyfikacji dziesiętnej.

W części sprawozdawczej omówiono: międzynarodową wystawę środków mechanizacji i automatyzacji w zakresie informacji naukowo-technicznej — INFORGA-65, która miała miejsce w Moskwie (wraz ze zdjęciami odpowiedniej aparatury), dwa seminaria czechosłowacko-radzieckie, (w Moskwie i w Pradze w 1965 r.) oraz działalność Międzynarodowego Komitetu Konsultacyjnego UNESCO do spraw bibliografii, dokumentacji i terminologii.

Dział „Przeglądów i recenzji” zawiera omówienie trzech publikacji, a mianowicie: Rocznika Biblioteki Narodowej w Warszawie z roku 1965, wydawnictwa bułgarskiego pt. „Izvestija Narodnoj Biblioteki im. Kiryła i Mefodija i Biblioteki Sofijskiego Universiteta” oraz książki angielskiego autora R. L. Collisona „Library assistance to readers”.

Zeszyt 19 otwiera K. Groh artykułem na temat systemu prac metodologicznych w ČSRS i funkcji pełnionych przez Centralny Naukowo-Metodyczny Gabinet

Państwowej Biblioteki ČSRS. Zbliżony temat porusza G. Schwarz charakteryzując działalność Ośrodka Metodologicznego bibliotek naukowych przy Państwowym Sekretariacie Szkół Wyższych i Zawodowych w NRD. W artykule pt. „Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej w Warszawie” J. Kądziański, ówczesny kierownik tej placówki, przedstawił historię powstania Instytutu, jego organizację, program i zakres czynności, współpracę z organami administracji oraz instytucjami naukowymi: w zakończeniu podano wykaz publikacji IKiCz.

W dziale sprawozdań D. I. Rudomino zreferowała przebieg XXXI Sesji IFLA, która odbyła się w 1965 r. w Helsinkach.

W dziale recenzji, przeglądów i informacji o nowych wydawnictwach S. K. Widentskaja przytoczyła charakterystykę metod badawczych w bibliotekoznawstwie na podstawie „Research in Librarianship”, ukazujących się jako zeszyty specjalne wydawnictwa amerykańskiego „Library Trends”. Zamieszczono również omówienia publikacji niemieckich (w tym trzypięciowej publikacji „Handbuch der Bibliothekswissenschaft” F. Milkaua) oraz czeskich.

Ostatni — 20 zeszyt wydany w 1966 r. rozpoczyna opracowanie N. I. Tjuliny dotyczące działalności Biblioteki Narodowej ZSRR w zakresie współczesnej problematyki obsługi czytelników. Jest to ciąg dalszy artykułu, którego część pierwsza pt. „Aktualne problemy kompletowania zbiorów” ukazała się w zeszycie 17 z 1965 r. O. I. Globačev przedstawił z kolei powstanie, rozwój, kontakty międzynarodowe i odpowiednią literaturę w związku z zagadnieniami naukowo-technicznej dokumentacji i informacji na Kubie, podlegającej kompetencjom Instytutu powołanego w 1963 r. przy Narodowej Komisji Akademii Nauk.

Uczestniczki delegacji rosyjskiej na Sesję IFLA w Helsinkach E. I. Lesochina i T.P. Pyšnova podzieliły się swoimi wrażeniami ze zwiedzania fińskich bibliotek uniwersyteckich, tj. Biblioteki Uniwersyteckiej w Helsinkach i w Turku (Abo) oraz bibliotek wydziałów i katedr a także Biblioteki Studenckiego Towarzystwa przy Uniwersytecie w Helsinkach, zaś I. B. Medvedeva zapoznaje nas z organizacją pracy, działalnością i formami obsługi stosowanymi przez biblioteki dla dzieci w Finlandii.

M. Nadvornik i B. Smejkal omówili dzieje Państwowej Biblioteki Naukowej w Ołomuńcu od jej powstania w 1566 r. do chwili obecnej, a opis prowadzonych przez nią prac poparli odpowiednimi danymi i zestawieniami statystycznymi.

W dziale sprawozdań zreferowano przebieg Międzynarodowej narady krajów socjalistycznych w sprawie koordynacji w zakresie uzupełniania zbiorów (Praga 6—8.V.1965 r.).

Zamieszczone recenzje dotyczą zarówno wydawnictw angielskich, amerykańskich jak i polskich. Omówiono mianowicie dwie publikacje wydane przez SBP — M. Dembowskiej: Dokumentacja i informacja naukowa. Warszawa 1965 oraz T. Zarzębskiego: Przepisy prawne dla bibliotek powszechnych. Warszawa 1965.

We wszystkich wyżej wymienionych zeszytach (18, 19 i 20), które ukazały się w 1966 r., znalazły się — jak widać — informacje o bibliotekarstwie polskim. W poprzednich latach zagadnienia te były również niejednokrotnie poruszane. Tak więc w artykułach znalazły swoje odbicie m.in. następujące tematy: Bibliotekarstwo w PRL (obszerne 70-stronicowe opracowanie w zeszycie 1 z 1958 r.), informacja naukowo-techniczna w Polsce (z. 2/1959), Karol Estreicher (z. 4/1959) oraz recenzje z polskich publikacji bibliotekarskich; Biblioteka Narodowa (z. 13/1964), działalność bibliotek gromadzkich (z. 16/1965), katalog centralny (z. 1959), bibliografia bibliografii w Polsce (z. 16/1965).

Zarówno zagadnienia dotyczące Polski jak zasięg geograficzny oraz całość bogatej problematyki poruszanej na łamach pisma można prześledzić na podstawie skumulowanego spisu treści, zamieszczonego w zeszycie 20. Spis ten szczegółowo opracowany i dokładnie informujący czytelnika, zawiera następujące działy: Ogólne zagadnienia bibliotekoznawstwa; sprawy międzynarodowe; sytuacja bibliotek w poszczególnych krajach; biblioteki naukowe; biblioteki powszechne; kształcenie bibliotekarzy; wydawnictwa z zakresu bibliotekoznawstwa; czytelnictwo; metodyka pracy; księgozbiory; katalogi; mechanizacja i automatyzacja pracy bibliotekarskiej; budownictwo i wyposażenie bibliotek; praca bibliotek z dziećmi; bibliografia; informacja naukowo-techniczna; sylwetki bibliotekarzy; wydawnictwa zagraniczne o bibliotekach i bibliografii w ZSRR; bibliografia bibliotekoznawstwa; recenzje oraz informacje o nowych książkach. Prócz tego zamieszczono indeksy: przedmiotowy oraz alfabetyczny autorów artykułów i recenzji.

DANUTA STĘPNIĘWSKA
Bibl. Inst. Ekonomiki Rolnej
Warszawa

ZJAZD PISARZY ZIEM ZACHODNICH I PÓŁNOCNYCH

W dniach 22—24 września 1967 r. odbył się w Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie X Jubileuszowy Zjazd Pisarzy Ziemi Zachodnich i Północnych. Wzięło w nim udział ok. 200 literatów z Gdańska, Olsztyna, Bydgoszczy, Poznania, Wrocławia, Katowic, Opola, Koszalina, Zielonej Góry i Szczecina oraz delegacje pisarzy z ZSRR, Czechosłowacji i NRD. Na Zjazd przybyli: członek Biura Politycznego, sekretarz KC PZPR Z. Kliszko, Minister Kultury i Sztuki L. Motyka, kierownik Wydziału Kultury KC PZPR W. Kraśko.

Z okazji jubileuszowego Zjazdu zorganizowana została w salach Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie wystawa książek Wydawnictwa Poznańskiego pod hasłem „Wydawnictwo Poznańskie w służbie Ziemi Zachodnich i Północnych”.

WYRÓŻNIENIE WOJEWÓDZKIEJ I MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W KOSZALINIE

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie Uchwałą Nr 66/983/67 z dnia 10 maja 1967 r. postanowiło wyróżnić Odznaką Honorową „Za zasługi w rozwoju województwa koszalińskiego” Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną w Koszalinie.

Odznaką „Za zasługi w rozwoju województwa koszalińskiego” wyróżniono kilkudziesięciu działaczy tego województwa, a wśród nich bibliotekarzy.

NARADA AKTYWU CZYTELNICZEGO WOJSK WEWNĘTRZNYCH

W ramach obchodów 200-lecia bibliotekarstwa wojskowego, w Garnizonowym Klubie Oficerskim w Lublinie zorganizowana została we wrześniu 1967 r. 4-dniowa narada szkoleniowa aktywów czytelniczych jednostki WOW Ziemi Lubelskiej oraz pracowników bibliotek wojskowych jednostek Wojsk Wewnętrznych. Narada, którą prowadził szef Oddziału Kultury i Oświaty Zarządu Politycznego Wojsk Wewnętrznych płk mgr Jerzy Nowakowski, poświęcona była omówieniu stanu czytelnictwa i pracy bibliotek w jednostkach Wojsk Obrony Wewnętrznej i Wojsk Ochrony Pogranicza.

V AUKCJA ANTYKWARSKA

W dniach 27—28 września 1967 r. odbyła się w Klubie Księgarza na Starym Mieście w Warszawie piąta już z kolei aukcja antykwarska. Aukcja odbyła się pod hasłem 50 rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej, w związku z tym wyekspozowano w większości, książki i druki dotyczące historii ruchu rewolucyjnego i zagadnień społecznych.

DNI KSIĄŻKI I PRASY TECHNICZNEJ

W okresie od 7 do 15 października 1967 r. obchodzone były w całym kraju Dni Książki i Prasy Technicznej. Główny ich akcent położony był na szeroką popularyzację zagadnień technicznych oraz zapoznanie — w związku z 50 rocznicą Rewolucji — z najważniejszymi osiągnięciami techniki ZSRR. W zakładach pracy, szkołach, bibliotekach przygotowano cały szereg wystaw najnowszych książek i czasopism technicznych oraz wiele imprez oświatowych. Rozszerzono zasięg stałego konkursu pt. „Czytelnicy mówią o książce technicznej”.

„BIBLIOTEKA ŻŁOTEGO LIŚCIA” — NOWĄ SERIĄ WYDAWNICZĄ

Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia” wydał pierwsze tytuły z nowej serii — „Biblioteka Żłotego Liścia”. Cykl ten obejmuje najwartościowsze i najciekawsze utwory polskiej literatury młodzieżowej od drugiej połowy XIX w. do 1939 r. Książki wydawane w „Bibliotece Żłotego Liścia” przeznaczone będą dla czytelników w wieku 12—15 lat.

Do końca br. w tej serii ukażą się m. in. „Krysia bezimienna” Domańskiej, „Panienska z okienka” Deotymy, „Huragan” Gąsiorowskiego i „Szwedzi w Warszawie” Przyborowskiego. Na rok przyszły i lata następne przewidziane są książki: Gomulickiego, Dygasińskiego, Sienkiewicza, Hoffmanowej, Hertza, Dąbrowskiej, Boguszewskiej, Górskiej, Wasilewskiej, Korczaka, Makuszyńskiego, Bandrowskiego i innych.

Komisja Racjonalizacji Druków przy Polskim Komitecie Normalizacyjnym przystąpiła do porządkowania sprawy formularzy używanych w bibliotekach. W związku z tym odbyły się dwie konferencje w Ministerstwie Kultury i Sztuki przy udziale zainteresowanych resortów celem omówienia zasad, jakimi należy kierować się przy dalszych pracach.

Komisja Racjonalizacji Druków miała w posiadaniu około 800 różnych wzorów. Powołano dwa zespoły robocze, które przeprowadziły analizę tego materiału oraz wybrały do szczegółowego opracowania formularze, które znajdą zastosowanie w większości bibliotek.

Zostaną wprowadzone wzory bardziej uniwersalne, co pozwoli na redukcję rozmaitych ich odmian i umożliwi lepsze zaopatrzenie w podstawowe formularze, których niejednokrotnie brak na rynku.

XXXIII SESJA IFLA

W dn. 15—20 sierpnia br. odbyła się w Toronto doroczna 33 sesja IFLA z udziałem ok. 200 delegatów z 27 krajów. Otworzył ją wiceprzewodniczący Federacji, H. Liebaers, dyrektor Biblioteki Królewskiej w Brukseli.

Podczas posiedzeń plenarnych przedstawiono uczestnikom sprawozdanie z działalności Federacji w ubiegłym roku (A. Thompson), program UNESCO w zakresie dokumentacji, bibliografii i archiwów na lata 1967—1968 (C. V. Penna) oraz sprawozdanie o zniszczeniach bibliotek florenckich w czasie ostatniej powodzi.

Oddzielne referaty dotyczyły m. in. organizacji bibliotek narodowych i systemu informacji w USA i ZSRR, zorganizowanej przez Bibliotekę Kongresu akcji współpracy międzynarodowej przy katalogowaniu prac wpływających do bibliotek amerykańskich, efektywności informacji bibliograficznej, międzynarodowej wymiany wydawnictw.

RĘKOPISY PIOTRA I MARIII CURIE

Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej w Paryżu wzbogacił się w dn. 20 kwietnia o spuściznę Piotra i Marii Curie. Są to bardzo dokładne codzienne notatki dotyczące pracy naukowej i życia prywatnego obojga uczonych, rękopisy prac, dyplomy i nagrody (m. in. Nagrody Nobla) oraz dokumenty i korespondencja. Materiały te zostały przekazane przez Ewę Curie-Labouisse, Helenę Langevin z Narodowego Ośrodka Badań Naukowych i Piotra Joliot.

Jesienią br. rękopisy zostały pokazane na wystawie zorganizowanej z okazji 100 rocznicy urodzin Marii Skłodowskiej-Curie.

WYSTAWA KSIĄŻKI W MOSKWIE

W lipcu br. odbyła się pierwsza międzynarodowa wystawa książek krajów demokracji ludowej. Nagrody (30) otrzymały: Bułgaria, Czechosłowacja, NRD (6), Jugosławia, Kuba, Mongolia, Polska, Rumunia, Węgry i ZSRR. Nagrodę specjalną otrzymał Związek Radziecki za 55 tomów liczące wydanie dzieł Lenina.

Firmy edytorskie, które brały udział w wystawie, opracowały wspólny plan wydawniczy i zasady bliższej współpracy. Następną taką wystawą odbędzie się w Lipsku w 1971 r.

NARADA W NRD

3 maja br. odbyła się w Berlinie narada dyrektorów placówek informacyjnych i wydawniczych NRD. Wzięli w niej udział m. in. dyrektor Centralnego Ośrodka Metodycznego dla bibliotek naukowych oraz dyrektor Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu im. Humboldta. W czasie narady omawiano problemy współpracy placówek obu typów w celu poprawienia i przyspieszenia publikacji materiałów informacyjnych.

SESJA NAUKOWA W WARSZAWIE Z OKAZJI JUBILEUSZU 200-LECIA POLSKICH BIBLIOTEK WOJSKOWYCH

W dniach 9 i 10 października 1967 r. odbyła się sesja naukowa — główna impreza jubileuszu 200-lecia polskich bibliotek wojskowych.

W obradach uczestniczyli liczni historycy cywilni i wojskowi, m. in. prof. dr T. Martuffel, prof. dr S. Herbst, płk prof. dr E. Halicz, i prof. dr J. Woliński, przedstawiciele czołowych bibliotek cywilnych i wojskowych z całego kraju, przedstawiciele Wydawnictwa MON oraz wojskowych instytucji naukowych, oświatowych i kulturalnych, generalicja i wyżsi oficerowie WP.

W imieniu Ministra Obrony Narodowej obrady otworzył szef GZP WP gen. dyw. J. Urbanowicz.

Pierwszy z 12 referatów i komunikatów naukowych, składających się na program sesji — wygłosił dyrektor Centralnej Biblioteki Wojskowej płk J. Sulimowicz. Omówił on tradycje polskiego piśmiennictwa wojskowego, które wniosło poważny wkład zarówno do rozwoju kultury, oświaty i nauki polskiej, jak i do oświatowego dorobku wiedzy wojskowej.

W pierwszym dniu obrad uczestnicy sesji wysłuchali także referatów płk dra J. Sikorskiego — o początkach i rozwoju piśmiennictwa wojskowego w Polsce i dra W. Majewskiego o księgozbiorze CBW oraz kilku komunikatów.

W drugim dniu obrad referaty wygłosili: dr J. Baculewski („Z problemów polityki bibliotecznej”), doc. dr B. Swiderski („Aktualne problemy współpracy bibliotek w Polsce Ludowej w zakresie gromadzenia zbiorów”), mgr E. Domański („Rola i funkcja biblioteki naukowej wojskowej szkoły wyższej”), płk L. Adamów, kpt. mgr S. Jeżyński („Rola książki i biblioteki w szkoleniu i wychowaniu żołnierzy”).

9 października uczestnicy sesji obecni byli na uroczystości odsłonięcia tablicy pamiątkowej, poświęconej 200-leciu założenia biblioteki Szkoły Rycerskiej Stanisława Augusta w dawnej siedzibie tej szkoły — w Pałacu Kazimierzowskim na terenie Uniwersytetu Warszawskiego.

Odsłonięcia tablicy dokonał Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego prof. dr H. Jabłoński. Na uroczystość przybyli: szef GZP WP gen. dyw. J. Urbanowicz, rektor UW prof. dr S. Turski, generałicja i wyżsi oficerowie WP, przedstawiciele świata nauki i kultury.

Z okazji sesji w salł Biblioteki UW otwarto wystawę książek z dawnych bibliotek wojskowych z okresu Stanisława Augusta, Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego.

Sesja naukowa oraz poprzedzające ją uroczystości związane z 200-leciem polskich bibliotek wojskowych odbyły się pod protektoratem Komitetu Honorowego, w skład którego wchodził:

Minister Obrony Narodowej Marszałek Polski MARIAN SPYCHAŁSKI

Sekretarz KC PZPR WŁADYSŁAW WICHA

Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego HENRYK JABŁOŃSKI

Minister Kultury i Sztuki LUCJAN MOTYKA

Kierownik Wydziału Kultury KC PZPR WINCENTY KRAŚKO

Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR ANDRZEJ WERBLAN

Przewodniczący Polskiej Akademii Nauk JANUSZ GROSZKOWSKI

Wiceminister Obrony Narodowej Główny Inspektor Szkolenia gen. broni JERZY BORDZIŁOWSKI

Wiceminister Obrony Narodowej Szef Sztabu Generalnego WP gen. dyw. WOJCIECH JARUZELSKI

Wiceminister Obrony Narodowej Główny Inspektor Obrony Terytorialnej gen. dyw. GRZEGORZ KORCZYŃSKI

Szef Głównego Zarządu Politycznego WP gen. dyw. JÓZEF URBANOWICZ

Główny Kwatermistrz WP gen. dyw. WIKTOR ZIEMIŃSKI

Rektor Uniwersytetu Warszawskiego STANISŁAW TURSKI

Zastępca Szefa Głównego Zarządu Politycznego WP gen. dyw. ZBIGNIEW SZYDŁOWSKI

Przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich JAN BAUMGART

Dyrektor Biblioteki Narodowej WITOLD STANKIEWICZ

Dyrektor Wojskowego Instytutu Historycznego gen. bryg. BRONISŁAW BEDNARZ

Sekretarz Rady Wojskowego Szkolnictwa Wyższego gen. bryg. ADAM UZIEMBŁO

ALEKSANDER BIRKENMAJER

1890—1967

W dniu 30 września 1967 r. zmarł prof. dr Aleksander Birkenmajer — wybitny uczony, bibliotekarz i bibliotekoznawca, długoletni kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego, b. dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Poznańskiego i Biblioteki Jagiellońskiej, emerytowany profesor zwyczajny PAN, Uniwersytetu Poznańskiego i Uniwersytetu Warszawskiego, członek zwyczajny PAU, Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu, członek Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, przewodniczący Comité Nicolao Copernico, Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki, honorowy wiceprezydent IFLA, członek honorowy Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Związku Bibliotekarzy Czechosłowackich i wielu innych towarzystw i instytucji. Odznaczony był Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem X-lecia i Medalem Tysiąclecia.

Bibliotekarstwo polskie i światowe straciło w Zmarłym jednego z najwybitniejszych przedstawicieli.

D. S.

KRYSTYNA KAMIŃSKA

Dnia 1 lipca 1967 r. zmarła kustosz dyplomowany mgr Krystyna Kamińska, wieloletni pracownik Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi.

Urodzona dnia 15 lipca 1923 r. ukończyła studia w zakresie filologii polskiej ze specjalizacją bibliotekoznawczą na Uniwersytecie Łódzkim w 1952 r. Od 1951 r. aż do końca pracowała w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Łódzkiego. Od 1957 r. była kierownikiem Oddziału Katalogów Rzeczowych, od 1963 r. pełniła te funkcje na stanowisku kustosza dyplomowanego. Należała do Rady Bibliotecznej Biblioteki Uniwersyteckiej.

Równocześnie z pracą zawodową pracowała naukowo publikując szereg prac z zakresu bibliotekoznawstwa i językoznawstwa. Współpracowała również z językoznawcami amerykańskimi nad opracowaniem przygotowywanej w USA sławistycznej bibliografii lingwistycznej w zakresie językoznawstwa polonistycznego. Zainteresowania naukowe skonkretyzowała w zaawansowanej już pracy doktorskiej „Rozwój polskiego czasopiśmiennictwa językoznawczego” i otwartym przewodzie na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Od szeregu lat przygotowywała bibliografię „Język polski i jego historia. Retrospektywna bibliografia językoznawstwa polonistycznego”. Materiały w kartotece liczą ok. 10 000 pozycji.

Krystyna Kamińska była cenionym pracownikiem w zawodzie również ze względu na swoją, godną naśladowania, postawę społeczną i koleżeńską. Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi straciła jednego z najwartościowszych pracowników.

JANINA RACIĘCKA
Łódź, Bibl. Uniwersytecka

JAN WARĘŻAK

Dnia 17 lutego 1967 r. zmarł w Łodzi Jan Warężak, b. dyrektor Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Łodzi, emerytowany profesor Uniwersytetu Łódzkiego, wieloletni aktywny członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Urodził się 9.VI.1896 r. we wsi Kretowice pow. Zbaraż. Studiował na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie (1922—1926) i tam uzyskał tytuł doktora (1928). Od 1928 r. pracował w służbie biblioteczno-archiwalnej, początkowo w Warszawie, a od 1936 r. w Łodzi. Był m. in. kierownikiem Archiwum Miejskiego w Łodzi (1936—39, 1945—46), w czasie okupacji pracował w Archiwum Państwowym w Piotrkowie, po wyzwoleniu w służbie archiwalnej w przemyśle. Od 1953 r. objął stanowisko kustosza Biblioteki Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Łodzi, w 1956 r. został jej dyrektorem.

Jednocześnie pracował dydaktycznie wykładając w Łódzkim Oddziale Wołnej Wszechnicy Polskiej (1937–39), po wojnie na Uniwersytecie Łódzkim, w Szkole Głównej Handlowej, w Wyższej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi oraz w Wyższej Szkole Ekonomicznej. Po uzyskaniu tytułu docenta (1956) i połączeniu WSE z Uniwersytetem Łódzkim (1961) został przeniesiony na stanowisko kierownika Katedry Historii Społeczno-Gospodarczej Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ. W 1962 r. przyznano mu tytuł profesora. W latach 1961–65 był członkiem Komisji Bibliotecznej UŁ. W l. 1957–62 był członkiem Komisji dla Spraw Bibliotek Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, pełniąc w okresie 1957–59 funkcję jej sekretarza. W 1966 r. przeniesiony został na emeryturę.

Jan Waręzak pozostawił po sobie bogaty dorobek naukowy z zakresu historii społeczno-gospodarczej. Opublikował także szereg prac z archiwistyki i bibliotekarstwa. Był członkiem wielu towarzystw naukowych. Od 1946 r. należał do ZBiAP, następnie do SBP i był jednym z najczynniejszych aktywistów Okręgu. W l. 1951–60 piastował godność wiceprzewodniczącego Okręgu Łódź Miasto, był też przewodniczącym sekcji archiwalnej i sekcji odczytowej.

Był odznaczony Honorową Odznaką m. Łódzi i Odznaką Tysiąclecia.

JANINA JAWORSKA
Bibl. Uniwersytecka
Łódź

MIECZYŚLAW WOJCIECHOWSKI

Dnia 30 września 1967 r. zmarł Mieczysław Wojciechowski, b. kierownik Działu Gromadzenia i Opracowania Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej woj. warszawskiego. Zmarły był uczestnikiem II Wojny Światowej i Powstania Warszawskiego, więźniem hitlerowskiego obozu koncentracyjnego.

Działalność swoją na polu bibliotekarstwa oświatowego rozpoczął w okresie międzywojennym. Jako okręgowy podinspektor oświaty pozaszkolnej w Ostrołęce organizował biblioteki i punkty biblioteczne także na terenie wiejskim.

Po powrocie z niewoli w r. 1946 M. Wojciechowski objął stanowisko kierownika Powiatowej Biblioteki Publicznej pow. warszawskiego. W 1954 r. został wizytatorem w Samodzielnym Referacie Bibliotek Wydz. Kultury PWRN, a w 1958 r. przeszedł do pracy w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej. Trzykrotnie był wybierany na Przewodniczącego Rady Zakładowej Zw. Zaw. Prac. Kult. i Sztuki.

W 1964 r. Kolega Wojciechowski poważnie zachorował; stan zdrowia nie pozwolił Mu już powrócić do pracy. Jako rencista pozostawał w kontakcie z WBP i do końca życia interesował się sprawami bibliotek i bibliotekarzy województwa.

Odnaczony był Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem XX-lecia, Złotą Odznaką za Zasługi dla Województwa Warszawskiego.

Mieczysław Wojciechowski był jednym z tych, których bezpowrotne odejście pozostawia trudną do zapelnienia pustkę. Dysponując ogromną wiedzą i doświadczeniem, odznaczał się jednocześnie ujmującą skromnością i życzliwością w stosunkach koleżeńskich. Nigdy nie odmawiał rady i pomocy młodszym, dla których był prawdziwym wychowawcą. Był powszechnie szanowany i lubiany przez bibliotekarzy całego województwa.

Odszedł od nas Kolega wielkich zalet umysłu i charakteru.

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
woj. warszawskiego

PRZEPISY § *prawne*

A. PRZEPISY OGÓLNE

FINANSE

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 22 września 1967 r. zmieniające zarządzenie w sprawie określenia rodzajów naruszeń dyscypliny budżetowej o nieznacznej szkodliwości. Mon. Pol. nr 55, poz. 268.

Przepis ten wprowadza zmianę w zarządzeniu Ministra Finansów z dnia 7 kwietnia 1964 r. w sprawie określenia rodzajów naruszeń dyscypliny budżetowej o nieznacznej szkodliwości (Mon. Pol. z 1964 r. nr 25, poz. 113; zob. też: „Bibliotekarz” z 1964 r. nr 6 s. 192). Zmiana dotyczy podwyższenia kwoty granicznej (ze 100 zł na 1000 zł) uznanej za naruszenie dyscypliny budżetowej o nieznacznej szkodliwości, przy przekroczeniach kredytu w danym paragrafie klasyfikacji budżetowej oraz załączeniu zobowiązań przekraczających kwoty przewidziane na dany cel w zatwierdzonym rocznym planie finansowym.

Uchwała Nr 235 Rady Ministrów z dnia 26 września 1967 r. w sprawie zasad gospodarowania bezosobowym funduszem płac w przedsiębiorstwach państwowych. Mon. Pol. nr 57, poz. 277.

Bezosobowy fundusz płac w przedsiębiorstwach państwowych przeznaczony jest na pokrycie należności osób fizycznych z tytułu umów o dzieło lub umów zlecenia. Wartość jednorazowej umowy („zespół wszystkich prac zmierzających do realizacji tego samego zadania jako całości, bez względu na liczbę wykonawców”) nie może przekroczyć kwoty 10 000 zł, przy zawieraniu umowy na wyższą kwotę wymagana jest zgoda jednostki nadrzędnej. Umowy mogą być zawierane z pracownikami własnymi przedsiębiorstwa, do wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia, nie wyższej jednak niż 7 000 zł w stosunku rocznym, pod warunkiem że zadanie to nie wchodzi w zakres obowiązków służbowych pracowników je wykonujących. Ograniczenia te nie dotyczą prac załadunkowych i wyladunkowych. „Pracownicy jednostki, która zawarła umowę, nie mogą przyjmować do wykonania od osoby, której zlecono wykonanie umowy, całości lub części prac objętych umową”. W uchwale podano zasady ustalania wynagrodzenia za prace, na które nie ma ustalonej obowiązującej stawki (podstawę stanowi stawka wynagrodzenia godzinowego pracownika o kwalifikacjach odpowiednich do wykonania umowy). Stawka przyjęta do obliczenia może być podwyższona w granicach do 200%. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia (tj. 26 października 1967 r.), równocześnie traci moc obowiązującą uchwała Nr 21 Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1962 r. w sprawie zasad gospodarowania bezosobowym funduszem płac w przedsiębiorstwach państwowych (Mon. Pol. z nr 11, poz. 35).

HOTELE

Zarządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej i Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 14 września 1967 r. w sprawie warunków i trybu wynajmowania pomieszczeń mieszkalnych w hotelach. Dz. Urz. Min. Gosp. Komunalnej nr 10, poz. 48.

INWESTYCJE

Zarządzenie Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów i Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 9 października 1967 r. zmieniające zarządzenie w sprawie projektowania inwestycji. Mon. Pol. nr 58, poz. 279.

Zarządzenie to wprowadza zmiany w § 8 zarządzenia Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów i Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 30 lipca 1965 r. w sprawie projektowania inwestycji (Mon. Pol. nr 45, poz. 253; zob. też: „Bibliotekarz” z 1965 r. nr 10 s. 319). Zmiany dotyczą obowiązku inwestora dostarczenia jednostce projektowania danych wyjściowych do projektowania.

STOPNIE NAUKOWE

Zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Nauki i Techniki z dnia 9 sierpnia 1967 r. w sprawie wykazu jednostek uprawnionych do nadawania stopni naukowych. Mon. Pol. nr 50, poz. 248 i nr 56, poz. 274.

W załączeniu do zarządzenia podano wykazy jednostek (szkół wyższych, placówek Polskiej Akademii Nauk i instytucji naukowo-badawczych) uprawnionych do nadawania stopni naukowych doktora i docenta.

USŁUGI KULTURALNE W ZAKŁADACH LECZNICTWA UZDROWISKOWEGO

Uchwała Nr 251 Rady Ministrów z dnia 26 października 1967 r. w sprawie zasad działania organów i instytucji uprawnionych do prowadzenia zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego. Mon. Pol. nr 62, poz. 295.

Uchwała określa jednostki administracji centralnej i terenowej oraz organy związków zawodowych uprawnione do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego. Jednostki organizacyjne, prowadzące zakłady lecznictwa uzdrowiskowego oraz obiekty wypoczynkowe i turystyczne położone na terenie uzdrowisk, obowiązane są, na żądanie prezydium rady narodowej miejscowości uznanej za uzdrowisko, przedstawiać projekty planów dotyczących zaspokojenia potrzeb kulturalnych osób korzystających z zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz do wskazania środków finansowych przewidzianych na ten cel. Prezydium rad narodowych miejscowości uznanych za uzdrowiska ustalają obowiązek, zasady i tryb zawierania porozumień o wzajemnych świadczeniach i usługach kulturalno-oświatowych jednostek organizacyjnych prowadzących w tym samym lub sąsiednim uzdrowisku zakłady lecznictwa uzdrowiskowego, obiekty kulturalne i turystyczne oraz koordynują ich realizację. Miejscowości uznane za uzdrowiska zostały określone w załączniku do zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 25 lipca 1967 r. w sprawie wykazu miejscowości uznanych za uzdrowiska (Mon. Pol. nr 45, poz. 228). Tryb przejścia majątku dotychczasowych komisji uzdrowiskowych oraz przekazania go właściwym jednostkom organizacyjnym ustalony został w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 lipca 1967 r. o uregulowaniu spraw prowadzonych przez dotychczasowe komisje uzdrowiskowe (Dz. U. nr 30, poz. 141).

WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI NAUKOWYCH Z JEDNOSTKAMI GOSPODARKI USPOŁ.

Obwieszczenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 września 1967 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Nr 108 Rady Ministrów z dnia 16 marca 1963 r. w sprawie zasad współpracy pomiędzy szkołami wyższymi i wyższymi szkołami zawodowymi a jednostkami organizacyjnymi gospodarki uspołecznionej. Mon. Pol. nr 52, poz. 262.

ZATRUDNIENIE

Pismo okólne nr 60 Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 sierpnia 1967 r. w sprawie uprawnień absolwentów szkół wyższych do ulg kolejowych. Mon. Pol. nr 48, poz. 241.

Otrzymywanie w niektórych zakładach pracy legitymacji uprawniających do ulg kolejowych przysługuje tylko pracownikom zatrudnionym „na czas nie oznaczony”, na podstawie pisma okólnego Nr 200 Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 1954 r. w sprawie wydawania legitymacji pracowniczych uprawniających do ulg kolejowych (Mon. Pol. z 1954 r. nr A-79, poz. 932). Pismo okólne Nr 60 Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 sierpnia 1967 r. rozciąga te uprawnienia także na absolwentów szkół wyższych, podejmujących pracę na okres oznaczony (tj. 3 lat), na podstawie skierowania do pracy, obowiązującego na niektórych kierunkach studiów lub uprzednio zawartej z zakładem pracy umowy.

B. PRZEPISY BIBLIOTECZNE

BIBLIOTEKI NOT

Zarządzenie Nr 5/67 Sekretarza Generalnego NOT z dnia 1 sierpnia 1967 r. w sprawie zastosowania do pracowników służby bibliotecznej NOT zasad uposażenia określonych rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 sierpnia 1966 r. (Dz. U. nr 37, poz. 225). („powiel.”).

Na podstawie tego zarządzenia pracownicy bibliotecznej zatrudnieni w Bibliotece Głównej i w bibliotekach terenowych Naczelnej Organizacji Technicznej otrzymują od dnia 1 lipca 1967 r. wynagrodzenia według zasad określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 27 sierpnia 1967 r. w sprawie uposażenia pracowników służby bibliotecznej (Dz. U. nr 37, poz. 225). Zarządzenie nie przewiduje dodatków funkcyjnych dla kierowników bibliotek oraz działów i oddziałów w bibliotekach.

BIBLIOTEKI SZKOLNE I PEDAGOGICZNE¹⁾

Zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 sierpnia 1967 r. w sprawie inwentaryzacji zbiorów bibliecznych w bibliotekach szkolnych, pedagogicznych i placówkach oświatowo-wychowawczych. Dz. Urz. Min. Ośw. i Szkoln. Wyższego nr B-8, poz. 107.

Inwentaryzacja zbiorów bibliecznych przeprowadza się w bibliotekach liczących: 1) mniej niż 10 tys. woluminów — raz w roku, 2) od 10 do 50 tys. woluminów — raz na dwa lata, w każdym roku 50% zbiorów, 3) ponad 50 tys. woluminów — według ustaleń Ministerstwa dla każdej biblioteki oddzielnie. Ponadto inwentaryzację zbiorów bibliecznych przeprowadza się w przypadku: zmiany na stanowisku osoby materialnie odpowiedzialnej za stan biblioteki, a także w przypadku pożaru, powodzi, kradzieży itp. Szczegółowy tryb postępowania przy inwentaryzacji zbiorów bibliecznych oraz wzór protokołu, podane zostały w instrukcji stanowiącej załącznik do zarządzenia.

Komunikat [Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego] z dnia 12 lipca 1967 r. w sprawie zaopatrzenia bibliotek w książkę Kazimierza Nitscha „Ze wspomnień językoznawcy”. Dz. Urz. Min. Ośw. i Szkoln. Wyższ. nr B-8, poz. 111.

Ministerstwo zaleca zakupienie tej książki do wszystkich bibliotek pedagogicznych i działów nauczycielskich w bibliotekach szkół średnich. Zamówienia należy kierować do administracji Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, Kraków, ul. Straszewskiego 27 (cena książki 35 zł).

Komunikat [Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego] z dnia 24 lipca 1967 r. w sprawie przerwania „Słownika frazeologicznego języka polskiego”. Dz. Urz. Min. Ośw. i Szkoln. Wyższego nr B-8, poz. 112.

W komunikacie zawarta jest informacja o sposobie nabycia słownika (t. 1/2 w cenie 240 zł). Słownik ten był sprzedawany wyłącznie w tzw. sprzedaży kontynuacyjnej — przed ukazaniem się I tomu (grudzień 1967 r.) należało zgłosić w księgarni zakup słownika, wpłacając jednocześnie 140 zł tytułem należności za II tom dzieła.

BIBLIOTEKI SZKÓŁ WYŻSZYCH

Zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 września 1967 r. w sprawie zasad i trybu przyznawania nagród dla niektórych kategorii pracowników zatrudnionych

¹⁾ Przepisy zamieszczone pod tym hasłem ogłoszono drukiem 4 listopada 1967 r.

w szkołach wyższych, wyższych szkołach zawodowych oraz w międzyuczelnianych jednostkach organizacyjnych, podległych Ministrowi Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Dz. Urz. Min. Ośw. i Szkoln. Wyższ. nr A-10, poz. 59.

Zarządzenie ustala tryb i zasady przyznawania nagród (z funduszków nagród) dla: bibliotekarzy dyplomowanych, dyplomowanych pracowników dokumentacji naukowej, pracowników inżynierijno-technicznych, pracowników administracyjnych, gospodarczych i obsługi. Ustalone w zarządzeniu zasady i tryb przyznawania nagród mogą być stosowane również przy przyznawaniu nagród pracownikom służby bibliotecznej. Pracownicy mogą otrzymywać nagrody w wysokości od 400 zł, do łącznej kwoty nagród w roku kalendarzowym nie przekraczającej 15% rocznego uposażenia zasadniczego: 1) za szczególne osiągnięcia w wykonywaniu konkretnych zadań służbowych — przyznawane po dokonaniu oceny wykonanego zadania, 2) za wyróżniające się wykonywanie ogółu obowiązków służbowych — przyznawane nie częściej niż 2 razy w roku, z okazji Święta Pracy, Dnia Nauczyciela oraz inauguracji roku szkolnego, 3) za wieloletnią (35 lat) nienaganną pracę zawodową w resorcie oświaty i szkolnictwa, a bibliotekarze dyplomowani i pracownicy służby bibliotecznej po ukończeniu 35 lat pracy bibliotekarskiej. W przypadku przechodzenia na rentę starczą lub inwalidzką, nagroda z tytułu długoletniej pracy może być przyznana po okresie co najmniej 15 lat pracy zawodowej w danej uczelni (międzyuczelnianej jednostce organizacyjnej). Nagrody przyznają rektorzy szkół wyższych i wyższych szkół zawodowych oraz dyrektorzy (kierownicy) międzyuczelnianych jednostek organizacyjnych. Wnioski o przyznanie nagród za wieloletnią nienaganną pracę wysuwają kierownicy działów kadr — w porozumieniu z bezpośrednimi przełożonymi tych pracowników, a w pozostałych przypadkach — kierownicy poszczególnych jednostek organizacyjnych.

BIBLIOTEKI ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH

Uchwała VI Kongresu Związków Zawodowych z dnia 24 czerwca¹⁾ 1967 r. Biuletyn CRZZ nr 9, poz. 94.

Uchwała (w punkcie 55) podkreśla znaczenie pracy kulturalnej w dziedzinie ideowo-wychowawczej działalności związków zawodowych. Instancje związkowe powinny doskonalić programy pracy kulturalno-oświatowej, rozwijać czytelnicтво, zwłaszcza współczesnej literatury pięknej i popularnonaukowej. Związki zawodowe zespalać będą swe wysiłki z działaniami instytucji państwowych i organizacji społecznych, towarzystw kulturalnych i oświatowych oraz stowarzyszeń regionalnych, w umacnianiu frontu upowszechniania kultury. „Terenowe instancje związkowe powinny zacieśniać współdziałanie z radami narodowymi, opracowywać wspólne programy pracy kulturalno-oświatowej w ośrodkach przemysłowych, plany rozwoju placówek kulturalno-oświatowych, bibliotek i kin pod kątem likwidacji dysproporcji w ich rozmieszczeniu; tworzyć i utrzymywać wspólne placówki przede wszystkim w rejonach inwestycji przemysłowych i peryferyjnych dzielnicach większych miast”. Terenowe instancje związkowe powinny współdziałać z radami narodowymi m. in. w rozwijaniu środowiskowych bibliotek, zespalać środki na ich utrzymanie i działalność. Uchwała zwraca uwagę na konieczność udoskonalenia zasad finansowania działalności placówek międzyzakładowych.

DNI KSIĄŻKI SPOŁECZNO-POLITYCZNEJ

Pismo Ministerstwa Kultury i Sztuki — Krajowy Komitet Dni Książki Społeczno-Politycznej Nr KOB-IV-540-1/67 z dnia 7 października 1967 r. (w sprawie organizacji „Dni Książki Społeczno-Politycznej”). („powiel.”)

Dni Książki Społeczno-Politycznej pod hasłem „Człowiek-Swiat-Polityka” obchodzone były w dniach od 20 do 30 listopada 1967 r. W w.w. piśmie Ministerstwo zaleca powołanie Wojewódzkiego Komitetu Dni Książki Społeczno-Politycznej oraz wskazuje na różnorodne formy popularyzacji książki społeczno-politycznej w okresie „Dni”. M. in. pismo zaleca zwrócenie uwagi na szereg braków w zaopatrzeniu bibliotek w książki społeczno-polityczne, jak również na szereg braków w bibliotecznym upowszechnianiu tych książek w środowisku. W załączeniu do pisma podano „Ramowy program Dni Książki Społeczno-Politycznej”.

INFORMACJA NAUKOWA, TECHNICZNA I EKONOMICZNA

Zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Nauki i Techniki z dnia 14 października 1967 r. w sprawie zasad organizacji i zakresu działania służb technicznych w dziedzinie wynalazczości. Mon. Pol. nr 59, poz. 281.

Załączone do zarządzenia „Wytyczne w sprawie zasad organizacji i zakresu działania służb technicznych w dziedzinie wynalazczości i ochrony interesów państwowych w zakresie projektów wynalazczych” określają szczegółowo m. in. zadania ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w tym zakresie. Równocześnie z wejściem w życie tego zarządzenia traci moc obowiązującą zarządzenie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Techniki z dnia 10 czerwca 1963 r. w sprawie zasad organizacji i zakresu działania służb technicznych w dziedzinie wynalazczości (Mon. Pol. nr 53, poz. 268).

¹⁾ Uchwałę ogłoszono drukiem w Biuletynie CRZZ w dniu 20 października 1967 r.

Zarządzenie Ministra Komunikacji Nr 208 z dnia 27 września 1967 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Centralnego Ośrodka Badań i Rozwoju Techniki Drogowej. Dz. Urz. Min. Komunikacji nr 34, poz. 249.

Wśród 19 komórek organizacyjnych tego ośrodka znajduje się Branżowy Ośrodek Informacji Technicznej i ekonomicznej Drogownictwa, pełniący zarazem funkcje zakładowego, ośrodka informacji w COBiRTD.

„MEDAL KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ”

Zarządzenie Nr 63 Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 września 1967 r. w sprawie określenia zasad nadawania „Medalu Komisji Edukacji Narodowej”, jego wzoru oraz trybu jego wręczenia i noszenia. Mon. Pol. nr 54, poz. 266.

„Medal Komisji Edukacji Narodowej” jest odznaką za zasługi dla oświaty i wychowania. Medal ten będzie nadawany za wyróżniającą się działalność, m. in. „bibliotekarzom zasłużonym w upowszechnianiu czytelnictwa wśród młodzieży”. Medal nadaje (w zasadzie z okazji Dnia Nauczyciela) Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, z własnej inicjatywy lub na wniosek ministra, (kierownika urzędu centralnego), właściwego ze względu na charakter działalności osoby przedstawionej do odznaki — po zasięgnięciu opinii specjalnie powołanej komisji. W załączeniu do zarządzenia podano wzór medalu — na lcowej stronie znajduje się wizerunek otwartej księgi przełożonej gałązką laurową, a na otoku napis „Medal Komisji Edukacji Narodowej”.

MIĘDZYWYDZIAŁOWE STUDIUM BIBLIOTEKOZNAWSTWA

Zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 września 1967 r. w sprawie utworzenia Międzywydziałowego Studium Bibliotekoznawstwa w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dz. Urz. Min. Ośw. i Szkoln. Wyższ. nr A-10, poz. 58.

Studium kształci studentów Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Nauka na Studium trwa 4 semestry. „O przyjęcie na Studium mogą ubiegać się studenci IV i V roku, a w wyjątkowych przypadkach także studenci III roku studiów, wszystkich wydziałów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, którzy uzyskają zgodę dziekana macierzystego wydziału na podjęcie nauki na Studium”. Absolwenci studium otrzymują: „Świadectwo Ukończenia Studium”.

PUBLICZNE BIBLIOTEKI POWSZECHNE

Pismo Ministerstwa Kultury i Sztuki — Departament Pracy KO i Bibliotek Nr KOB-IV-55-25/67 z dnia 22 listopada 1967 r. (w sprawie zaopatrywania publicznych bibliotek powszechnych w książki w twardej oprawie z bieżącej produkcji wydawniczej). („powiel.”).

Pismo, skierowane do publicznych bibliotek powszechnych stopnia wojewódzkiego i powiatowego, informuje o tytułach książek, które ukażą się w 1968 r. w twardych oprawach przeznaczonych dla publicznych bibliotek powszechnych, stosownie do przepiśw zarządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1967 r. w sprawie zaopatrywania publicznych bibliotek powszechnych w książki z bieżącej produkcji wydawniczej (Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 1, poz. 4; zob. też: „Bibliotekarz” 1967 r. nr 3, s. 96). W piśmie tym zawarte jest pouczenie o sposobie oznaczania w „Zapowiedziach Wydawniczych” książek w twardych oprawach przeznaczonych dla bibliotek. „Książki sygnalizowane w „Zapowiedziach Wydawniczych” nie oznaczone w omówiony wyżej sposób, mogą być nadal zamawiane przez biblioteki bez żadnych ograniczeń”. W załączeniu do pisma podano wykaz książek w twardych oprawach, przewidzianych w planie na 1968 r. (163 tyt. pierwszych wydań oraz 41 tyt. wznowień).

Pismo Ministerstwa Kultury i Sztuki — Departament Pracy KO i Bibliotek Nr KOB-IV-54-45/67 z dnia 6 grudnia 1967 r. (w sprawie udziału bibliotek w VI Ogólnopolskim Turnieju Czytelniczym ZMS). („powiel.”).

W piśmie tym, skierowanym do publicznych bibliotek powszechnych stopnia wojewódzkiego oraz wydziałów kultury PWRN (PRN w miastach wyłączonych z województw), Ministerstwo zaleca bibliotekom włączenie się do współpracy w organizowaniu przez ZG ZMS VI Ogólnopolskim Turnieju Czytelniczym, który ma na celu upowszechnienie książki i prasy wśród młodzieży. Udział bibliotek w tej akcji powinien polegać m. in. na: wydzieleniu z księgozbioru książek wytypowanych do Turnieju (18 tytułów) i eksponowaniu ich w widocznym miejscu, stosowaniu różnorodnych form propagandy Turnieju, organizowaniu imprez czytelniczych, udostępnianiu informacji i materiałów bibliograficznych — przygotowywanych pod kątem potrzeb i zainteresowań młodzieży. W załączeniu do pisma przesłano „Regulamin VI Ogólnopolskiego Turnieju Czytelniczego ZMS”, który wydany został w formie drukowanej broszury (W-wa X.1967 r. s. 10, nlb. 4).

TeZar

A. <i>Sitarska</i> : II Międzynarodowe spotkanie pracowników katedr bibliotekoznawstwa	358
— II международная встреча работников кафедр по библиотековедению.	
— II International meeting of the workers of the Library Science Chairs	
J. <i>Janiszewski</i> : Pożyteczna forma wymiany doświadczeń	359
— Полезная форма обмена опыта.	
— A useful form exchanging of experiences	
Z teki wspomnień	
Из памятной книжки	
Memoirs	
S. <i>Kowalczyk</i> : Z historii bibliotek w okresie okupacji niemieckiej	360
— Из истории библиотек в периоде немецкой оккупации	
— Some problems from the history of Libraries during the German occupation	
Z życia SBP	
Из жизни СБП	
News from the PLA	
<i>Delimat H.</i> : I. T. Baranowski — pierwszy Prezes Związku Bibliotekarzy Polskich	362
— Первый председатель Союза польских библиотекарей	
— Baranowski — The first chairman of the Polish Librarians Union	
Przegląd piśmiennictwa	
Обзор литературы	
Reviews of books and articles	
eLBe: Sprawy bibliotek i czytelnictwa w prasie	364
— Проблемы библиотек и чтения в печати	
— From the activity of the P.L.A.	
— Problems of libraries and reading in the press	
D. <i>Stępniewska</i> : Bibliotekovedenie i Bibliografija za Rubieżom. R. 1966	366
— Библиотековедение и Библиография за рубежом 1966 г.	
— Bibliotekovedenie i Bibliografija za rubieżom R. 1966	
Kronika krajowa i zagraniczna (L. B. i M. K.)	368
Внутренняя и зарубежная хроника	
Domestic and foreign chronicle	
Z żałobnej karty	
Некрологи	
Obituary	
Przepisy prawne (<i>TeZar</i>)	372
Законодательство.	
Legal regulations	

1967
nr 11-12

Cena zł 10.—

UWAGA, PRENUMERATORZY BIBLIOTEKARZA!

Administracja Wydawnictw
Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich

przypomina uprzejmie o odnowieniu prenumeraty
na rok 1968

Prenumerata roczna miesięcznika **BIBLIOTEKARZ** wynosi
zł 60.— (cena jednostkowa numeru zł 5.—);

miesięcznika **PORADNIK BIBLIOTEKARZA** — zł 48.— (cena
jednostkowa numeru zł 4.—);

kwartalnika **PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY** (wraz z dodatkiem
„Przegląd Piśmiennictwa o Książce”) — zł 96.— (cena jednost-
kowa numeru zł 24.—).

Przypominamy zarazem, że wpłat na prenumeratę wymienionych
czasopism na rok 1968 dokonywać należy — według podanych wyżej
stawek — na konto: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Admi-
nistracja Wydawnictw, Warszawa, Konopczyńskiego 5/7, NBP IV O/M
1528-9-4205, lub PKO I-9-120056, z wyraźnym uwidocznieniem tytułu
wpłaty.